

UiO • Universitetet i Oslo

Sammenhenger mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning

Kristin Engelstad Haakonsen og Amanda Florentina Marnburg

Innlevert som hovedoppgave
Psykologisk Institutt
Universitetet i Oslo

Høst 2021

Sammendrag

Forfattere: Kristin Engelstad Haakonsen og Amanda Florentina Marnburg

Tittel: Sammenhenger mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning

Veiledere: Eivor Fredriksen og Linda Larsen

Bakgrunn: Forskning indikerer at det foreligger sammenhenger mellom destruktiv foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker, uavhengig av barns alder, og om foreldrene bor sammen eller ikke. Imidlertid eksisterer det i Norge i dag lite forskning på foreldrekonflikt og konfliktens implikasjoner, særlig for de yngste barna. Det er flere grunner til at det er viktig å undersøke sammenhengen mellom foreldrekonflikt og yngre barns tilpasning i respons til denne. Blant annet er det antatt at foreldre har flere uoverensstemmelser i parforholdet i løpet av de første årene med barn, samtidig som de første leveårene for barnet representerer en sensitiv periode for utvikling av sentrale kapasiteter. Etersom forskning indikerer at barns vansker assosiert til foreldrekonflikt kan være langvarige, vil det i et forebyggende perspektiv være viktig å øke kunnskap om hvilke spesifikke dimensjoner ved foreldres konfliktatferd som potensielt kan være skadelig for de yngste barna, og som man bør være spesielt oppmerksomme på.

Forskningsspørsmål: Studien tar sikte på å undersøke sammenhenger mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning, på et overordnet og mer detaljert nivå. Det fremlegges tre forskningsspørsmål: **1)** Eksisterer det en sammenheng mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier på et overordnet nivå, og yngre barns mistilpasning? **2)** Eksisterer det spesifikke sammenhenger mellom foreldres bruk av fire spesifikke destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning? **3)** Dersom det eksisterer positive sammenhenger mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning, enten på et overordnet eller mer spesifikt nivå, er disse sammenhengene moderert av barns bosituasjon og alder?

Metode: Utvalget bestod av 295 barn i alderen 2-6 år, fra ulike familier, med rapporter fra 257 mødre, 203 fedre og 295 barnehagepersonell/lærere. Metode for innsamling av data var spørreskjema. Foreldre svarte på spørsmål om foreldrepårets konfliktomfang, samt egen og med-forelders bruk av ulike destruktive konfliktstrategier. Barns mistilpasning ble målt gjennom barnehagepersonalets eller læreres rapporter om barnas sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker i barnehagen eller på skolen. Hierarkiske regresjonsanalyser, samt moderatoranalyser, ble tatt i bruk for å undersøke studiens tre forskningsspørsmål.

Datamaterialet studien er basert på er innhentet fra studien «Familier i Norge: Foreldreskap, Samhold og Konflikt» (FamilieForSK), ved Folkehelseinstituttet.

Resultater: Studien finner at foreldres overordnede bruk av destruktive konfliktstrategier, samt spesifikk bruk av konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon, er signifikante prediktorer for barns mistilpasning, også når det kontrolleres for blant annet foreldrenes konfliktomfang. Studien finner ingen støtte for at disse sammenhengene er moderert av barns bosituasjon eller alder.

Konklusjon: Funnene er i tråd med tidligere forskning på eldre barn som fremhever at måten foreldre krangler på er av særlig betydning for barns mistilpasning, og understreker at dette også ser ut til å være gjeldene for yngre barn mellom 2-6 år, i et norsk utvalg. Funnene underbygger viktigheten av å ta konflikteksponering for de yngste barna på alvor, og fremmer nytteverdien av å undersøke sammenhenger mellom spesifikke dimensjoner ved foreldrekonflikt og de yngste barnas mistilpasning.

Forord

I forbindelse med arbeidet med hovedoppgaven vil vi først og fremst takke våre fantastiske veiledere. Takk, Eivor, for dine gode innspill, konstruktive tilbakemeldinger og refleksjoner, som har hjulpet oss på veien. Og takk, Linda, for uvurderlig metodeveiledning og ditt smittende engasjement – det har vært noen lærerike og morsomme veiledningstimer. Videre vil vi rette en stor takk til Tonje Holt, Maren Helland, og resten av forskerne ved FamilieForSK-prosjektet, for at vi fikk lov til å basere oppgaven vår på deres datamateriale. Takk for spennende samtaler i oppstartsfasen, og for støtte og innspill også fra dere.

En stor takk må også rettes til verdens beste venner, familier og kjæreste som har stilt opp med gode klemmer og heiarop når det har trengtes. Og sist, men ikke minst, må vi rette verdens største takk til hverandre – det har vært en fryd å skrive i tosomhet.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	1
1.1 Definisjon av foreldrekonflikt.....	2
1.2 Utbredelse av foreldrekonflikt.....	2
1.3 Teoretisk perspektiv på foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker.....	2
1.3.1 Det kognitive-kontekstuelle rammeverket og betydningen av barns fortolkninger av foreldrekonflikten.....	3
1.3.2 Emosjonell trygghetsteori og betydningen av barns emosjonelle trygghet.....	4
1.4 Empirisk perspektiv på foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker.....	6
1.4.1 Dimensjoner ved foreldrekonflikt: Foreldrekonflikt som et multidimensjonelt begrep.....	6
1.4.2 Faktorer som kan ha betydning for sammenhenger mellom dimensjoner ved foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker.....	8
1.4.2.1 Betydningen av barns bosituasjon.....	9
1.4.2.2 Betydningen av barns alder og utviklingsnivå.....	10
1.5 Fokus for oppgaven.....	13
1.5.1 Forskningsspørsmål og hypoteser.....	15
2.0 Metode.....	16
2.1 FamilieForSK-studien.....	16
2.2 Utvalg.....	16
2.3 Måleinstrumenter.....	19
2.3.1 Barns mistilpasning.....	19
2.3.2 Foreldrekonflikt.....	20
2.3.2.1 Konfliktomfang.....	21
2.3.2.2 Konfliktstrategier.....	22
2.4 Kontrollvariabler.....	23
2.5 Forskningsetiske betraktninger.....	24
2.6 Statistiske analyser.....	25
2.6.1 Håndtering av manglende verdier.....	26
2.6.2 Sammenhenger mellom barns mistilpasning og foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier.....	26
2.6.3 Moderatoranalyser.....	27

3.0 Resultater.....	28
3.1 Preliminære analyser	28
3.1.1 Deskriptiv statistikk.....	28
3.1.2 Testing av betingelser for regresjonsanalyse.....	30
3.1.3 Korrelasjonsmatrise.....	31
3.2 Resultater fra de hierarkiske regresjonsanalysene.....	33
3.3 Resultater fra moderatoranalysene	34
4.0 Diskusjon.....	38
4.1 Foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier viste sammenheng med yngre barns mistilpasning	38
4.2 Foreldres involvering av barn og fysiske aggresjon under konflikt viste sammenheng med yngre barns mistilpasning	41
4.3 Foreldres bruk av fastlåsing og verbal aggresjon under konflikt viste ingen sammenheng med yngre barns mistilpasning.....	45
4.4 Barns bosituasjon viste seg ikke å moderere sammenhengen mellom de aktuelle konfliktstrategiene og yngre barns mistilpasning.....	47
4.5 Barns alder viste seg ikke å moderere sammenhengen mellom de aktuelle konfliktstrategiene og yngre barns mistilpasning.....	48
4.6 Styrker og begrensinger.....	50
4.7 Konklusjon og implikasjoner	53
Referanser.....	56
Vedlegg	72
Vedlegg A: Anvendte skalaer og spørreskjemaer	72
Vedlegg B: Indre konsistens.....	77
Vedlegg C: Boxplots og uteliggere	77
Vedlegg D: Spredningsdiagrammer	80
Vedlegg E: Undersøkelse av homoskedastisitet.....	83
Vedlegg F: Undersøkelse av normalfordelte residualer	85
Vedlegg G: Fullstendige tabeller for de hierarkiske regresjonsanalysene	88

Tabelloversikt

Tabell 1 Deskriptiv statistikk for demografiske variabler ved utvalget.....	17
Tabell 2 Deskriptiv statistikk for konfliktomfang, destruktive konfliktstrategier, spesifikke konfliktstrategier og barns mistilpasning.....	29
Tabell 3 Korrelasjoner mellom variablene i studien.....	32
Tabell 4 Resultatene fra hierarkisk regresjonsanalyse for sammenhengen mellom overordnet mål på destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning.....	33
Tabell 5 Resultatene fra de separate hierarkiske regresjonsanalysene for sammenhengen mellom spesifikke destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning.....	34
Tabell 6 Resultatene fra de separate moderatoranalysene for henholdsvis barns bosituasjon og barns alder, og det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier.....	35
Tabell 7 Resultatene fra moderatoranalysene for barns bosituasjon og konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon.....	36
Tabell 8 Resultatene fra moderatoranalysene for barns alder og konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon.....	37

Figuroversikt

Figur 1 Skjematisk fremstilling av modellene som ble testet i de fem separate hierarkiske regresjonsanalysene.....	27
Figur 2 Skjematisk fremstilling av moderatoranalysene som ble testet.....	28

1.0 Innledning

Tilstedeværelsen av konflikt, i en eller annen form, er ansett som en uunngåelig del av ethvert parforhold (Gottman & Silver, 1999; Grych & Fincham, 1993; Harold & Sellers, 2018). De siste tiårene har betydningen av foreldrekonflikt for barns tilpasning fått oppmerksomhet i forskningslitteraturen, og det er i dag bred konsensus om at omfattende og alvorlig foreldrekonflikt er relatert til barns psykiske mistilpasning og kan være skadelig for barn i alle aldre, enten de har separerte foreldre eller ikke (Amato & Keith, 1991; Davies & Cummings, 1994; Harold & Sellers, 2018; Rhoades, 2008; Zemp et al., 2016). Eksponering for foreldrekonflikt og destruktivt foreldrespill har vist seg å blant annet ha sammenheng med barns internaliserende og eksternaliserende vansker (Buehler et al., 1997; van Eldik et al., 2020), barns problemløsningsevne og deres relasjonelle og sosiale kompetanse (Feldman & Masalha, 2010), skoleprestasjoner (Harold et al., 2007) og fysiske helseproblemer (Gottman & Katz, 1989). At effekten av foreldrekonflikt på barns mistilpasning også ser ut til å kunne vedvare over tid (van Eldik et al., 2020), understøtter viktigheten av tidlig intervensjon for å forhindre utvikling av langvarige tilpasningsproblemer hos barn og unge.

Forskningsfeltet har utviklet seg fra tidlige studier som fremhever de skadelige effektene verbal og fysisk familievold har på barns psykiske helse (Osofsky, 2003), til å i større grad vektlegge at barn også kan påvirkes negativt av foreldrekonflikter som ikke nødvendigvis involverer fysisk vold eller verbal aggresjon, men som bidrar til å skape et vedvarende stressende og utrygt miljø rundt barnet (van Eldik et al., 2020). Tradisjonelt har forskningsfeltet også vært opptatt av den isolerte effekten foreldres skilsmisse har på barns tilpasning (f.eks. Amato & Keith, 1991; Jacobson, 1978), men i nyere tid har man imidlertid utviklet en mer kompleks forståelse av sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns tilpasning. Sammenfatninger av nyere forskning peker på at foreldres konfliktnivå før, under og etter samlivsbrudd kan se ut til å ha en sterkere sammenheng med mistilpasning hos barn, enn selve skilsmissen (Harold & Sellers, 2018; Lansford, 2009). Det har derfor i senere tid blitt rettet oppmerksomhet mot hvilke dimensjoner ved selve foreldrekonflikten som kan tenkes å være av særlig betydning for barns mistilpasning (f.eks. van Eldik et al., 2020; Zemp et al., 2016), hvor blant annet betydningen av foreldres konfliktomfang, -atferd og -tematikk er blitt undersøkt (f.eks. Goeke-Morey et al., 2003; van Eldik et al., 2020; Wang & Crane, 2001).

1.1 Definisjon av foreldrekonflikt

Foreldrekonflikt kan defineres som de sosiale interaksjoner hvor foreldrene har uforenelige mål, der minst en av foreldrene jobber mot mål som går på tvers av den andres målsetning. Disse målene kan være både generelle og spesifikke, men behøver ikke å være bevisste og eksplisitt uttalte (Booth et al., 2001). Ulikhet og avhengighet mellom partene er foreslått som sentrale forutsetninger for foreldrekonflikt (Ekeland, 2004; Kjelland-Mørdre et al., 2008). Dersom partene i tillegg til å oppleve en negativ forskjell med uforenelige ulikheter i interesser og behov, også opplever avhengighetsforholdet mellom dem som problematisk, eller betrakter maktfordelingen som ujevn eller urimelig, vil konflikter kunne oppstå i foreldreforholdet (Ekeland, 2004).

1.2 Utbredelse av foreldrekonflikt

Til tross for at forskning vektlegger foreldrekonflikt som en betydningsfull faktor for barns mistilpasning, er konflikt i parforhold nærmest uunngåelig, og kan anees som et normalfenomen (Gottman & Silver, 1999). Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) møtte ca. 20 300 foreldrepar i Norge til meklingsforbindelse med samlivsbrudd i 2019, hvorav i overkant av 15 500 av disse ble gjennomført på familievernkontor (Sky, 2020). Det finnes imidlertid ikke eksakte tall på konfliktomfanget for de ulike foreldreparene, men det anslås at omtrent ¼ av parene som går fra hverandre har store konflikter (Gulbrandsen, 2013). Utover de registrerte familievernssakene, kan vi regne med at det er mørketall over foreldre som er i konflikt, men som ikke fanges opp av familievernsstatistikken (Anderson et al., 2010).

1.3 Teoretisk perspektiv på foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker

To innflytelsesrike teoretiske rammeverk, det kognitive-kontekstuelle rammeverket (Cognitive-Contextual framework; Grych & Fincham, 1990) og emosjonell trygghetsteori (Emotional Security Theory (EST); Davies & Cummings, 1994) forsøker å forklare mekanismene bak den nå veletablerte assosiasjonen mellom foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Felles for begge rammeverk er vektleggingen av at barnet som eksponeres for foreldrekonflikt reagerer på *betydningen* foreldrekonflikten har for dem (Zemp et al., 2019). Slik forstås foreldrekonflikt som en stressor med potensiell betydning for barnet selv, som barnet, ut fra sine forutsetninger, vil forsøke å forstå og forholde seg til.

1.3.1 Det kognitive-kontekstuelle rammeverket og betydningen av barns fortolkninger av foreldrekonflikten

Det kognitive-kontekstuelle rammeverket (Grych & Fincham, 1990) er basert på tidligere forskning på barns tilpasning til foreldrekonflikt og foreslår at barnets persepsjon og fortolkning av foreldrekonflikten har betydning for hvilken innvirkning foreldrekonflikten vil ha på barnets tilpasning (Grych & Fincham, 1990). Barnets fortolkningsprosesser er foreslått å være tett sammenvevd med og påvirkes av egenskaper ved foreldrekonflikten (f.eks. intensitet) og kontekstuelle forhold (f.eks. minner om tidligere konfliktepisoder), i tillegg til egenskaper hos barnet (f.eks. alder) (Grych, 1998; Grych & Fincham, 1990).

Barnets prosessering av foreldrekonflikten er foreslått å foregå i to trinn, gjennom primær og sekundær prosessering. Under *primær prosessering* av konflikten, vurderer barnet om foreldrekonflikten er relevant for dem, og om konflikten er negativ og representerer en potensiell trussel. Barnets primære prosessering av konflikten vil gi opphav til ulike affektive responser avhengig av hvordan barnet vurderer stressoren. Dersom stressoren evalueres som relevant og truende vil enkelte barn engasjere mer sekundære fortolkningsprosesser. *Sekundær prosessering* reflekterer et mer komplekst prosesseringsstadium hvor barnet forsøker å forstå og gi mening til konflikten, og hvordan best løse den stressende hendelsen. Sekundær prosessering foreslås å innebære kognitive prosesser hvor barnet attribuerer årsak til konflikten, tilskriver ansvar og skyld dersom det er relevant, og vurderer egen evne til å løse eller håndtere konflikten (Grych & Fincham, 1990).

Forskning støtter opp om antagelsen om at foreldrekonflikt har en indirekte effekt på barns mistilpasning, gjennom å virke inn på barns fortolkningsprosesser. Mer spesifikt viser studier at barns oppfatning av trussel og selvbekredning, medierer sammenhengen mellom foreldrekonflikter og barns internaliserende og eksternaliserende vansker (Dadds et al., 1999; Fosco & Grych, 2008; Grych et al., 2000; Grych et al., 2003; Jouriles et al., 2000; McDonald & Grych, 2006). Andre finner imidlertid støtte for at barns fortolkninger *modererer* effekten av foreldrekonflikt, blant annet på barns eksternaliserende og internaliserende vansker (Kerig, 1998). Slike funn foreslår at barns fortolkninger enten kan virke beskyttende, eller forsterke den negative effekten av foreldrekonflikt, men at foreldrekonflikt også kan ha en mer direkte effekt på barns tilpasning på ulike domener, som ikke kan forklares gjennom barnets fortolkningsprosesser (Kerig, 1998).

Flere studier peker i retning av at yngre barn rapporterer høyere oppfattet trussel (Grych, 1998) og mer selvbekredning (Jouriles et al., 2000) som respons på foreldrekonflikt, sammenlignet med eldre barn. Studiene som undersøker den medierende effekten av barns

fortolkningsprosesser har imidlertid stort sett vært begrenset til barn over 7 år (Ablow et al., 2009; Miller et al., 2012). Samtidig er det studier som indikerer at også barn i førskolealder evner å gi meningsfulle responser på spørsmål om foreldres konflikt. En studie som tar i bruk et alderstilpasset verktøy for å måle yngre barns (4,5-7,5 år) persepsjon av ulike aspekt ved familiemiljøet, fant eksempelvis støtte for at barns selvbebreidelse medierer sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns internaliserende vansker for barn ned til 5-6 års alder (Ablow et al., 2009). En annen studie fant signifikante sammenhenger mellom nivå av voldelige foreldrekonflikter og 4-6-åringers selvrapporterte oppfattelse av trussel (Miller et al., 2012). Det kognitiv-kontekstuelle rammeverket synes imidlertid å være mer anvendelig på barn i skolealder og oppover, da spesielt sekundær prosessering krever relativt sofistikerte kognitive evner som de yngste barna gjerne ikke har tilegnet seg enda (Grych & Fincham, 1990). Grunnet begrenset forskning, særlig på barn under 4 år (Clements et al., 2014), er mye fortsatt uklart hva gjelder de yngste barnas persepsjon av foreldrekonflikten og hvilken betydning slike prosesser kan ha for sammenhengen med deres tilpasning. Forskningsfeltet vil være tjent med flere studier som undersøker hvilke mekanismer som kan underligge assosiasjonen mellom foreldrekonflikt og de yngste barnas mistilpasning på ulike domener.

1.3.2 Emosjonell trygghetsteori og betydningen av barns emosjonelle trygghet

En annen forståelse av sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns utvikling av psykisk mistilpasning fremlegges med emosjonell trygghetsteori, utledet fra Davies og Cummings' (1994) emosjonelle trygghetshypotese. Teorien bygger på rammeverket til Grych og Fincham (1990), men legger i større grad vekt på foreldrekonflikters påvirkning på barnets emosjonalitet, og foreslår emosjonell trygghet som en medierende mekanisme for sammenhengen (Davies & Cummings, 1994; Davies & Cummings, 1998).

Emosjonell trygghet kan argumenteres for å være viktig for barnets velvære og tilpasning da det innebærer barnets evne til å regulere egne emosjoner (Davies & Cummings, 1994). Utvikling av emosjonell trygghet er spesielt viktig for de aller yngste barna, som i de første leveårene i høy grad er avhengig av å få hjelp av foreldre eller andre omsorgspersoner til å regulere egen affekt (Frankel et al., 2012). Emosjonell usikkerhet hos barnet bidrar derimot til mindre adaptiv håndtering av stressorer, med større emosjonell og atferdsmessig dysregulering i møte med utfordringer (Davies & Cummings, 1994). Davies og Cummings (1994) fremlegger i tillegg at emosjonell trygghet omhandler barnets motivasjon til å respondere på foreldrekonflikt. Teorien foreslår at det er eksponering for *maladaptive* foreldrekonflikter som bidrar til barnets emosjonelle usikkerhet, og at barnet da får et behov

for å øke sin emosjonelle trygghet. De yngste barna, som er avhengig av foreldrenes hjelp til nedregulering, kan da forsøke å signalisere dette behovet gjennom eksempelvis gråt (Frankel et al., 2012). Det er imidlertid foreslått at foreldre som står i stressende konflikter kan være mindre sensitive ovenfor barnets emosjonelle behov (Fosco & Grych, 2013). Dersom barnet ikke får hjelp med nedreguleringen, kan barnet være tilbøyelig til å forsøke å regulere emosjonene ved unngåelse, ved å for eksempel lukke øynene (Crockenberg et al., 2007). Unngåelse er en strategi som kan være effektiv for å redusere negativ affekt, men som over tid vil kunne utvikle seg til en maladaptiv respons til stressorer, ettersom atferden begrenser kontakt med omverdenen. Manglende hjelp til emosjonsregulering som resulterer i unngåelse som primær respons, vil kunne hindre barnet i å utvikle mer adaptive reguleringsatferder (f.eks. fokusskifte) som på sin side bidrar til nedregulering av affekt og samtidig tillater barnet å ta del i sosiale interaksjoner, som videre kan fremme læring (Crockenberg et al., 2007). Litt eldre barn derimot, vil typisk forsøke å øke den emosjonelle tryggheten gjennom atferd som forsøker å regulere, redusere eller avbryte foreldrenes konflikt, eksempelvis ved å selv oppføre seg dårlig slik at foreldrene må fokusere på barnet fremfor konflikten (Davies & Cummings, 1994). Slike handlinger kan for barnet i øyeblikket oppleves som adaptive, men kan, gjennom den negative forsterkningen, på sikt utvikle seg til å bli maladaptive atferdsmønstre, og resultere i mistilpasning (Davies & Cummings, 1994; Warmuth et al., 2018). Slik vil barnets emosjonelle trygghet både være et produkt av tidligere erfaring med foreldrekonflikt, i tillegg til å påvirke barnets fremtidige responser på foreldrekonflikt og andre stressorer (Davies & Cummings, 1994).

En tidlig antagelse er at barns emosjonelle trygghet i hovedsak blir påvirket av kvaliteten på foreldre-barn-tilknytningen (Davies & Cummings, 1994). Tilknytning referer til det emosjonelle båndet som barnet utvikler til sine omsorgspersoner, og foreldres sensitivitet, emosjonelle varme, responsivitet og stabilitet i disse relasjonene fremmer utviklingen av trygg tilknytning (Ainsworth et al., 1978; Bowlby, 1969). Cummings og Davies (1994) vektlegger imidlertid at emosjonell trygghet også påvirkes av eksponering for foreldres interaksjoner *med hverandre*. De fremmer videre at denne kilden til emosjonell trygghet er distinkt fra den emosjonelle tryggheten som utvikles av en trygg foreldre-barn-relasjon. Barn kan dermed ha trygge tilknytninger til sine foreldre, som på den ene siden vil bidra til emosjonell trygghet, samtidig som maladaptive foreldreinteraksjoner kan være en kilde til emosjonell usikkerhet. I samsvar med dette fremheves det at barn ikke kun påvirkes av situasjoner og konflikter som direkte involverer dem, men også kan bli emosjonelt påvirket av å se andre familiemedlemmer oppleve konflikter (Cummings & Kouros, 2008). Senere forskning støtter

hypotesen, og indikerer at emosjonell usikkerhet fungerer som en medierende faktor mellom foreldrekonflikt og barns mistilpasning, både i perioden med konflikt, og over tid (Cummings et al., 2006). En longitudinell studie av barn fra førskolealder til tidlig ungdomsalder, fant eksempelvis at emosjonell usikkerhet i tidlig barneår var en medierende faktor mellom foreldrekonflikt og barnas senere eksternaliserende og internaliserende vansker i ungdomsårene (Cummings et al., 2012).

1.4 Empirisk perspektiv på foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker

1.4.1 Dimensjoner ved foreldrekonflikt: Foreldrekonflikt som et multidimensjonelt begrep

Foreldrekonflikt er ansett som et multidimensjonelt begrep, hvor ulike aspekt ved konflikten kan ha ulik betydning for barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker (Dadds et al., 1999). I nyere tid er det derfor blitt rettet oppmerksomhet mot hvilke dimensjoner ved foreldrekonflikten som kan være av særlig betydning for barns mistilpasning på ulike domener (f.eks. van Eldik et al., 2020; Zemp et al., 2016).

Omfanget av foreldrekonflikt, som viser til både frekvens og intensitet i konflikten, er blant annet foreslått som særlig betydningsfulle dimensjoner ved foreldrekonflikter for barns mistilpasning (Grych & Fincham, 1993; van Eldik et al., 2020). De isolerte betydningene av konfliktfrekvens og –intensitet er imidlertid noe omdiskutert (Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham, 1990; van Eldik et al., 2020). Noen studier finner at frekvens er en av de mest betydningsfulle faktorene for barns mistilpasning, da det argumenteres for at gjentatt konflikteksponering kan føre til en sensitiviseringsprosess hvor barnet over tid vil reagere med sterkere emosjonell respons til konflikter generelt, og derfor være mer sårbare i møte med senere konflikter (van Eldik et al., 2020). Andre hevder derimot at frekvens er å betrakte som en mild risikofaktor, sammenlignet med eksempelvis måten uoverensstemmelsene uttrykkes på, og fremhever at *intensiteten* på konflikten muligens har en større direkte innvirkning på barnets velvære, negative emosjonelle og atferdsmessige responser, tendens til selvbredelse og trusseloppfatning (Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham 1990; Grych & Fincham, 1993). En alternativ forklaring på funnene av sammenhengen mellom konfliktfrekvens og barns mistilpasning, er at intense, destruktive konflikter i seg selv vil kunne generere mer frekvente konflikter, og at sammenhengen man finner nettopp reflekterer både frekvens og intensitet ved foreldrekonflikten (Davies & Cummings, 1994; van Eldik et al., 2020). Dette taler for at begge faktorene sannsynligvis er av betydning, og kanskje spesielt i kombinasjon.

Majoriteten av nyere forskning fremhever imidlertid at det viktigste for barna ikke nødvendigvis er *hvorvidt* foreldrene krangler, men heller *hvordan* de gjør det (Zemp et al., 2016). Foreldres konfliktatferd har derfor blitt undersøkt som en sentral dimensjon ved foreldrekonflikten, hvor det på forskningsfeltet i dag er trukket et skille mellom konstruktive og destruktive konfliktstrategier (Cummings & Davies, 2002; Goeke-Morey et al., 2003).

Konstruktive konfliktstrategier karakteriseres av atferd som fasiliterer problemløsning, eller som ansees ivaretagende for forholdet (Cummings & Davies, 2002; van Eldik et al., 2020). En rekke funn indikerer nå at eksponering for foreldrekonflikt nødvendigvis ikke trenger å være negativt for barnet, dersom konflikten løses konstruktivt eller er preget av samarbeid (Zemp et al., 2016). En studie av barn mellom 5-19 år fant eksempelvis at barnets stressreaksjoner som følge av konflikt avtok signifikant når konfliktene ble løst, i alle aldersgrupper (Cummings et al., 1991). Forskning indikerer også at selv ved uløste konflikter vil konstruktiv atferd, som å gi en forklaring på konflikten eller ha en optimistisk holdning, kunne bidra til at barn, både i førskole- og ungdomsalder, opplever konflikten som mindre truende (Cummings et al., 1991; Cummings & Davies, 2002). Enkelte hevder også at eksponering for godt løste foreldrekonflikter vil kunne bidra positivt for barnets sosiale utvikling, ved at barnet blant annet kan lære seg konstruktive konfliktløsningsstrategier (Grych & Fincham, 1990) og prososial atferd (McCoy et al., 2009).

Destruktive konfliktstrategier inkluderer derimot konfliktatferd som er lite løsningsorientert, bærer preg av verbal og non-verbal fiendtlighet, former for fysisk aggresjon, passivitet og unngåelse, og som antas å være sterkere forbundet med barns umiddelbare kognitive, atferdsmessige og emosjonelle reaksjoner på konflikten, samt generelle internaliserende og eksternaliserende vansker (Cummings et al., 2003; Cummings & Davies, 2002; Goeke-Morey et al., 2003). Forskningslitteraturen skiller grovt sett mellom to former for destruktive konfliktstrategier som begge antas å kunne påvirke barnet negativt; unnvikende konfliktatferd og fiendtlig konfliktatferd (van Eldik et al., 2020). Unnvikende konfliktatferd er kjennetegnet av passivitet, tilbaketrekning og depressiv atferd, hvor partene kan unngå hverandre, fjerne seg fra konflikten og uttrykke misnøye eller likegyldighet (van Eldik et al., 2020). En fiendtlig konfliktstrategi karakteriseres på den annen side av relativt intense former for enten verbale, non-verbale og/eller fysiske uttrykk for sinne.

Innenfor teoretiske rammeverk er *fiendtlig* konfliktatferd mellom foreldre foreslått å utgjøre en særlig risiko for utvikling av mistilpasning hos barn, blant annet i form av eksternaliserende og internaliserende vansker (Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham, 1990; Davies et al., 2016). Antagelsen støttes av forskning på feltet som finner sammenheng

mellom fiendtlig konfliktatferd, typisk karakterisert av mer eksplisitte og intense uttrykk for sinne, og barns tilpasningsvansker (Goeke-Morey et al., 2003; van Eldik et al., 2020). Fiendtlige uttrykk for sinne kan også komme til uttrykk ved konfliktstrategier preget av fastlåsing. Fastlåsing innebærer eksempelvis tilbaketrekning av kjærlighet og hengivenhet, og trusler om å avslutte forholdet, som kan bidra til å opprettholde den destruktive foreldrekonflikten (Kerig, 1996).

Foreldres involvering av barn i konflikt, enten på direkte (f.eks. triangulering) eller mer indirekte måter (f.eks. krangle foran barna) betraktes også som en destruktiv konfliktstrategi, selv om strategien nødvendigvis ikke er fiendtlig sådan (Helland et al., 2020). I forskning assosieres også barneinvolvering med barns mistilpasning på ulike domener (f.eks. Jouriles et al., 2014; Kerig, 1996; Mueller et al., 2015; Rhoades, 2008). *Triangulering* i foreldrekonflikt, det vil si når barn involveres direkte som en part i foreldrekonflikten, har eksempelvis vist seg å ha sammenheng med barn og ungdoms internaliserende og eksternaliserende vansker (f.eks. Fosco & Grych, 2008; Jouriles et al., 2014; Wang & Crane, 2001). Studier som undersøker sammenhenger mellom foreldrekonflikt i barneårene og unge voksnes fungering senere i livet, finner at barn som involveres i foreldrekonflikter kan føle seg fanget mellom foreldrenes interesser og krav, noe som er foreslått å utgjøre en særlig risiko for langsiktige internaliserende og eksternaliserende psykologiske vansker, samt avvikende og lovstridig atferd (Buchanan et al., 1991; Bannon et al., 2018). Studier på ungdom peker videre på sammenhenger mellom triangulering og økt selvbebreidelse, samt dårligere relasjoner mellom ungdommen og foreldrene (Fosco & Grych, 2010).

Barn kan også oppleve å være involvert i foreldrekonflikten når konfliktene omhandler dem. Teoretiske rammeverk foreslår at barnerelaterte konflikter vil kunne være særlig vanskelig å håndtere for barn og bidra til mistilpasning (Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham, 1990), hvor det blant annet er foreslått at barn vil kunne oppleve en økning i emosjonell utrygghet når konfliktene omhandler dem (Davies & Cummings, 1994).

1.4.2 Faktorer som kan ha betydning for sammenhenger mellom dimensjoner ved foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker

Forskning viser til tre hovedgrupper av faktorer som kan virke modererende for styrken på sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker; 1) *egenskaper ved barnet*, f.eks. alder (Rhoades, 2008) og kjønn (Grych et al., 2003), 2) *karakteristika ved familien*, f.eks. familiekonstellasjoner (van Eldik et al., 2020) og kvalitet på søskenforhold (Davies et al., 2019) og 3) *ytre omstendigheter rundt*

familien, som vennsksapsrelasjoner (Harold & Sellers, 2018). Samfunnet har i løpet av de siste årene utviklet seg i retning av et større mangfold av familiekonstellasjoner, med en økende tendens til at foreldre inngår i flere samliv over livsløpet (Helland et al., 2020). Det er rimelig å anta at endringer i familiekonstellasjoner kan skape nye kilder til konflikt og vil påvirke måten foreldre forholder seg til hverandre på. Per i dag finnes det imidlertid lite kunnskap om hvilken betydning familiekonstellasjoner har for sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns mistilpasning (Helland et al., 2020). Det er i tillegg gjort lite forskning på den yngste gruppen barn i barnehagealder, og det foreligger begrenset kunnskap om hvorvidt sårbarhet for foreldrekonflikt varierer med alder og utviklingsnivå i denne spesifikke aldersgruppen.

1.4.2.1 Betydningen av barns bosituasjon. Familiekonstellasjonen barnet lever i, altså barnets bosituasjon, er foreslått å kunne ha betydning for hvilket konfliktomfang, hvilken kvalitet på foreldrekonflikten og det øvrige foreldresamspillet som barnet eksponeres for (Helland et al., 2020; van Eldik et al., 2020). Barn i dag lever i mange ulike familiekonstellasjoner og bostedsordninger; enten sammen med begge sine foreldre, kun med en av sine foreldre, eller med en bostedsordning hvor barnet skifter bosted mellom sine to separerte foreldre. Nylige metaanalytiske studier finner støtte for modererende effekter av familiekonstellasjon på spesifikke assosiasjoner mellom kvaliteten på foreldrerelasjonen og barns internaliserende atferd, hvor lavere kvalitet på foreldreforholdet var sterkere forbundet med barns internaliserende vansker når foreldrene bodde sammen (van Eldik et al., 2020). Med andre ord indikerer resultatene at barn i større grad vil påvirkes negativt av lav kvalitet på foreldreforholdet i tilfeller hvor barnet har samboende foreldre. Det kan forklares med at barn som bor sammen med begge sine foreldre blir mer kontinuerlig og direkte eksponert for foreldrenes negative relasjonelle dynamikk, og dermed kan påvirkes mer negativt av denne, enn barn som har foreldre som bor fra hverandre. Dette stemmer overens med forskning som indikerer at det ikke nødvendigvis er skilsmissen i seg selv, men eksponeringen for det destruktive foreldresamspillet, som er av betydning for barns mistilpasning (Harold & Sellers, 2018; Lansford, 2009).

I nordisk sammenheng, finner en studie som undersøker hvordan mønstre for foreldrekonflikter varierer med familiekonstellasjon, at samboende foreldre har et større omfang av konflikter, men at disse er karakterisert av bedre konfliktløsning og mindre bruk av destruktive konfliktstrategier, sammenlignet med foreldre som bor fra hverandre (Helland et al., 2020). Samtlige familier i studien var rekruttert fra familievernkontor, som impliserer tilstedeværelse av et visst konfliktomfang i alle familiene som var inkludert. Sammenlignet

med samboende foreldre, så foreldrene som bodde fra hverandre ut til å involvere barna mer i sine konflikter, i tillegg til å ha høyere forekomst av både verbal og fysisk aggresjon under konflikt. Samme studie fant at blant foreldreparene som bodde fra hverandre, bedrev gruppen av foreldrepar som inngikk i mer komplekse familiesystemer, med tilfang av nye partnere, dårligere konfliktløsning og mer destruktiv konfliktatferd, sammenlignet med foreldreparene som ikke inngikk i like komplekse familiesystemer (Helland et al., 2020).

Det kan være flere årsaker til variasjoner i konfliktomfang, -løsning og -strategier på tvers av familiekonstellasjoner. Det er blant annet foreslått at foreldre som bor fra hverandre i større grad benytter barna som en ventil for å få utløp for sin frustrasjon over hverandre, når foreldrene har mindre tilgang til hverandre (Buehler et al., 1997; Helland et al., 2020). Det er også nærliggende å tro at en ny partner i ytterligere grad kan vekke negative følelser overfor den andre med-forelderen, i form av sjalusi, misunnelse, sinne eller sårbarhet over å ha bli erstattet. Samtidig kan det være at barn med separerte foreldre i større grad involverer seg i foreldrenes konflikter, fordi de ønsker å løse konflikten eller fordi de synes synd på en eller begge foreldre (Helland et al., 2020). At foreldrene som bor fra hverandre tar i bruk mer verbale og fysisk aggressive uttrykk for fiendtlighet under konflikt, kan reflektere at denne gruppen foreldre i utgangspunktet er mer tilbøyelige til slik atferd i foreldresamspillet, enten som følge av personlige disposisjoner og tidligere miljøerfaringer, eller at disse har utviklet en tendens til slik konfliktatferd som respons på et destruktivt samspill med den andre forelderen over tid.

1.4.2.2 Betydningen av barns alder og utviklingsnivå. Forskning peker i retning av at mer destruktive former for foreldrekonflikt kan ha en negativ innvirkning på barns tilpasning i alle aldersgrupper (Buehler et al., 1997; Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham, 1990; Harold & Sellers, 2018; van Eldik et al., 2020). Samtidig har flere foreslått at det kan foreligge aldersforskjeller i barns sårbarhet for foreldrekonflikt. Enkelte studier finner sterkere assosiasjoner mellom foreldrekonflikt og barns mistilpasning hos barn i førskolealder sammenlignet med eldre barn, og peker i retning av at det foreligger en større sårbarhet i møte med foreldrekonflikt hos yngre barn (Mahoney et al., 1997). Samtidig indikerer andre funn at ungdomstiden kan være en sårbar periode for å utvikle vansker i respons til foreldrekonflikter (Sim & Vuchinich, 1996). En metaanalyse av Rhoades (2008) fant eksempelvis sterkere assosiasjoner mellom foreldrekonflikt og flere aspekt ved barns tilpasning for eldre barn (>10 år). Imidlertid foreligger det svært begrenset informasjon og forskning på de yngste barna (<6

år) (Clements et al., 2014), og inkonsistente funn på feltet generelt gjør det vanskelig å med sikkerhet identifisere mer eller mindre sårbare aldersgrupper (Cummings & Davies, 2002).

Det mest relevante spørsmålet virker derfor ikke å dreie seg om hvilke aldersgrupper som er mest utsatte i møte med foreldrekonflikt, men hvilken betydning alder har for mekanismene som ligger bak sammenhengen (Cummings & Davies, 2002). Det er foreslått at mekanismene som medierer forholdet mellom destruktive former for foreldrekonflikt og barns mistilpasning kan variere for yngre og eldre barn (Rhoades, 2008). Forskning indikerer blant annet at barn i førskolealder kan være mer tilbøyelige til å attribuere skyld til seg selv og oppleve foreldrekonflikten som mer truende (f.eks. Ablow et al., 2009; Wallerstein & Kelly, 1980). Det er også foreslått at yngre barn har færre mestringsstrategier tilgjengelige i møte med foreldrekonflikt, og at de vil ha større vansker med å regulere egne affektive tilstander i slike stressende situasjoner på egenhånd (Grych & Fincham, 1990). Samtidig argumenteres det for at eldre barn, i takt med modning av sosialkognitive evner, vil være mer sensitive for foreldrenes emosjonelle uttrykk og mer oppmerksomme på subtile former for foreldrekonflikt, og slik kunne påvirkes mer negativt av konflikten (f.eks. Cummings et al., 2006; Grych & Fincham, 1990). Van Eldik og kollegaer (2020) fant eksempelvis at assosiasjonen mellom destruktiv foreldrekonflikt og barnets negative kognitive fortolkninger kun var til stede fra 6-års alder og oppover, og at styrken på sammenhengen økte med alderen, og forklarer dette med barns kognitive utvikling. Bedre utviklede kognitive evner tillater barnet å ta del i mer kompleks, vedvarende informasjonsprosessering, og potensielt mer skadelige fortolkninger av foreldrekonflikten (Cummings et al., 1991; Davies et al., 1999; Rhoades, 2008). Økende evner til kompleks tekning og perspektivtaking, kan medføre at barnet i større grad forstår de potensielle konsekvensene konflikten kan ha for dem selv, og for familien som helhet (Grych & Fincham, 1990). En slik konsekvensforståelse vil igjen kunne bidra til økt vedvarende bekymring hos barnet, som kan tenkes å virke negativt inn på barnets tilpasning. Langs de samme linjene, foreslår annen forskning at barn under 10-års alder muligens ikke innehar den kognitive kapasiteten som kreves for å engasjere seg i maladaptiv fortolkning av foreldrekonflikt over tid, men kun i øyeblikket konflikten pågår, og at dette kan virke beskyttende for vedvarende mistilpasning (Rhoades, 2008).

Majoriteten av studiene som har undersøkt antatte mekanismer bak sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns mistilpasning er imidlertid gjort på barn i tidlig skolealder og oppover (Clements et al., 2014). Flere fremhever dog at man ikke skal undervurdere enda yngre barns evne til å legge merke til, forstå, og bli påvirket av foreldrekonflikt (Cummings & Kouros, 2008). Utvikling av emosjonsregulering er foreslått å være en spesielt aktuell

mekanisme for sammenhengen mellom foreldrekonflikt og de yngste barnas mistilpasning (f.eks. Crockenberg et al., 2007; Frankel et al., 2015; Porter et al., 2003). En longitudinell studie fant eksempelvis positive sammenhenger mellom foreldrekonflikt og barns negative emosjonsuttrykk, samt barns tendens til tilbaketrekning og affektflathet både ved 8 og 24 måneders alder (Frankel et al., 2015). Studien konkluderte med at eksponering for foreldrekonflikt ser ut til å ha en direkte innvirkning på yngre barns utvikling av emosjonsregulering og evne til å uttrykke affekt. Dette støttes videre av spedbarnsstudier som indikerer at barn helt ned i 6 måneders alder evner å skille mellom konstruktiv og destruktiv konfliktatferd hos foreldre, og at destruktiv konfliktatferd er assosiert med økning i negative emosjonelle reaksjoner hos barna og høyere fysiologisk aktivering (Cummings & Kouros, 2008; Du Rocher Shudlich et al., 2011). Studier foreslår også at foreldrekonflikt kan være indirekte assosiert med barns emosjonsregulering, ved at konflikten har en negativ innvirkning på foreldres sensitivitet, varme og adaptive responser til barnets atferd og emosjoner. Få studier har imidlertid undersøkt hvordan denne sammenhengen utspiller seg hos barn i løpet av de første leveårene (Fosco & Grych, 2013; Frankel et al., 2015).

Videre er det foreslått at barn i ulike aldersgrupper vil kunne ha forskjellige syn på hva som gjør en konflikt intens og truende (Grych & Fincham, 1990). Dette kan gjøre at barn i ulike aldre reagerer ulikt på eksponeringen for samme foreldrekonflikt, noe som kan forklare noe av inkonsistensen i funn av alderseffekter på feltet. Ulike dimensjoner ved foreldrekonflikten kan tenkes å ha ulik påvirkning på barn i forskjellige aldre. Det er eksempelvis mulig at mer subtile foreldrekonflikter ikke fanges opp i like stor grad hos de minste barna (Cummings et al., 2006; Grych & Fincham, 1990). Samtidig kan det være at mer eksplisitte former for foreldrekonflikt oppleves som en større trussel for de minste barna sammenlignet med eldre barn (Davies et al., 1999; Jouriles et al., 2000). Like fullt kan det tenkes at eldre barn og ungdom vil være mer oppmerksomme på flere aspekt ved foreldrekonflikten, for eksempel om og hvordan konflikten løses, hva som konkret sies eller uttrykkes, eller hvordan det emosjonelle klimaet og samspillet mellom foreldrene er i etterkant av konflikten (Davies et al., 1996). Som nevnt vil mekanismene for hvordan foreldrekonflikt påvirker barns mistilpasning på ulike domener kunne variere på tvers av barns alder, og det er lite sannsynlig at det vil fremkomme entydige alderseffekter for sammenhengen på feltet. Når det er sagt, vil det være hensiktsmessig å undersøke ulike dimensjoner ved foreldrekonflikt i ulike aldersgrupper, nettopp for tilegnelse av mer nyansert kunnskap.

1.5 Fokus for oppgaven

Tidligere forskning fremhever at foreldrekonflikt kan være skadelig for barn i alle aldre, uavhengig av om barnet har foreldre som bor sammen eller ikke (f.eks. Harold & Sellers, 2018; Zemp et al., 2016). Forskningen på feltet har vært opptatt av å undersøke hvilke dimensjoner ved foreldrekonflikt som har betydning for barns mistilpasning. Studier indikerer at det ikke nødvendigvis er mengden konflikt barnet eksponeres for, men på hvilke måter foreldrene krangler, som er av særlig betydning for barns mistilpasning (Zemp et al., 2016). Til forskjell fra konstruktiv konfliktatferd, er destruktive konfliktstrategier, særlig av fiendtlig karakter, foreslått å være spesielt forbundet med barns mistilpasning (f.eks. Davies et al., 2016).

Tidligere forskning har i stor grad kun inkludert enkeltdimensjoner av foreldrekonflikt, og det mangler studier som undersøker hvordan flere ulike dimensjoner av destruktiv foreldrekonflikt henger sammen med barns mistilpasning (van Eldik et al., 2020). Mer nyansert kunnskap om betydningen av ulike konfliktdimensjoner har potensiale til å identifisere faktorer som er av særlig betydning for de yngste barna når deres foreldre er i konflikt. I denne oppgaven ønsker vi derfor å undersøke sammenhenger mellom foreldres bruk av flere ulike destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning, med ønske om å øke kunnskap om hvilke spesifikke dimensjoner ved foreldres konfliktatferd som potensielt kan være skadelig for de yngste barna, og som man bør være oppmerksomme på ved for eksempel samlivsbrudd og foreldrerelasjoner hvor man vet det forekommer konflikter.

Majoriteten av forskningen på feltet er utført på barn i skolealder og ungdom (Ablow et al., 2009; Clements et al., 2014). I denne oppgaven ønsker vi derfor å rette fokuset mot barna i barnehagealder. Videre i oppgaven vil begrepet “yngre barn” dermed referere til denne gruppen barn, fra 2-6 år.

Det er flere årsaker til at det er viktig å undersøke sammenhengen mellom foreldrekonflikt og yngre barns psykiske mistilpasning. For det første ser parforhold ut til å være karakterisert av flere uoverensstemmelser i løpet av de første årene med barn (Belsky & Rovine, 1990). Videre representerer de tidlige barneårene en viktig periode for utvikling av barns evne til regulering av emosjoner, som kan bli skadelidende dersom utviklingen forstyrres (Mortensen & Barnett, 2019). Det kan være at foreldrekonflikt vil være særlig skadelig for barns utvikling i denne perioden, hvor eksponering for stressorer og manglende hjelp til regulering kan ha implikasjoner for barnets vedvarende reguleringsprosesser, som følge av HPA-aksens neurobiologiske plastisitet (Gunnar & Quevedo, 2007). Sett fra et tilknytningsperspektiv, formes også kvaliteten på relasjonen og tilknytningen mellom barn og

foreldre i tidlig barndom. Kvaliteten på tilknytningen, som kan tenkes å påvirkes av både foreldresamspillet og barnets interaksjoner med sine foreldre gjennom de første leveårene, har vist seg å ha betydning for barns nåværende og fremtidige tilpasning og mistilpasning (Davies & Cummings, 1994; Davies & Sturge-Apple, 2007). Foreldrekonflikt vil kunne oppleves en potensiell trussel for det eksponerte barnet, som igjen vil kunne utløse tilknytningsatferd, som eksempelvis gråt. Foreldre som er i konflikt vil imidlertid kunne være mindre emosjonelt tilgjengelige, sensitive og responsive i møte med barnets behov, grunnet situasjonen de selv står i. I samspill med barnets personlige egenskaper, vil dette videre kunne medvirke til usikker tilknytning hos barnet, og relaterte sosioemosjonelle vansker (Ainsworth et al., 1978; Bowlby, 1969; Crockenberg et al., 2007; Groh et al., 2017; Kim et al., 2021).

Til tross for omfattende internasjonal forskning på feltet, eksisterer det lite forskning på foreldrekonflikt og dens implikasjoner for barna som eksponeres i Norge i dag (Nilsen et al., 2012). På den ene siden er det grunn til å tro at mye av forskningen på foreldrekonflikt og barns mistilpasning har overføringsverdi til skandinavisk kontekst, grunnet kulturelle fellestrekk. På den annen side kan det være variasjoner i familieliv og foreldrepraksis, som vil kunne virke inn på sammenhengen. Norge har en ordning for delt foreldrepermisjon, og i 2019 tok ca. 62% av fedre ut hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengeperioden (Statistisk sentralbyrå, 2021a). Basert på dette kan vi for eksempel anta at norske fedre skiller seg fra fedre i andre europeiske land og i USA, ved at de har mulighet til å være mer involvert og til stede i de yngste barnas liv. Slike forskjeller gjør at det er av interesse å undersøke sammenhengen også i et norsk utvalg.

Det er antatt at flere forhold vil kunne virke inn på sammenhengen mellom destruktiv foreldrekonflikt og barns mistilpasning. Ettersom forskning peker på en forskjell i bruk av konfliktstrategier mellom samboende foreldre og foreldre som ikke bor sammen (Helland et al., 2020), er det av interesse å undersøke hvorvidt barns bosituasjon kan virke modererende for sammenhengen mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og mistilpasning hos yngre barn. Utover dette viser forskningslitteraturen inkonsistente funn av alderseffekter for sammenhengen (f.eks. Cummings & Davies, 2002). Ettersom det foreligger antagelser om at alderseffekter vil kunne fremkomme ved å ta i bruk mer finmaskede analyser (van Eldik et al., 2020), vil det i denne oppgaven være interessant å undersøke om det med en slik tilnærming fremkommer sammenhenger som varierer i styrke på tvers av alder. Det kan tenkes at barn i ulike aldersgrupper påvirkes på forskjellige måter av hvordan deres foreldre på ulikt vis opptrer under foreldrekonflikt.

Til forskjell fra eldre barn som kan avgi selvrappport om subjektive opplevelser og egen tilpasning, er det for de minste barna slik at mål på barns mistilpasning ofte innhentes av ytre observatører. I forskning på familieliv og barn er det gjerne foreldre som både rapporterer om familielivet og barnets atferd (Holt et al., 2021). På bakgrunn av dette ønsker vi i denne studien å også ta i bruk lærer- og barnehagerapporter, for å kunne innhente uavhengige rapporter om henholdsvis foreldres konfliktatferd og om barns mistilpasning.

1.5.1 Forskningsspørsmål og hypoteser

Med bakgrunn i overnevnt forskning har vi utformet følgende forskningsspørsmål med medfølgende hypoteser. Til orientering referer begrepet “barns mistilpasning” til barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker, som videre redegjøres for i kapittel 2.3.1.

1) Eksisterer det en sammenheng mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier på et overordnet nivå, og yngre barns mistilpasning? Vår hypotese er at det vil oppstå en positiv sammenheng mellom destruktive konfliktstrategier på et overordnet nivå og yngre barns mistilpasning. Det vil si at jo mer foreldrene tar i bruk destruktive konfliktstrategier, desto mer mistilpasning vil det kunne observeres hos barna.

2) Eksisterer det spesifikke sammenhenger mellom foreldres bruk av fire spesifikke destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning? Vår hypotese er at det vil foreligge positive sammenhenger med barns mistilpasning for hver av de fire destruktive konfliktstrategiene som undersøkes; både for fastlåsing, barneinvolvering, verbal aggresjon og fysisk aggresjon. Videre antar vi at konfliktstrategiene som innebærer mer direkte og synlige uttrykk for fiendtlighet mellom foreldrene; som ved verbale og fysisk aggressive uttrykk, eller strategier som innebærer at barnet på andre måter involveres mer direkte i foreldrekonflikten, vil ha en sterkere sammenheng med barns mistilpasning.

3) Dersom det eksisterer positive sammenhenger mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning, enten på et overordnet eller mer spesifikt nivå, er disse sammenhengene moderert av barns bosituasjon og alder? Vår hypotese er at sammenhengen er sterkere for barn som har foreldre som bor fra hverandre, ettersom disse ser ut til å eksponeres for mer destruktiv konflikt og dermed vil kunne påvirkes mer negativt. Videre antar vi at vi med en mer finmasket tilnærming, hvor vi undersøker sammenhengen mellom spesifikke destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning, vil kunne fange opp eventuelle alderseffekter. Grunnet inkonsistens på feltet, har vi imidlertid ingen konkrete hypoteser om hvilke aldersgrupper som kan antas å være mer eller mindre sårbare for spesifikke konfliktstrategier.

2.0 Metode

2.1 FamilieForSK-studien

Datamaterialet i oppgaven er hentet fra studien “Familier i Norge: Foreldreskap, Samhold og Konflikt” (FamilieForSK). FamilieForSK-studien er en longitudinell surveystudie som søker å etablere en grundig forståelse av sammenhengen mellom foreldres samspill og barns utvikling og trivsel. Familier med barn i alderen 0-16 år ble rekruttert til FamilieForSK-studien da de søkte hjelp, i form av foreldresamarbeid, familierterapi eller mekling, hos ett av 37 utvalgte familievernkontor i Norge. Til nå har studien samlet inn datamateriale på fem ulike tidspunkter. Denne oppgaven baserer seg på materiale fra første måletidspunkt (T1), som ble gjennomført fra desember 2017 til november 2019. Det ble innhentet data fra mer enn 2 300 familier ved første måletidspunkt.

FamilieForSK-studien tar i bruk forskjellige strukturerte spørreskjemaer og skalaer som dekker et bredt spekter av psykososiale domener, og innhenter data fra både foreldre, barn over 7 år, skolelærere og barnehagepersonell om barn under 7 år, og fra terapeut eller mekler ved familievernkontorene. Den aktuelle studien søker å bedre forstå eventuelle sammenhenger mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning, og baserer seg derfor kun på data fra familiene med yngre barn mellom 2-6 år. For denne aldersgruppen ble det innhentet informasjon og observasjonsdata om barna fra skolelærere eller barnehagepersonell med foreldrenes samtykke. Selv om et mindretall av disse dataene kommer fra skolelærere, vil disse for enkelthetsens skyld bli omtalt som “barnehagerapporter” videre i oppgaven. Informasjon om foreldrenes samspill er innhentet fra foreldrene selv, som besvarte strukturerte spørsmål om konflikter seg imellom.

2.2 Utvalg

I FamilieForSK-studien ble det i praksis innhentet svar fra både foreldre og barn i noen familier, mens det i andre familier kun ble innhentet svar fra enten barn, foreldre og/eller barnehagepersonell. For å ha mulighet til å peke på eventuelle sammenhenger mellom aspekt ved foreldres konfliktatferd og yngre barns mistilpasning, ble data fra totalt 349 familier med rapport fra minst én forelder og barnehagerapport om ett barn i alderen 2-6 år opprinnelig inkludert i utvalget. For å sikre uavhengighet i dataene ble det, i tilfeller hvor foreldrene hadde flere barn mellom 2-6 år med i studien, valgt ut ett tilfeldig barn som ble inkludert i utvalget. Det forelå data for totalt 349 barn, men etter at barn som manglet tilstrekkelige data på enten barnehagerapport om barns mistilpasning og/eller foreldrerapporter om foreldrekonflikt (se 2.2 Metode), ble 54 barn ekskludert fra utvalget. Det endelige utvalget

bestod av 295 barn fra 295 familier, med rapporter fra 257 mødre og 203 fedre. Samtlige barn hadde barnehagerapporter og 165 barn (55,9%) hadde rapporter fra begge sine foreldre.

Tabell 1 viser demografiske karakteristika ved utvalget. Det var litt færre jenter (48,8%) enn gutter i utvalget og gjennomsnittsalderen for barna var 4,57 år med et aldersspenn fra 2 år til 6 år og 11 måneder. For foreldrene viste en parvis t-test at fedrene ($M = 36,89$ år) var signifikant eldre enn mødrene ($M = 34,19$ år) i utvalget, $t(163) = -6,44$, $p < ,001$. I underkant av halvparten (42%) av barna i utvalget hadde foreldre som oppga at de bor sammen. Sammenlignet med tall fra SSB om familier tilknyttet familieverntjenesten i 2019, var majoriteten av foreldrene mellom 35-44 år, og 62,9% av kvinnene oppga at de var gift eller samboer med sin partner (Statistisk sentralbyrå, 2021b). Dette indikerer at en noe mindre andel av barna i utvalget vårt hadde samboende foreldre, sammenlignet med populasjonen i familieverntjenesten.

Når det gjelder foreldrenes arbeidssituasjon rapporterte majoriteten av fedre (82,1%) og mødre (60,6%) å være i fulltidsarbeid, selv om andelen av fulltidssyssetting er noe lavere for mødrene i utvalget. Til sammenligning viser statistikk for menn og kvinner tilknyttet familievernet i 2019 at 84,2% menn og 65% kvinner var ansatt i fulltidsstillinger (Statistisk sentralbyrå, 2021b). Utvalget i den aktuelle studien ser derfor ut til å være relativt representativt for brukere av familieverntjenesten når det kommer til arbeidssituasjon.

Foreldrenes opplevelse av familiens økonomiske situasjon ble målt på en 5-punkts Likert-skala fra *Veldig god* (1) til *Veldig dårlig* (5), og nesten to av tre foreldre svarte at de opplevde familiens økonomiske situasjon som enten god eller veldig god. Fåtalet svarer at de opplever familiens økonomiske situasjon som dårlig eller veldig dårlig. Når det gjelder karakteristika ved lærere og barnehagepersonalet, var mesteparten av rapportene om barnas atferd utført av kvinner (93,9%). Av andelen lærerrapporter var alle utført av kontaktlærere (100%), og av andelen av barnehagerapportene var majoriteten av rapportene utført av pedagogisk ledere (92,5%). I gjennomsnitt hadde lærere og barnehagepersonalet kjent barnet i nesten to år (1,75 år).

Tabell 1

Deskriptiv statistikk for demografiske variabler ved utvalget

Variabler	<i>N</i>	%	<i>M</i>	<i>SD</i>	Spennvidde
Barnets bosituasjon					
Foreldre bor sammen	124	42			
Foreldrene bor ikke sammen ^a	171	58			
Barnets kjønn					
Jente	144	48,8			

Gutt	151	51,2			
Alder (år)					
Barn	295	100	4,57	1,34	2 – 6,92
Mor (N = 257)	255	99,2	34,19	5,18	22 – 48
Far (N = 203)	202	99,5	36,89	6,19	22 – 61
Antall barn^b					
Mor (N = 257)	256	99,6	1,95	0,05	1 – 5
Far (N = 203)	202	99,5	2,11	0,06	1 – 5
Foreldrenes arbeidssituasjon					
Mors arbeidssituasjon (n = 254)					
Fulltidsjobb (≥ 80 %)	154	60,6			
Deltidsjobb (≤ 80 %)	31	12,2			
Ikke i arbeid ^c	69	27,2			
Fars arbeidssituasjon (n = 201)					
Fulltidsjobb (≥ 80 %)	165	82,1			
Deltidsjobb (≤ 80 %)	14	7,0			
Ikke i arbeid ^c	22	10,9			
Familiens økonomiske situasjon					
Mors rapport (n = 256)					
God eller veldig god	161	62,9			
Akseptabel	84	32,8			
Dårlig eller veldig dårlig	11	4,3			
Fars rapport (n = 202)					
God eller veldig god	130	64,4			
Akseptabel	63	31,1			
Dårlig eller veldig dårlig	9	4,5			
Lærer/barnehagepersonell^d					
Kjønn (n = 294)					
Kvinne	276	93,9			
Mann	18	6,1			
Antall lærere og barnehagepersonell (n = 293)					
Lærere	38	12,9			
Kontaktlærer ^e	38	100			
Annet	0	0			
Barnehagepersonell	255	87,1			
Pedagogisk leder ^e	236	92,5			
Annet	19	7,5			
Antall år lærer/barnehagepersonalet har kjent barnet (N = 295)	293	99,3	1,75	1,25	0,08 – 6,00

Notat. ^a“Foreldrene bor ikke sammen” omfatter tilfeller hvor foreldrene er i ferd med å flytte fra hverandre, som nylig har flyttet fra hverandre (< 6 mnd.), som har bodd fra hverandre i minst 6 mnd., og hvor foreldrene aldri har bodd sammen.

^bAntall barn viser til det totale antall barn mødrene og fedrene rapporterer at de har med med-forelderen og med tidligere og/eller nåværende partnere i tillegg.

^c“Ikke i arbeid” inkluderer foreldre under utdanning, i foreldrepermisjon, sykemeldte/uføre og arbeidssøkende.

^dN for kjønn og stilling i skole og barnehage representerer antall barn i studien hvor lærer/barnehagerapportene er gitt av henholdsvis kvinner, menn, kontaktlærere, pedagogiske ledere i barnehagen eller annet. Én lærer/barnehagepersonell kan ha svart om flere barn.

^eFor lærer/barnehagerapportene er det beregnet hvor mange av lærerrapportene som er utført av ‘kontaktlærer’ eller ‘annet’, og hvor mange av barnehagerapportene som er utført av ‘pedagogisk leder’ eller ‘annet’.

2.3 Måleinstrumenter

For å besvare oppgavens problemstillinger har vi benyttet spørreskjemadata fra foreldre om foreldrekonflikt og spørreskjemadata om barns mistilpasning rapportert av barnehagepersonell. I tillegg har mål på familiens konfliktomfang og demografiske variabler; barnets bosituasjon, kjønn og alder, blitt tatt i bruk som kontrollvariabler i analysene. Barns bosituasjon og alder har også blitt undersøkt som moderatorvariabler for forholdet mellom dimensjoner ved foreldrekonflikt og barns mistilpasning. Alle variabler er innhentet ved T1.

2.3.1 Barns mistilpasning

For å måle, og operasjonalisere, barns observerbare sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker (heretter omtalt som barns mistilpasning) ble spørreskjemaet Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ; Goodman, 1997) benyttet. SDQ er et kortfattet spørreskjema bestående av 25 spørsmål, som har til hensikt å kartlegge barn og unges psykiske helse og relasjoner på ulike domener. Spørsmålene besvares på en skala fra 0 (*Stemmer ikke*) til 2 (*Stemmer helt*) og danner grunnlaget for fem subskalaer; *Atferdsproblemer*, *Hyperaktivitet/Oppmerksomhetsproblemer*, *Emosjonelle symptomer*, *Venneproblemer* og *Prososial atferd*, med skårer varierende fra 0-10, basert på fem spørsmål hver. Subskalaene kan brukes individuelt eller til å kalkulere en sumskåre for *Totale vansker*, med skårer fra 0-40. Skåren for *Totale vansker* har til hensikt å reflektere et samlet mål på barnets observerbare mistilpasning og sosioemosjonelle vansker, både i internaliserende og eksternaliserende form. Ettersom forskning indikerer at det er vanlig at barns uttrykk for mistilpasning endrer seg og er ustabile gjennom førskoleperioden, og ikke nødvendigvis kan predikere *spesifikk* type problematferd senere år (Basten et al., 2016), valgte vi i den aktuelle studien å benytte et mer overordnet mål på barns mistilpasning, fremfor å differensiere målet. Barnets SDQ-skåre på *Totale vansker* ble derfor benyttet som utfallsvariabel i alle analyser, og betegnes videre som "barns mistilpasning". Utfallsvariabelen barns mistilpasning omfatter dermed både barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker.

Skåren på *barns mistilpasning* ble beregnet i henhold til skåringsmanualen. Først ble en skåre beregnet for hver av subskalaene, hvor barnehagepersonalet måtte ha svart på minst tre av de fem spørsmålene tilhørende hver subskala for å få en skåre på den respektive skalaen. Hvis ikke alle fem spørsmålene ble besvart, ble det beregnet et gjennomsnitt av de besvarte spørsmålene som deretter ble multiplisert med fem for å få et proporsjonalt mål på subskalaene. Skårene på alle subskalaene, foruten *Prososial atferd*, ble deretter summert for å

beregne det endelige målet på *barns mistilpasning*. En skåre på barns mistilpasning ble kun beregnet dersom det forelå en verdi på alle de fire aktuelle subskalaene (Kornør & Heyerdahl, 2014).

Det finnes flere forskjellige versjoner av SDQ; selvrapportversjonen (SDQ-S), lærerversjonen (SDQ-T) og foreldreversjonen (SDQ-P) som alle er oversatt og validert på norsk (Kornør & Heyerdahl, 2013, 2014, 2017). I den aktuelle studien ble hovedsakelig SDQ-T benyttet og administrert til barnehagepersonalet som svarte på vegne av det aktuelle barnet. SDQ-T er i utgangspunktet kun tilpasset barn fra fire år (Goodman, 1997), mens den norske foreldreversjonen av SDQ for yngre barn er tilpasset barn fra 2-4 år. Barnehagepersonalet besvarte derfor SDQ-T for barn i alderen 4-6 år, mens de besvarte SDQ-P for yngre barn fra 2-4 år. Disse skjemaene er imidlertid identiske, bortsett fra at ordlyden på to av spørsmålene er tilpasset yngre barn. Ulikhetene har imidlertid ingenting å si for skåringen, og spørsmålene måler det samme (Youth in mind, 2016). Se vedlegg A for en fullstendig oversikt over spørsmål som er inkludert i analysene.

SDQ er benyttet i forskning verden over (Youth in mind, 2012), og det originale instrumentet har vist seg å ha tilfredsstillende psykometriske måleegenskaper (Croft et al., 2015; Heyerdahl, 2003; Stone et al., 2010). Studier på SDQ-T i norske utvalg finner gjennomgående tilfredsstillende indre konsistens på de fem subskalaene ($\alpha = ,72\text{--},84$), samt Totale vansker ($\alpha = ,87$), i tillegg til at det norske instrumentet vurderes å ha tilfredsstillende begrepsvaliditet (Kornør & Heyerdahl, 2014). I beregningen av indre konsistens for SDQ benyttet i den aktuelle oppgaven finner vi også god indre konsistens for skalaen for Totale vansker ($\alpha = ,83$) (Yockey, 2018). SDQ er lite benyttet på de aller yngste barna i to års alder. Internasjonale og skandinaviske studier finner imidlertid at spørreskjemaet ser ut til å ha tilfredsstillende validitet på den yngste gruppen barn, eksempelvis ned til 13 måneders alder (Croft et al., 2015; Dahlberg et al., 2019; Petermann et al., 2010; Gustafsson et al., 2017).

2.3.2 Foreldrekonflikt

Ulike aspekt ved foreldrekonflikt ble undersøkt med spørsmål fra *The Conflicts and Problem-Solving Scales* (CPS; Kerig, 1996). CPS er et internasjonalt anerkjent og omfattende spørreskjema utviklet for å fange opp ulike aspekt ved foreldrekonflikt, som antas å være forbundet med vansker hos både foreldre og barn. Verktøyet kartlegger foreldrekonflikt fra foreldrenes perspektiv og måler de ulike aspektene *konfliktomfang*, *konfliktløsning*, *konflikttemaer* og *konfliktstrategier*. Foreldrene avgir selvrapport om deres opplevelse av forekomst av større og mindre konflikter (*konfliktomfang*), hvordan de vanligvis løser konflikt

(*konfliktløsning*) og hva konfliktene typisk dreier seg om (*konflikttemaer*). Ved kartlegging av *konfliktstrategier* blir foreldrene stilt spørsmål om både sin egen og den andre forelderens konfliktatferd i form av bruk av ulike konfliktstrategier. Slik innhenter verktøyet også *andrerapport* i tillegg til *selvrapport* om foreldrenes konfliktstrategier (Kerig, 1996).

CPS er oversatt til norsk av forskerne i FamilieForSK-prosjektet, som videre har utviklet og validert en kortversjon av blant annet konfliktstrategiskalaene, bestående av totalt 18 ledd (Helland et al., 2021). Spørsmål fra denne kortskalaen er tatt i bruk for å måle konfliktstrategiene i den aktuelle studien, mens spørsmålene om konfliktomfang ble målt med spørsmålene fra den originale CPS-skalaen (Kerig, 1996). Se vedlegg A for en fullstendig oversikt over spørsmål som er inkludert i analysene.

2.3.2.1 Konfliktomfang. Konfliktomfangskalaen berører både frekvens og intensitet i konflikt mellom foreldrene. Konfliktomfang ble målt med to spørsmål om hvor ofte foreldrene har henholdsvis mindre og større uoverensstemmelser. Begge spørsmål ble besvart på en skala fra *En gang i året eller sjeldnere* (1) til *Nesten hver dag* (6). I henhold til skåringsprosedyren, ble svaret på spørsmålet som måler frekvensen av større uoverensstemmelser, vektet dobbelt i beregningen av konfliktomfangsskåren. Dette betyr for eksempel at *mindre* uoverensstemmelser en gang i året eller sjeldnere ble skåret 1, mens *større* uoverensstemmelser en gang i året eller sjeldnere ble tillagt dobbel vekt og skåret 2 (Kerig, 1996). Totalskåren for hver forelder varierer derfor i verdier mellom 3-18, hvor en høyere totalskåre indikerer mer frekvente og intense konflikter. Foreldrene måtte ha besvart begge spørsmålene om forekomst av henholdsvis mindre og større konflikter for å få en totalskåre på konfliktomfang.

Ettersom foreldrenes totalskårer på konfliktomfang viste seg å korrelere tilfredsstillende høyt med hverandre ($r = ,71$), ble det besluttet å utforme en indeksskåre for foreldrepærens konfliktomfang ved å ta gjennomsnittet av mors og fars totalskårer, i tilfeller hvor begge foreldre hadde svart. I tilfeller hvor kun én av foreldrene hadde svart, ble foreldrepærens konfliktomfangsskåre basert på denne forelderens rapport om konfliktomfang. For skalaer bestående av to ledd er det anbefalt å rapportere Spearman-Brown koeffisienten som et reliabilitetsestimert dersom leddene sannsynligvis henger sammen og måler det samme (Eisinga et al., 2013). Konfliktomfangskalaens to ledd korrelerte signifikant ($p < ,001$) og høyt med hverandre for både mødres ($r_s = ,71$) og fedres ($r_s = ,78$) rapport.

2.3.2.2 Konfliktstrategier. Den originale CPS-skalaen (Kerig, 1996) inkluderer seks forskjellige konfliktstrategier målt med 44 ledd; *samarbeid, unngåelse, barneinvolvering, fastlåsing, verbal aggresjon og fysisk aggresjon*. Foreldrene svarer på hvor ofte de selv bruker de ulike strategiene under konflikt med den andre forelder (selvrapport), og hvor ofte medforelderen opptrer eller bruker de ulike strategiene under konflikt (andrerapport). Spørsmålene besvares på en skala fra *Aldri* til *Ofte*, der 0 = *Aldri*, 1 = *Sjelden*, 2 = *Noen ganger* og 3 = *Ofte*.

I tråd med oppgavens problemstillinger ble det fra den validerte kortversjonen av konfliktstrategiskalaene kun benyttet spesifikke mål på fire ulike destruktive konfliktstrategier (totalt 12 ledd) i videre analyser; *fastlåsing*, kjennetegnet av fiendtlighet og avvising, *barneinvolvering*, kjennetegnet av direkte eller indirekte involvering av barnet i konflikten, *verbal aggresjon*, kjennetegnet av aggressive uttrykk slik som anklager, grov ordbruk eller intensjoner om å såre den andre partens følelser og *fysisk aggresjon*, kjennetegnet av fysisk aggressive handlinger rettet mot gjenstander eller den andre forelder. Disse strategiene ble valgt ut på bakgrunn av forskning som indikerer at destruktive konfliktstrategier, og særlig de som bærer preg av eksplisitte fiendtlige uttrykk for sinne mellom foreldrene, påvirker barn negativt (f.eks. Davies et al., 2016). På bakgrunn av dette, og av hensyn til oppgavens omfang, ble konfliktstrategiene samarbeid og unngåelse ikke benyttet i den aktuelle studien.

Etter at svarkategorien *Ikke aktuelt*, som var en ekstra svarkategori benyttet i den aktuelle studien, ble kodet som manglende data, ble det konstruert samleskårer for hver av de fire destruktive konfliktstrategiene. Samleskårene er basert på foreldrenes andrerapport, altså mors rapport om de konfliktstrategier far tenderer til å benytte i konflikt med mor, og vice versa. Denne skåringsmåten ble valgt på bakgrunn av forskning som viser at andrerapporter om konfliktatferd korrelerer sterkere med objektive vurderinger, enn hva selvrapporter gjør (Sanford, 2010), og dermed kan regnes som et mer valid mål på konfliktatferd. Basert på foreldrenes andrerapport ble det fortrinnsvis utarbeidet gjennomsnittsskårer for hver av de fire konfliktstrategiene for henholdsvis mor og far, dersom de hadde besvart *minst to* av tre spørsmål per konfliktstrategi. Med ønske om å operere med ett enkelt mål per konfliktstrategi per familie, ble deretter den høyeste skåren innad i foreldreparet brukt i videre analyser. I tilfeller hvor kun én av foreldrene hadde svart, ble denne forelderens skåre tatt i bruk som mål på konfliktstrategien i analysene.

Det ble vurdert som mest hensiktsmessig å benytte maksskårer fremfor gjennomsnittsskårer, da en maksskåre vil kunne tenkes å gi et mer realistisk bilde av omfanget av konfliktstrategiene som barnet eksponeres for under foreldrekonflikt. Maksskårer

vil være sensitive for nivået av de respektive konfliktstrategiene i forbindelse med foreldrekonflikt, uavhengig av om begge eller kun den ene forelderen tar i bruk konfliktstrategien. Dersom mor eksempelvis tar i bruk strategien verbal aggresjon i høy grad, men far aldri tar denne i bruk, vil nivået av verbal aggresjon likevel fanges opp og vektlegges som en dimensjon ved foreldrekonflikten som barnet eksponeres for, sammenlignet med bruk av gjennomsnittsskårer hvor foreldrenes skårer ville ha nullet hverandre ut og kun gitt et moderat mål på strategien. Ulempene ved bruk av maksskårer vil bli drøftet i 4.6 Styrker og begrensninger.

Tilsvarende de spesifikke konfliktstrategiskalaene, ble det konstruert en overordnet samleskåre for destruktive konfliktstrategier, som heretter vil omtales som “destruktive konfliktstrategier”. Til forskjell ble det kun konstruert gjennomsnittsskårer for hver forelder basert på deres andrerapporter, dersom foreldrene hadde besvart minst *seks* av de totalt 12 spørsmålene om med-forelderens bruk av de fire destruktive konfliktstrategiene (fastlåsing, barneinvolvering, verbal aggresjon og fysisk aggresjon). Den høyeste av foreldrenes andrerapporter, maksskåren, ble på samme måte videre valgt ut og brukt som overordnet mål på destruktive konfliktstrategier i videre analyser. I tilfeller hvor kun én av foreldrene hadde svart, ble denne forelderens andrerapport tatt i bruk i videre analyser.

Den norske kortversjonen av konfliktstrategiskalaen har vist tilfredsstillende indre konsistens ($\alpha > ,70$) for de fleste av delskalaene, bortsett fra selvrapportert fastlåsing ($\alpha = ,68$) (Helland et al., 2021). I den aktuelle studien viste skalaene barneinvolvering, verbal aggresjon og fysisk aggresjon tilfredsstillende til god indre konsistens med Cronbachs alfa fra $\alpha = ,71$ til $,85$. Skalaen for fastlåsing viste imidlertid svak og tvilsom indre konsistens for mødres ($\alpha = ,60$) og fedres ($\alpha = ,62$) andrerapport, og vil bli drøftet som en svakhet i diskusjonen. Med en mer eksplorerende tilnærming valgte vi imidlertid å undersøke betydningen av også denne konfliktstrategien for yngre barns mistilpasning (Hair et al., 2010). Samlemålet for destruktive konfliktstrategier viste derimot god og svært god indre konsistens for både mødres ($\alpha = ,85$) og fedres ($\alpha = ,91$) andrerapport. Se 2.6 Statistiske analyser for en redegjørelse av vurderingskriteriene for indre konsistens benyttet i denne oppgaven.

2.4 Kontrollvariabler

Ettersom det er sannsynlig at samboende foreldrene i dette utvalget har større problemer i parforholdet enn samboende foreldre i den generelle populasjonen (Helland et al., 2020), ble det kontrollert for foreldrenes konfliktomfang i videre analyser. Barns bosituasjon, kjønn og alder ble vurdert som forhold som vil kunne tenkes å påvirke eventuelle

sammenhenger mellom foreldres konfliktstrategier og barns mistilpasning, og ble derfor også kontrollert for i de statistiske analysene for forskningsspørsmål 1 og 2. For forskningsspørsmål 3 ble bosituasjon og alder derimot behandlet som moderatorvariabler.

For barnas bosituasjon og kjønn ble det tatt utgangspunkt i mors rapport, da det var flere mødre enn fedre som hadde svart på spørreskjemaet. Der det manglet svar fra mor, ble fars rapport benyttet. Spørsmålet om barnets bosituasjon tok utgangspunkt i foreldrespørsmålet “Hva beskriver best bosituasjonen mellom deg og den andre forelder?” med svaralternativene *Vi bor sammen* (1), *Vi er i ferd med å flytte fra hverandre* (2), *Vi har bodd fra hverandre i mindre enn 6 måneder* (3), *Vi har bodd fra hverandre i 6 måneder eller mer* (4) og *Vi har aldri bodd sammen* (5). Denne variabelen ble i analysene omgjort til en dikotom variabel hvor første svarkategori forble uendret og de fire andre svarkategorier ble slått sammen til kategorien *Vi bor ikke sammen* (2). For barnets kjønn ble gutter kodet som 1 og jenter kodet som 2.

Barnas aldersvariabel ble behandlet som en kontinuerlig variabel, og tok utgangspunkt i barnehagepersonalets rapport, da det forelå flest svar om barnas alder blant disse rapportene. Der det manglet svar om alder fra barnehagepersonalet ($n = 12$) ble det innhentet svar fra mors rapport.

2.5 Forskningsetiske betraktninger

Data benyttet i den aktuelle studien er hentet fra FamilieForSK-studien og innhentet i tråd med Helseforskningsloven (Helseforskningsloven, 2008). FamilieForSK-studien er godkjent av Regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK; referansenummer 250642) og Norsk senter for forskningsdata (NSD), og godkjenningen omfatter dermed også den aktuelle studien.

Ettersom utvalget er rekruttert fra ulike familievernkantor, kan en anta at dette er familier som potensielt står i store konflikter med ulike utfordringer og kan regnes som en sårbar populasjon. Dette setter forskningen i et forskningsetisk dilemma hvor en må vurdere hvorvidt man skal la samfunnsmessig interesse og nytteverdi gå på bekostning av eventuelle påkjenninger det kan medføre enkeltpersonen som deltar (NESH, 2018). Økt kunnskap om, og forståelse for, foreldrenes samspill og konflikt, og hvordan dette påvirker barn og unge i norske utvalg, er etterspurt i forskningen (Nilsen et al., 2012). For å kunne gi denne sårbare gruppen bedre oppfølging kan det på den ene siden argumenteres for at det er viktig og betydningsfullt å ha tilgang på den type data som blir innhentet gjennom den aktuelle studien. På den annen side kan det tenkes at innhenting av data kan medføre ulemper for den enkelte

familie. Det å be foreldrene om å grundig vurdere med-forelderens destruktive konfliktstrategier og sette fokus på konflikt, kan potensielt fremprovosere nye konflikter eller øke negative følelser hos den enkelte forelder. Samtidig kan et slikt fokus tenkes å bidra til økt refleksjon rundt håndtering av konflikter, og vil i beste fall kunne bidra til positiv endring. Uavhengig av hvordan deltakerne opplever å svare på spørsmålene, er det viktig å forvalte og fremstille datamaterialet med respekt og utvise forståelse for at dataene er innhentet fra personer som står i en potensielt vanskelig livssituasjon (NESH, 2018).

FamilieForSK-studien, som dataen i den aktuelle studien er hentet fra, er forsøkt konstruert på måter som minimerer de eventuelle negative konsekvensene for deltakerne, slik at fordelene ved studien skulle overveie de mulige ulempene. Ved rekruttering av deltakere til studien ble det lagt betydelig vekt på at det var frivillig å delta, og alle deltakere ga sitt informerte samtykke. Foreldrene samtykket på vegne av sine barn, men hadde også muligheten til å velge å kun delta selv. Alle deltakere ble også underrettet om muligheten til å ikke fullføre spørreskjemaet, hoppe over spørsmål eller trekke samtykket når som helst underveis i studien, uten at dette ville få konsekvenser.

Det er spesielt viktig å beskytte deltakernes personvern, da studien innhenter sensitiv data om personlige tema. For å holde deltakerne anonymisert ble hver enkeltperson tildelt et identifikasjonsnummer som erstattet personnavn. All innhentet informasjon om medlemmene i familien ble så koblet til et identifikasjonsnummer for hver enkelt familie. For å sikre videre konfidensialitet ble spørreskjemaene og intervjuene administrert elektronisk gjennom NSD sitt sikre system, og dataene ble lagret og arbeidet med i et sikkert dataområde, Tjenester for Sensitive Data (TSD).

2.6 Statistiske analyser

De statistiske analysene utført i forbindelse med denne oppgaven er fremstilt ved bruk av IBM SPSS Versjon 27. Oppgavens hypoteser ble testet gjennom hierarkiske lineære regresjonsanalyser, og i tråd med konvensjonelle standarder ble funn tolket som signifikante når $p < 0,05$ (Fisher, 1925). Samvariasjon mellom variablene ble undersøkt i en korrelasjonsmatrise ved bruk av Pearsons r . Korrelasjoner hvor $r \geq ,50$ ble vurdert som en sterk korrelasjon, $r = ,30$ -, 49 ble ansett som en moderat korrelasjon, mens $r = ,10$ -, 29 ble tolket som en svak korrelasjon (Cohen, 1988; Field, 2013). I tillegg ble korrelasjoner $r \geq ,80$ vurdert som svært høye (Field, 2013).

Indre konsistens ble benyttet som mål for å vurdere hvorvidt måleinstrumentene viste tilstrekkelig gode måleegenskaper. Indre konsistens er et reliabilitetsmål som forteller noe om

styrken på sammenhengen mellom ulike ledd i en skala, og gir indikasjoner på om leddene kan sies å måle samme fenomen (Cohen et al., 2017). Indre konsistens ble målt med Cronbachs alfakoeffisient (α) (Cronbach, 1951), og vurdert etter retningslinjer foreslått av Yockey (2018), hvor $\alpha < ,60$ vurderes som svak, $\alpha \geq ,60$ som marginal/tvilsom, $\alpha \geq ,70$ som akseptabel/tilfredsstillende, $\alpha \geq ,80$ som god og $\alpha \geq ,90$ som svært god.

2.6.1 Håndtering av manglende verdier

Det var generelt lite manglende data på variablene som skulle inkluderes i analysene. Fra det totale antallet på 295 barn i det endelige utvalget, manglet det ingen verdier på kontrollvariablene og mellom 4-26 verdier på de ulike prediktorvariablene. Da vi ønsket å utnytte så mye som mulig av den tilgjengelige dataen og således sørge for bedre statistisk styrke, ble manglende verdier håndtert ved å bruke parvis ekskludering i de ulike analysene. Det vil si at et barn kun ble ekskludert fra de spesifikke analysene det manglet data for, men ble inkludert i andre aktuelle analyser hvor det forelå data tilknyttet barnet. Denne måten å håndtere manglende data på står i motsetning til listevis ekskludering, hvor et tilfelle blir ekskludert fra *samtlig*e analyser dersom det mangler data som kun behøves for én eller flere av analysene (Field, 2013). Listevis ekskludering representerer således et mer konservativt kriterium for hvilke data som blir inkludert i analysen. Innledningsvis utførte vi derfor også analysene med listevis ekskludering, for å se om type ekskluderingsmetode ville ha betydelig innvirkning på resultatene, og fant samme mønstre i resultatene som ved parvis ekskludering, uten betydningsfulle endringer i beta-koeffisienter eller signifikansnivå.

2.6.2 Sammenhenger mellom barns mistilpasning og foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier

For å teste hypotese 1, om hvorvidt det foreligger en positiv sammenheng mellom det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning, ble det utført en hierarkisk regresjonsanalyse. I denne regresjonsanalysen ble destruktive konfliktstrategier benyttet som prediktor og barns mistilpasning som utfallsmål. For å undersøke hypotese 2, om hvorvidt det foreligger positive sammenhenger mellom ulike spesifikke konfliktstrategier og barns mistilpasning, ble det utført fire uavhengige og separate hierarkiske regresjonsanalyser, én for hver av de fire destruktive konfliktstrategiene, med den respektive konfliktstrategien som prediktor og barns mistilpasning som utfallsmål.

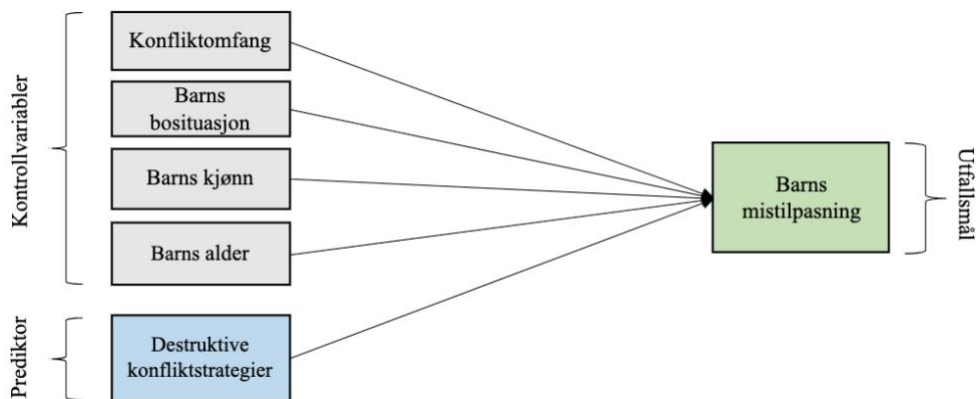
Hver av de fem separate regresjonsanalysene bestod av to steg. I samtlige analyser ble det kontrollert for foreldres konfliktomfang, barns bosituasjon, kjønn og alder. Disse

kontrollvariablene ble lagt inn i det første steget i samtlige analyser. I den første regresjonsanalysen ble deretter det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier lagt inn i det andre steget. I de neste fire regresjonsanalysene ble de spesifikke destruktive konfliktstrategiene lagt inn, i hver sin analyse, i andre steg. Årsaken til å ta i bruk denne fremgangsmåten var for å i større grad kunne undersøke den isolerte forklaringsverdien av det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier og de enkelte konfliktstrategiene, på barns mistilpasning.

Evidens for en sammenheng mellom den enkelte konfliktstrategien og barns mistilpasning, etter det var kontrollert for kontrollvariablene i første steg, forelå når beta-koeffisienten, også kalt regresjonskoeffisienten, for den respektive konfliktstrategien var statistisk signifikant. Videre inspiserer vi endringen i forklart varians fra første til andre steg i analysene, også kalt delta R^2 (ΔR^2), og dennes signifikansnivå. Dersom regresjonskoeffisienten var statistisk signifikant og det forelå en signifikant endring i forklart varians, betød det med andre ord at den endelige modellen forklarte signifikant mer av variansen i barns mistilpasning enn bare kontrollvariablene alene.

Figur 1

Skjematisk fremstilling av modellene som ble testet i de fem separate hierarkiske regresjonsanalysene

Notat. Modellen er eksemplifisert med overordnet mål på destruktive konfliktstrategier som prediktorvariabel.

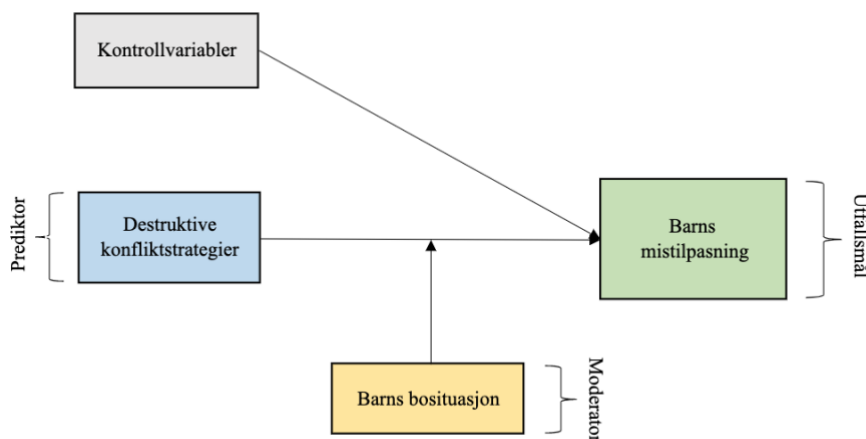
2.6.3 Moderatoranalyser

Hypotese 3 om at eventuelle sammenhenger mellom spesifikke konfliktstrategier og barns mistilpasning er moderert av henholdsvis barns bosituasjon og barns alder ble videre testet ved å inkludere et interaksjonsledd, også kalt produktledd, mellom den aktuelle

moderatorvariabelen og den aktuelle konfliktstrategien som et tredje steg i de hierarkiske regresjonsanalysene (f.eks. Fysisk aggresjon \times Barns bosituasjon). Interaksjonsleddene for de ulike moderatorvariablene ble inkludert i steg tre i separate analyser, for å lettere kunne tolke de rene interaksjonseffektene. Hadde derimot begge interaksjonsleddene (f.eks. Fysisk aggresjon \times Barns bosituasjon og Fysisk aggresjon \times Barns alder) blitt inkludert samtidig, ville dette ha betydd at det ble kontrollert eller justert for det ene interaksjonsleddet under tolkingen av det andre interaksjonsleddet, hvilket vil gjøre tolkingen av resultatene mer kompleks. En moderatoreffekt ble vurdert å være til stede om det forelå en statistisk signifikant økning i forklart varians, fra andre til tredje steg, når interaksjonsleddet ble lagt til i modellen.

Figur 2

Skjematisk fremstilling av moderatoranalysene som ble testet

Notat. Modellen er eksemplifisert med barns bosituasjon som moderator og overordnet mål på destruktive konfliktstrategier som prediktor. En tilsvarende modell ble estimert med barns alder som moderatorvariabel.

3.0 Resultater

3.1 Preliminære analyser

3.1.1 Deskriptiv statistikk

Tabell 2 viser deskriptiv statistikk og grunnleggende egenskaper ved distribusjonen til målene på konfliktomfang, de ulike konfliktstrategiene og barns mistilpasning.

Gitt spennvidden i utvalget, oppga foreldrene generelt et middels konfliktomfang, og skåret i gjennomsnitt høyest på konfliktstrategiene fastlåsing og verbal aggresjon. Disse skårene reflekterer at foreldrene gjennomsnittlig svarte at de “noen ganger” benytter seg av disse strategiene. Konfliktstrategien som ble minst rapportert i utvalget var fysisk aggresjon,

som viser til at foreldrene i gjennomsnitt svarte at de aldri eller sjelden tar i bruk fysisk aggresjon i konflikt.

Målene for skjevhet indikerte at fordelingen av skårene for de ulike konfliktstrategiene var noenlunde symmetriske, bortsett fra variabelen fysisk aggresjon som viste en tydeligere positiv skjevhet. En slik positiv skjevhet indikerer en opphoping av lave skårer på variabelen, altså at få av foreldrene i utvalget rapporterte å benytte den gitte konfliktstrategien (Field, 2013). Tilstedeværelse av noe skjevhet i distribusjonen av konfliktstrategiene var imidlertid forventet, spesielt for fysisk aggresjon, ettersom dette er en konfliktstrategi som kan antas å være mindre frekvent i bruk som følge av sosiale normer, lover og kulturelle faktorer.

Målene for kurtose forteller oss noe om i hvilken grad de ulike skårene samler seg rundt halene på de ulike frekvensfordelingene (Field, 2013). Målene for skjevhet og kurtose for barns mistilpasning, viste også et liknende mønster som for fysisk aggresjon, som tilsier at et fåtall av barnehagepersonalet rapportere store vansker hos barna. Dette vil bli drøftet ytterligere i kapittel 4.3 i diskusjonsdelen. Til tross for noe skjevhet og kurtose i fordelingene, fremlegges det imidlertid at kurtoseverdier og verdier for skjevhet innenfor +/- 2 regnes som akseptable, som impliserer at skjevheten og kurtosen som forelå i fordelingene ikke i alvorlig grad var problematiske for analysene (George & Mallery, 2003).

For å identifisere eventuelle uteliggere for målene på barns mistilpasning og de ulike konfliktstrategiene, ble det konstruert boxplots for de respektive skalaene (se vedlegg C). Boxplotene viste at det var enkelte utpregede uteliggere på barns mistilpasning og fysisk aggresjon, samt samlemålet på de destruktive strategiene. Disse uteliggerne representerte høye skårer på de respektive skalaene, relativt til de resterende skårene. Uteliggerne lå imidlertid innenfor den potensielle spennvidden, og antas å reflektere reelle høye skårer, og ble dermed beholdt da variasjon innenfor de ulike skalaene var ønskelig.

Tabell 2

Deskriptiv statistikk for konfliktomfang, destruktive konfliktstrategier, spesifikke konfliktstrategier og barns mistilpasning

Variabler	N	M	SD	Spennvidde		Skjevhet	Kurtose
				Aktuell	Potensiell		
Konfliktomfang	294	8,92	3,70	3-18	3-18	0,20	-0,94
Destruktive konfliktstrategier	291	1,27	0,61	0-3	0-3	0,46	-0,32
Fastlåsing	269	1,75	0,74	0-3	0-3	-0,23	-0,73
Barneinvolvering	290	1,07	0,79	0-3	0-3	0,63	-0,32
Verbal aggresjon	291	1,80	0,79	0-3	0-3	-0,22	-0,81

Fysisk aggresjon	276	0,52	0,70	0-3	0-3	1,57	1,98
Barns mistilpasning	295	7,10	5,24	0-26	0-40	1,11	0,84

Notat. Konfliktomfang er målt med The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS) og de destruktive konfliktstrategiene er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på CPS. Barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker.

Variasjon i utvalgsstørrelse for de ulike konfliktmålene skyldes at noen foreldrepar mangler svar på enkelte spørsmål.

3.1.2 Testing av betingelser for regresjonsanalyse

Før man gjennomfører en lineær regresjonsanalyse bør visse betingelser være møtt (Tabachnick & Fidell, 2007). De relevante betingelsene ble derfor undersøkt, og viste tilfredsstillende resultater som presenteres under (se vedlegg D-F for grafisk fremstilling).

Inspisering av spredningsdiagrammene for utfallsvariabelen barns mistilpasning og de ulike konfliktstrategivariablene viste en akseptabel fordeling og ingen alvorlige brudd på betingelsen for linearitet, til tross for at fordelingen ikke var ideell (Field, 2013).

Spredningsdiagrammene for de standardiserte residualene, plottet mot de predikerte verdiene, støttet videre antagelsen om linearitet, i tillegg til at de ikke viste alvorlige brudd på betingelsen om homoskedastisitet, som indikerer at residualene for variablene i modellen hadde relativt konstant varians. Selv om spredningsdiagrammet for fysisk aggresjon viste noe mer tendens til at verdiene klynget seg sammen, ble det likevel ikke vurdert å bryte med betingelsen for homoskedastisitet.

Betingelsen om normalfordelte residualer ble undersøkt ved å inspisere separate P-P plot for utfallsvariabelen barns mistilpasning og hver av konfliktstrategivariablene. P-P plottene indikerte noe skjevhet i fordelingen av residualer, da samtlige av P-P plottene ikke lå nøyaktig på linje med de forventede verdiene gitt en normalfordeling, men fremviste en svak S-kurve. Imidlertid lå punktene i P-P plottene likevel relativt nære de forventede verdiene, og det fremkommer ingen svært tydelige og alvorlige brudd på betingelsen (Field, 2013).

Betingelsen om mangel på seriekorrelasjon, altså at residualene ikke er korrelert med hverandre og dermed er uavhengige hverandre, ble testet med en Durbin-Watson-test. Durbin-Watson-verdiene lå mellom 1,995-2,052, og regnes derfor som tilfredsstillende, da en verdi på 2 tilsier at residualene er fullstendig ukorrelerte (Field, 2013).

Det ble undersøkt for multikollinearitet ved å inspisere korrelasjonsmatrisen og se etter svært høye korrelasjoner mellom de uavhengige variablene ($r \geq ,80$) (Field, 2013). Da det ikke oppstod svært høye korrelasjoner mellom prediktorvariablene som skulle inngå i samme modell i videre analyser, ble det vurdert å ikke foreligge tegn til multikollinearitet.

3.1.3 Korrelasjonsmatrise

Tabell 3 viser at det foreligger signifikante og positive korrelasjoner mellom hver av de fire destruktive konfliktstrategiene, med noe varierende styrke på sammenhengene ($r = ,42 - ,57$). I tillegg korrelerer hver av strategiene positivt og signifikant med det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier.

Foreldrenes konfliktomfang korrelerte sterkt positivt og signifikant med samlemålet på destruktive konfliktstrategier og moderat med alle fire destruktive konfliktstrategiene hver for seg. Slike funn tyder på at en økning i konfliktomfang er assosiert med en økning i bruk av destruktive konfliktstrategier. Foreldres konfliktomfang korrelerte også svakt negativt med barns bosituasjon, noe som tyder på at konfliktomfanget i gjennomsnitt var mindre i familiene hvor foreldrene bodde hver for seg, enn hvor de bodde sammen. Det fremkom også en signifikant, svak positiv korrelasjon mellom barns bosituasjon og samlemålet på destruktive konfliktstrategier, samt signifikante, svakt positive korrelasjoner mellom barns bosituasjon og konfliktstrategiene fastlåsing, verbal aggresjon og fysisk aggresjon. Dette tyder på at foreldrene som ikke bor sammen i gjennomsnitt brukte eller rapporterte om mer destruktiv konfliktatferd enn samboende foreldre. Korrelasjonsanalysen viste ingen signifikant samvariasjon mellom barns kjønn og de andre variablene i korrelasjonsmatrisen. Barns alder korrelerte svakt positivt og signifikant med bosituasjon, konfliktstrategien fastlåsing og det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier, hvilket tyder på at desto eldre barna i utvalget er, desto flere har foreldre som bor fra hverandre og som rapporterer om mer destruktiv konfliktatferd.

Det fremkom i korrelasjonsmatrisen at én av de destruktive konfliktstrategiene, fysisk aggresjon, korrelerte svakt positivt og signifikant med barns mistilpasning. Dette indikerer at høyere nivåer av fysisk aggresjon under foreldrekonflikt er assosiert med høyere nivåer av mistilpasning hos barna, rapportert av barnehagepersonalet. De innledende korrelasjonsanalysene viste at verken det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier, eller de tre andre spesifikke konfliktstrategiene, korrelerte signifikant med barns mistilpasning. Med en mer eksplorerende innfallsvinkel, var det i denne oppgaven likevel ønskelig å undersøke hvorvidt også disse konfliktstrategiene kunne ha en sammenheng med barns mistilpasning. I tillegg til mål på fysisk aggresjon, ble derfor det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier, samt fastlåsing, barneinvolvering og verbal aggresjon også inkludert som prediktorvariabler i videre analyser.

Tabell 3

Korrelasjoner mellom variablene i studien (med parvis ekskludering) under diagonalen. Størrelsen på utvalget (N) for de respektive korrelasjonene er oppgitt over diagonalen

Variabel	N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Barns mistilpasning	295	1	294	295	295	295	291	269	290	291	276
2. Konfliktomfang	294	-,066	1	294	294	294	290	269	289	290	275
3. Barns bosituasjon	295	,109	-,187**	1	295	295	291	269	290	291	276
4. Barns kjønn	295	-,063	-,001	,076	1	295	291	269	290	291	276
5. Barns alder	295	,000	-,063	,131*	-,004	1	291	269	290	291	276
6. Destruktive konfliktstrategier	291	,109	,529**	,209**	-,01	,118*	1	268	289	288	276
7. Fastlåsing	269	,074	,348**	,160**	-,111	,123*	,722**	1	267	266	261
8. Barneinvolvering	290	,103	,489**	,032	,001	,051	,797**	,418**	1	287	274
9. Verbal aggresjon	291	,070	,490**	,251**	,049	,109	,842**	,559**	,574**	1	273
10. Fysisk aggresjon	276	,125*	,353**	,197**	-,023	,066	,760**	,471**	,524**	,504**	1

Notat. Barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Konfliktomfang er målt med The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS) og de destruktive konfliktstrategiene er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på CPS.

* $p < ,05$. ** $p < ,01$.

3.2 Resultater fra de hierarkiske regresjonsanalysene

Hypotese 1 fremsatte at det eksisterer en sammenheng mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier på et overordnet nivå og yngre barns mistilpasning, i form av sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Resultatet fra regresjonsanalysen viste en signifikant og positiv sammenheng mellom samlemålet på destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning, etter at det ble kontrollert for konfliktomfang og barns bosituasjon, kjønn og alder. Dette betyr at jo mer foreldrene benytter destruktive konfliktstrategier, jo høyere grad av sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker observeres hos barnet av barnehagepersonalet. Resultatene støttet dermed hypotese 1 om at destruktive konfliktstrategier har en sammenheng med yngre barns mistilpasning, da modellen forklarte 4% av variansen i barns mistilpasning (se Tabell 4).

Videre viser tabell 5 resultatene fra regresjonsanalysene som ble utført for å teste hypotese 2, om det foreligger sammenhenger mellom foreldres bruk av ulike destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning. Tabellen viser kun siste steg (steg 2), uten verdier for kontrollvariablene, fra de separate regresjonsanalysene, da det ikke fremkom substansielle forskjeller i første steg på disse analysene, sammenlignet med den første utførte regresjonsanalysen. Se vedlegg G for fullstendige tabeller med resultater fra samtlige steg. Resultatene fra regresjonsanalysene viste signifikante og positive sammenhenger mellom henholdsvis barneinvolvering og fysisk aggresjon, og barns mistilpasning. Resultatene viste at modellen for barneinvolvering forklarte 4% av variansen i barns mistilpasning, mens modellen for fysisk aggresjon forklarte 3,7% av variansen i barns mistilpasning. Resultatene viste ingen signifikante sammenhenger mellom henholdsvis fastlåsing ($p = ,215$) og verbal aggresjon ($p = ,122$), og barns mistilpasning.

Tabell 4

Resultatene fra hierarkisk regresjonsanalyse for sammenhengen mellom overordnet mål på destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning

	<i>b(SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R² (Adj. R²)</i>	ΔR^2
Steg 1						
Konfliktomfang	-,067 (.085)	-,047	-,790	,430		
Barns bosituasjon	1,142 (.640)	,108	1,784	,075		
Barns kjønn	-,746 (.616)	-,071	-1,211	,227		
Barns alder	-,067 (.232)	-,017	-,287	,774		
Steg 2						
Konfliktomfang	-,224 (.105)	-,158	-2,133	,034		
Barns bosituasjon	,534 (.680)	,050	,786	,433		
Barns kjønn	-,683 (.611)	-,065	-1,117	,265		
Barns alder	-,151 (.232)	-,038	-,649	,517		
Destruktive konfliktstrategier	1,606 (.643)	,186	2,496	,013	,040 (.023)	,021*

Notat. Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Prediktorvariabelen destruktive konfliktstrategier er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

$b(SE)$ = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, t = t-test statistikk, p = signifikansverdi, R^2 (*Adj. R²*) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

* $p < ,05$.

Tabell 5

Resultatene fra de separate hierarkiske regresjonsanalysene for sammenhengen mellom spesifikke destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning

	$b(SE)$	β	t	p	R^2 (<i>Adj. R²</i>)	ΔR^2
Fastlåsing	0,600 (.483)	,085	1,244	,215	,025 (.007)	,006
Barneinvolvering	1,107 (.448)	,167	2,472	,014	,040 (.023)	,021*
Verbal aggresjon	0,763 (.492)	,115	1,551	,122	,028 (.010)	,008
Fysisk aggresjon	1,126 (.503)	,150	2,240	,026	,037 (.019)	,018*

Notat. For en oversiktlig fremstilling av resultatene er relevante resultater fra det siste steget (steg 2) i de fire separate regresjonsanalysene rapportert i samme tabell. I steg 1, som ikke er fremstilt i tabellen, er det i hver av analysene kontrollert for konfliktomfang, barns bosituasjon, kjønn og alder.

Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Prediktorvariabelene er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

$b(SE)$ = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, t = t-test statistikk, p = signifikansverdi, R^2 (*Adj. R²*) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

* $p < ,05$.

3.3 Resultater fra moderatoranalysene

Ettersom det forelå evidens for signifikante sammenhenger mellom barns mistilpasning og henholdsvis overordnet mål på destruktive konfliktstrategier, barneinvolvering og fysisk aggresjon, ble det utført moderatoranalyser for å undersøke hvorvidt disse sammenhengene var moderert av henholdsvis barns bosituasjon og alder. Dette adresserer hypotese 3 i den aktuelle oppgaven. Tabell 6, 7 og 8 viser de samlede resultatene fra moderatoranalysene. Resultatene viste at barns bosituasjon ikke var en signifikant moderator for sammenhengen mellom barns mistilpasning og henholdsvis samlemålet på destruktive konfliktstrategier, barneinvolvering og fysisk aggresjon. Dette betyr at styrken på sammenhengen mellom hver av disse konfliktstrategiene og barns mistilpasning, ikke varierer mellom barn med samboende foreldre og barn som har foreldre som bor fra hverandre i utvalget. Moderatoranalysene for barns alder viste lignende resultater, og igjen ble det ikke funnet noen signifikant moderatoreffekt på sammenhengen mellom barns mistilpasning og henholdsvis overordnet mål på destruktive konfliktstrategier, barneinvolvering og fysisk aggresjon.

Tabell 6

Resultatene fra de separate moderatoranalysene for henholdsvis barns bosituasjon og barns alder, og det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier

Variabler	Destruktive konfliktstrategier med barnets bosituasjon som moderator						Destruktive konfliktstrategier med barnets alder som moderator					
	<i>b (SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	$R^2 (Adj. R^2)$	ΔR^2	<i>b (SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	$R^2 (Adj. R^2)$	ΔR^2
Konfliktomfang	-,222 (.105)	-,156	-2,119	,035			-,222 (.105)	-,156	-2,111	,036		
Barnets bosituasjon	2,349 (1,490)	,221	1,576	,116			,530 (.680)	,050	,779	,437		
Barnets kjønn	-,690 (.610)	-,066	-1,130	,260			-,665 (.613)	-,063	-1,084	,279		
Barnets alder	-,143 (.232)	-,036	-,614	,540			-,413 (.523)	-,105	-,790	,430		
Destruktive konfliktstrategier	4,140 (1,961)	,480	2,112	,036								
Destruktive konfliktstrategier × barnets bosituasjon	-1,509 (1,103)	-,379	-1,368	,172	,047 (.026)	,006						
Destruktive konfliktstrategier							,653 (1,818)	,076	,359	,720		
Destruktive konfliktstrategier × barnets bosituasjon							,204 (.365)	,139	,560	,576	,041 (.021)	,001

Notat. For en oversiktlig fremstilling av resultatene fra de to separate moderatoranalysene for det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier, er resultatene fra det siste steget (steg 3) i analysene rapportert i samme modell. I steg 1, som ikke er fremstilt i tabellen, er det kontrollert for konfliktomfang, barns bosituasjon, kjønn og alder. I steg 2, som heller ikke er fremstilt, ble det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier introdusert.

Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Destruktive konfliktstrategier er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

$b(SE)$ = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, t = t-test statistikk, p = signifikansverdi, $R^2 (Adj. R^2)$ = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

* $p < ,05$.

Tabell 7

Resultatene fra moderatoranalysene for barns bosituasjon og konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon

Variabler	Barneinvolvering						Fysisk aggresjon					
	<i>b (SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ² (<i>Adj. R</i> ²)	ΔR ²	<i>b (SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ² (<i>Adj. R</i> ²)	ΔR ²
Konfliktomfang	-,190 (.098)	-,134	-1,951	,052			-,153 (.095)	-,108	-1,611	,108		
Barns bosituasjon	1,785 (1,109)	,168	1,609	,109			1,033 (.845)	,097	1,223	,222		
Barns kjønn	-,744 (.612)	-,071	-1,215	,226			-,700 (.631)	-,067	-1,109	,268		
Barns alder	-,101 (.231)	-,026	-,437	,662			-,098 (.237)	-,025	-,413	,680		
Barneinvolvering	2,505 (1,544)	,379	1,622	,106								
Barneinvolvering × barns bosituasjon	-,812 (.859)	-,235	-,946	,345	,043 (.023)	,003						
Fysisk aggresjon							2,451 (2,137)	,326	1,147	,252		
Fysisk aggresjon × barns bosituasjon							-,737 (1,155)	-,189	-,638	,524	,039 (.017)	,001

Notat. For å fremstille resultatene på en oversiktlig måte er resultatene fra det siste steget (steg 3) fra de separate moderatoranalysene rapportert i samme tabell. I steg 1, som ikke er fremstilt i tabellen, er det kontrollert for konfliktomfang, barns bosituasjon, kjønn og alder. I steg 2, som heller ikke er fremstilt, ble de respektive konfliktstrategiene introdusert, henholdsvis barneinvolvering og fysisk aggresjon.

Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker.

Konfliktstrategiene er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

b (SE) = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, *t* = t-test statistikk, *p* = signifikansverdi, *R*² (*Adj. R*²) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR ² = R-Squared changed.

**p* < ,05.

Tabell 8

Resultatene fra moderatoranalysene for barns alder og konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon

Variabler	Barneinvolvering						Fysisk aggresjon					
	<i>b (SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	R^2 (Adj. R^2)	ΔR^2	<i>b (SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	R^2 (Adj. R^2)	ΔR^2
Konfliktomfang	-,187 (.097)	-,132	-1,926	,055			-,151 (.095)	-,107	-1,597	,112		
Barns bosituasjon	,876 (.640)	,083	1,369	,172			,730 (.680)	,069	1,074	,284		
Barns kjønn	-,661 (.611)	-,063	-1,081	,281			-,645 (.629)	-,062	-1,025	,306		
Barns alder	-,645 (.389)	-,165	-1,657	,099			-,334 (.300)	-,085	-1,110	,268		
Barneinvolvering	-1,036 (1,336)	-,157	-,775	,439								
Barneinvolvering × barns alder	,475 (.279)	,371	1,701	,090	,050 (.030)	,010						
Fysisk aggresjon							-,796 (1,601)	-,106	-,497	,620		
Fysisk aggresjon × barns alder							,401 (.317)	,276	1,264	,207	,043 (.022)	,006

Notat. For å fremstille resultatene på en oversiktlig måte er resultatene fra det siste steget (steg 3) fra de separate moderatoranalysene rapportert i samme tabell. I steg 1, som ikke er fremstilt i tabellen, er det kontrollert for konfliktomfang, barns bosituasjon, kjønn og alder. I steg 2, som heller ikke er fremstilt, ble de respektive konfliktstrategiene introdusert, henholdsvis barneinvolvering og fysisk aggresjon.

Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker.

Konfliktstrategiene er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

b(SE) = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, *t* = t-test statistikk, *p* = signifikansverdi, R^2 (Adj. R^2) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

**p* < ,05.

4.0 Diskusjon

Målsetningen med den aktuelle studien var å bedre forstå forholdet mellom ulike dimensjoner ved foreldrekonflikt og yngre barns mistilpasning. I studien ble det inntatt både en overordnet og en mer detaljert tilnærming i analysene, hvor fire spesifikke destruktive konfliktstrategier (fastlåsing, barneinvolvering, verbal aggresjon og fysisk aggresjon) ble undersøkt separat, i tillegg til et overordnet mål på destruktive konfliktstrategier. Barns mistilpasning ble målt gjennom barnehagepersonalets rapporter om barnas sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker, basert på barnets atferd i barnehagen.

Som antatt i første hypotese finner studien signifikante assosiasjoner mellom foreldres overordnede bruk av destruktive konfliktstrategier under konflikt og barns mistilpasning, selv om disse assosiasjonene er å betrakte som relativt små. Dette er i tråd med tidligere forskning som indikerer at foreldres destruktive konfliktatferd vil kunne påvirke barn som eksponeres negativt (f.eks. van Eldik et al., 2020). Når det gjelder de isolerte betydningene av hver enkelt konfliktstrategi, oppstod det *ikke* signifikante sammenhenger mellom to av strategiene, henholdsvis fastlåsing og verbal aggresjon, og barns mistilpasning. Studien fant imidlertid støtte for signifikante positive sammenhenger mellom barns mistilpasning og konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon, og den andre hypotesen ble delvis bekreftet. Også disse assosiasjonene er imidlertid å betrakte som små, men gir støtte for at hvordan foreldre både direkte og mer indirekte involverer sine barn og eksponerer dem for fysisk aggressive uttrykk i konflikt, kan henge sammen med yngre barns mistilpasning. For de spesifikke konfliktstrategiene som viste signifikante sammenhenger med barns mistilpasning, ble det ikke funnet moderatoreffekter for verken barns bosituasjon eller alder, noe som avviser den tredje hypotesen.

4.1 Foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier viste sammenheng med yngre barns mistilpasning

Foreldres overordnede bruk av destruktive konfliktstrategier viste seg å være en signifikant prediktor for barns observerbare mistilpasning i barnehagen, også når blant annet foreldrenes konfliktomfang var kontrollert for. Tidligere har forskning fremmet konfliktfrekvens, uavhengig av kvaliteten på konflikt, som en av de mest betydningsfulle faktorene for barns mistilpasning, og forklart dette blant annet med sensitiviseringshypotesen om at barn vil bli mer sensitive og reaktive i respons på foreldrekonflikten etter gjentatte eksponering for konflikt (Davies et al., 1999). Funnet vårt indikerer imidlertid at foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier også har en unik sammenheng med barns mistilpasning,

utover det som kan forklares av foreldrenes konfliktomfang alene. Dette er i tråd med Emotional Security Hypothesis (EST) og nyere forskning, som fremhever at det ikke er tilstrekkelig å se på omfang eller tilstedeværelse av foreldrekonflikten alene, men at også *måten* foreldre krangler på, og håndterer konflikten i ettertid, er av vesentlig betydning (Davies & Cummings, 1994; Zemp et al., 2016).

EST forklarer hvordan barnets ulike forsøk på å gjenopprette sin emosjonelle trygghet under selve foreldrekonflikten kan utvikle seg til maladaptive, mer generaliserte atferdsmønstre, som kan sees på tvers av kontekster og relasjoner. Eksempelvis kan barnet gjentatte ganger ha erfart at dets utagerende oppførsel kan avbryte foreldrekonflikt, og vil derfor senere, bevisst eller ubevisst, kunne utvise samme atferd ved andre emosjonelt krevende eller overveldende situasjoner, som for eksempel i barnehagen. Til tross for at det gjennomsnittlig rapporteres lave nivåer av vansker hos barna, tilsier spennvidden i skårene at enkelte av barna utviser store vansker. Det kan argumenteres for at atferden hos disse barna reflekterer spesielt alvorlig mistilpasning, nettopp fordi den maladaptive atferden ser ut til å komme til uttrykk på tvers av settinger og relasjoner, og indikerer et mer generalisert reaksjonsmønster, fremfor situasjonsspesifikke reaksjoner.

I lys av teorien om barns utvikling av mistilpasning i respons til foreldrekonflikt, er det viktig å bemerke at barnets maladaptive oppførsel også vil kunne være kilde til foreldrekonflikt og bruk av destruktive strategier. Transaksjonsmodellen vektlegger at foreldre og barn vil påvirke hverandre i et gjensidig samspill over tid (Sameroff, 1975, 2009). En alternativ tolkning av samtlige funn i den aktuelle studien kan derfor være at foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og barns maladaptive responser vil kunne forsterke hverandre, og medføre høyere nivåer av begge fenomenene over tid.

Foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier forklarte imidlertid kun 4% av variansen i barns mistilpasning. Til sammenligning fant eksempelvis en metaanalyse av over 300 funn av sammenhenger mellom foreldrekonflikt og barns eksternaliserende og internaliserende vansker, med barn fra 5-18 år, en gjennomsnittlig effektstørrelse på $d = ,32$ (Buehler et al., 1997). Altså finner vi noe svakere sammenhenger enn hva tidligere forskning gjør, selv om disse også generelt finner små-medium effektstørrelser (f.eks. Ablow et al., 2009; Buehler et al., 1997; McCoy et al., 2009). Majoriteten av forskning på foreldrekonflikt og barns tilpasning baserer seg imidlertid på foreldrerapport (Holt et al., 2021) og benytter et uni-informant perspektiv. Den noe lavere effektstørrelsen i den aktuelle studien kan delvis sees i lys av bruken av et multi-informant perspektiv, hvor man forventer noe lavere effektstørrelse blant annet grunnet kontekstuell variasjon i innhenting av målene (De Los

Reyes et al., 2015; Winsler & Wallace, 2002). Det er mulig at barns vansker som kan assosieres til foreldrekonflikt er mer relasjonsspesifikke, og derfor viser seg i mindre grad i barnehagen, og at dette gjenspeiles i de små effektstørrelsene. I tillegg finner forskning typisk større effektstørrelser av eksplisitte destruktive konfliktstrategier, fremfor implisitte (Buehler et al., 1997). Det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier innebærer imidlertid elementer av implisitt konfliktatferd, blant annet ved fastlåsningsstrategier, og kan dermed også bidra til å forklare den lave effektstørrelsen. I lys av korrelasjonsmatrisen er det samtidig noe overraskende at vi finner en signifikant sammenheng mellom foreldres overordnede bruk av destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning, da variablene ikke korrelerte. Funnene bør derfor repliseres for å sikre at sammenhengene ikke skyldes tilfeldigheter.

Like fullt fremhever funnene viktigheten av å ta konflikteksponering for yngre barn på alvor. Tidligere forskning har funnet liknende sammenhenger for barn generelt (f.eks. Davies & Cummings, 1994; Harold & Sellers, 2018; Rhoades, 2008; Zemp et al., 2016), men få studier er tidligere gjort spesifikt på yngre barn i barnehagealder (Clements et al., 2014). At vi finner en sammenheng også for denne aldersgruppen, bryter med den utdaterte tanken om at yngre barn ikke påvirkes av foreldrekonflikt fordi de er for unge til å kunne forstå, og indikerer at også svært unge barn kan være responsive på foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier.

Funnet kan videre sees i lys av forskning basert på det kognitive-kontekstuelle rammeverket som hevder at sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns tilpasning medieres av barnas egne fortolkningsprosesser vedrørende konflikten, og at barn i ulike aldersgrupper vil prosessere konflikten ulikt (Grych og Fincham, 1990). Studier gjort spesifikt på barnehagebarn fra tre til fem år viser videre at disse i større grad opplever seg selv som årsak til foreldrekonflikt, enn hva skolebarn gjør, som evner å ha et mer nyansert syn på årsakene til konflikt (Kurdek, 1986; Wallerstein & Kelly, 1980). Fra et utviklingspsykologisk perspektiv kan dette forklares av barnets kognitive utvikling i ulike aldre. Barnehagebarns tenkning karakteriseres i større grad av egosentrisme og katastrofetenkning i respons på negative hendelser, i tillegg til at de ofte er lite oppmerksomme på at et utfall kan skyldes årsaker som ligger lenger tilbake i tid, eksempelvis tidligere hendelser eller langvarige konflikter (Grych & Fincham, 1990; Piaget, 1932). Dette resulterer i at barn i denne aldersgruppen oftere kan attribuere foreldrekonflikter til egen, nylig atferd, da den egosentriske tankegangen gjør det vanskelig å forstå at konflikten kan ha oppstått uavhengig barnet selv (Grych, 1998).

Det er imidlertid utviklet få, om ingen, måleinstrumenter for å fange opp persepsjoner av foreldrekonflikter for barn *under* fire år, og disse yngste barna vil trolig heller ikke inneha de samme kognitive forutsetningene for å kunne ta del i selvbebreidelse og andre potensielt skadelige fortolkninger av foreldrekonflikt, på linje med eldre barnehagebarn (Ablow et al., 2009; Clements et al., 2014). Det er mulig at andre mekanismer er av større betydning for sammenhengen mellom foreldrekonflikt og de minste barnehagebarnas mistilpasning. Forskning viser at barn helt ned i seks måneders alder ser ut til å påvirkes negativt av eksponering for foreldrekonflikt (f.eks. Cummings & Kouros, 2008) og at destruktiv foreldrekonflikt er assosiert med vansker med emosjonsregulering hos spedbarn (Du Rocher Schudlich et al., 2011; Frankel et al., 2015). Dette kan sees i sammenheng med at de yngste barna i større grad vil være avhengig av foreldres hjelp til å forstå hva som foregår, og til å regulere og uttrykke egne emosjoner (Frankel et al., 2012). Selv om den aktuelle studien ikke undersøkte mekanismene bak sammenhengen mellom destruktiv konfliktatferd og yngre barns mistilpasning, kan det argumenteres for at foreldre som er involvert i destruktive konflikter vil kunne mangle tilstrekkelig emosjonell tilgjengelighet som kreves for å både identifisere og møte barnets behov for hjelp til emosjonsregulering, ettersom de selv er overveldet (Fosco & Grych, 2013). I tråd med EST vil barnet, som følge av manglende hjelp til å forstå seg på og regulere egne emosjoner, kunne oppleve høyere emosjonell usikkerhet og senere utvikle vansker med emosjonsregulering (Davies & Cummings, 1994).

I lys av overnevnt forskning kan det argumenteres for at det er spesielt viktig å være oppmerksomme på yngre barn som eksponeres for destruktive foreldrekonflikter, nettopp fordi de har en snevrere forståelsesramme, tolker foreldrekonflikten på en annen måte og trenger mer hjelp med emosjonsregulering.

4.2 Foreldres involvering av barn og fysiske aggresjon under konflikt viste sammenheng med yngre barns mistilpasning

Sammenhengene som spesifikt oppstår mellom de respektive konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon og barns mistilpasning er ikke overraskende med tanke på konfliktstrategienes eksplisitte karakter. Barneinvolvering omfatter både indirekte involvering av barnet i konfliktsituasjonen, som å krangle foran barnet eller slik at barnet kan overhøre det, eller direkte involvering av barnet i konflikten (Kerig, 1996), og impliserer at barnet vil være fysisk tettere på konflikten som utspiller seg mellom foreldrene. Fysisk aggresjon reflekterer på sin side voldsomme og intense uttrykk for fiendtlighet, inkludert fysisk aggressive handlinger rettet mot gjenstander eller den andre forelderen, som dermed

med stor sannsynlighet vil være svært synlig for barnet. Selv om vi ikke har data på hvorvidt det er samme familier som har oppgitt å bruke de ulike strategiene, er det nærliggende å tro at konfliktstrategiene også kan opptre i sammenheng, spesielt at foreldre som benytter fysisk aggresjon også vil involvere barnet til en viss grad, da slike eksplisitte uttrykk for konflikt antagelig er vanskeligere å skåne barnet for.

Tidligere forskning på barns mistilpasning og foreldrekonflikt preget av aggressivitet og barneinvolvering, finner stort sett små-moderate effektstørrelser (f.eks. Kerig, 1996; Rhoades, 2008; van Eldik et al., 2020). Det er derfor noe forventet at vi kun finner små effektstørrelser i den aktuelle studien, selv om andre studier også finner noe større effekt. En mulig tolkning er at de små effektene som avdekkes kan tenkes å henge sammen med utvalgets generelle lave nivåer av konfliktstrategiene og barns mistilpasning. Samtidig er få av tidligere studier utført på de yngste barna, og vi kan derfor ikke vite med sikkerhet hvorvidt det er forventet å finne små eller moderate effektstørrelser i denne aldersgruppen. Like fullt er det nyttig å se funnene i lys av forskningen på barn i førskolealder og oppover som trekker frem de potensielt skadelige effektene av å involvere barn i foreldrekonflikt (Davies et al, 2015; Jouriles et al, 2014; Mueller et al., 2015; Rhoades, 2008; Wang & Crane, 2001) og eksponere barn for spesielt fiendtlige foreldrekonflikter preget av fysisk aggressive uttrykk for sinne (f.eks. Goeke-Morey et al., 2003; van Eldik et al., 2020), samt teoretiske rammeverk som fremmer eksponering for maladaptive konflikter som en patogen prosess (Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham, 1990).

Ifølge EST vil eksponering for maladaptive foreldrekonflikter øke barnets emosjonelle utrygghet, og motivere barnet til å respondere på konflikten i forsøk på å gjenopprette den emosjonelle tryggheten (Davies & Cummings, 1994). Foreldrekonflikter preget av fysisk aggressive uttrykk og/eller høy grad av involvering av barnet kan argumenteres for å være spesielt truende og maladaptive, og kan dermed tenkes å gi særlig opphav til opplevelser av emosjonell utrygghet (Davies & Cummings, 1994). Det er nærliggende å tenke at barn derfor vil være spesielt tilbøyelige til å respondere på og forsøke å mediere foreldrekonflikten i slike tilfeller. I tråd med dette indikerer forskning at barn hyppig intervenserer ved tilfeller av fysisk aggresjon i foreldrekonflikt, også barn helt ned i 2-års alder (Marshall et al., 2019). Ethvert forsøk på å involvere seg i og respondere på konflikt medfører imidlertid en nøye vurdering, emosjonell investering og personlig risiko for barnet, som vil kunne bidra til utvikling av mistilpasning ved eksponering og involvering over tid (Davies et al, 2015). Ved konfliktsituasjoner som bærer preg av spesielt fiendtlige uttrykk for aggresjon vil involvering i konflikten oppleves særlig krevende, og barnet vil kunne oppleve å ha et begrenset og

farefullt handlingsrom, hvor deres forsøk på å løse opp i konflikten i verste fall vil kunne mislykkes ved gjentatte anledninger. Dette kan igjen medføre at barnets mestringstro svekkes (Grych & Fincham, 1990), og barnet vil kunne rammes av handlingslammelse og reagere med tilbaketrekning i møte med fremtidige stressorer. Alternativt vil barnet kunne ta i bruk andre mestringsstrategier i forsøk på å stoppe foreldrenes uoverenstemmelser, ved å eksempelvis utagere selv for å ta fokus bort fra konflikten (Davies & Cummings, 1994). Barnets atferd vil i tråd med EST dermed kunne utvikle seg til mer generaliserte atferdsmønstre, som kommer til uttrykk som mistilpasset atferd på tvers av kontekster og relasjoner, på flere arenaer i barnets liv.

I tråd med det kognitive-kontekstuelle rammeverket (Grych & Fincham, 1990) kan det også tenkes at barn med større sannsynlighet, gjennom *primær prosessering*, vurderer konflikten som relevant for dem når de selv blir involvert, samt opplever konflikten som spesielt truende når den bærer preg av mer eksplisitte og voldsomme uttrykk for fiendtlighet og sinne. Herfra kan det være at yngre barn, som følge av tendensen til mindre kompleks og mer egosentrisk tenkning, er mer tilbøyelige til å fortolke slike eksplisitte konflikter som truende og attribuere skyld og ansvar til seg selv (f.eks. Grych, 1998; Jouriles et al., 2000; Piaget, 1932). Det kan være at slike primære og sekundære kognitive prosesser virker inn på de aktuelle sammenhengene mellom de spesifikke destruktive konfliktstrategiene og barns mistilpassing (f.eks. Grych et al., 2003; McDonald & Grych, 2006), og bidrar til at involvering i foreldrekonflikt og eksponering for fysisk aggresjon, vil kunne være en særlig påkjenning for de yngste barna.

Det kan også tenkes å foreligge variasjoner i alvorlighetsgrad av barns mistilpassing, avhengig av kvaliteten på barneinvolveringen (Ottosen et al., 2017). Triangulering i foreldrekonflikt, hvor barnet blir direkte involvert i konflikten av sine foreldre, kan særlig tenkes å medføre en opplevelse av å være en ufrivillig aktør i konflikten, og vil kunne gi opphav til opplevelser av å være i en lojalitetskonflikt, hvor en er fanget mellom foreldrenes synspunkter og krav (Afifi, 2003), som videre kan øke risikoen for utvikling av blant annet langsiktige eksternaliserende og internaliserende vansker (f.eks. Buchanan et al., 1991). På den annen side kan det være at barn som mer passivt involveres i konflikt, eksempelvis gjennom å overhøre foreldrenes uoverensstemmelser, opplever konflikten som ytterligere forvirrende og skremmende fordi de selv står på utsiden. Dermed kan også barn som mer indirekte involveres tenkes å oppleve foreldrekonflikten som truende for dem selv og familiesituasjon, samt kjenne på behovet for å respondere for å øke sin emosjonelle trygghet (Davies & Cummings, 1994; Grych & Fincham, 1990).

I lys av overnevnte diskusjon er det relevant å nevne at foreldre ofte ikke vil være like oppmerksomme på hva barna får med seg, når de selv er midt i en opphetet diskusjon, og dermed vil kunne ha en tendens til å underrapportere grad av konflikteksponering og -involvering (Clements et al., 2014). Dersom dette stemmer for foreldrene i vårt utvalg, ville det vært mulig at det hadde oppstått sterkere sammenhenger mellom barneinvolvering og barns mistilpasning om vi hadde tatt i bruk et mer objektivt mål på barneinvolvering, eller dersom barna selv rapportere graden av konflikteksponering. At foreldre direkte eller indirekte involverer barnet i konflikt, kan imidlertid vitne om at de har vansker med å innta barnets perspektiv, og har mindre kapasitet til å fokusere på barnets behov, både under og i etterkant av konfliktsituasjonen. Som diskutert vil yngre barn ha behov for mer hjelp til å regulere egne emosjoner i møte med stressorer (Frankel et al., 2012), og en manglende nedregulering i forbindelse med konflikteksponering kan tenkes å bidra til vansker med senere emosjonsregulering og generell mistilpasning (Frankel et al., 2015).

Funnet vedrørende sammenhengen mellom fysisk aggresjon og barns mistilpasning kan også sees i lys av metaanalytiske funn som indikerer at eksponering for fysisk vold under foreldrekonflikt kan ha større negativ innvirkning på barn i barnehagealder, enn andre former for destruktiv konfliktatferd (Kitzmann et al., 2003). Vi har som følge av metodiske begrensninger imidlertid ikke grunnlag til å konkludere med at fysisk aggresjon har en relativt større negativ innvirkning på yngre barn sammenlignet med de andre destruktive konfliktstrategiene. Resultatet indikerer dog at det eksisterer en sammenheng, og det er nærliggende å tenke at det å bevitne sine foreldre utøve fysisk aggressive handlinger mot hverandre eller mot gjenstander, kan være særlig skremmende og utrygt for de yngste barna. Dette er i tråd med tidligere forskning som finner at barn i barnehagealder (2,5 år) primært responderer med frykt og tristhet når de eksponeres for aggressive foreldrekonflikter (Marshall et al., 2019), og at barns emosjonelle utrygghet medierer sammenhengen mellom foreldres fysiske og psykologiske aggresjon og barns internaliserende, eksternaliserende og posttraumatiske symptomer (El-Sheikh et al., 2008). Videre foreslås det, i tråd med EST, at særlig yngre barn kan bli negativt påvirket av foreldres bruk av fysisk aggresjon mot hverandre, ettersom involvering i voldelige relasjoner sannsynligvis gjør foreldrene mindre emosjonelt tilgjengelige for barnets følelser og behov (Davies & Cummings, 1994; Easterbrooks et al., 2018). Partnervoldstudier finner blant annet at eksponering for partnervold hos barn ned i 12 måneders alder har sammenheng med deres atferdsregulering og sosioemosjonelle problemer, og at eksponering for partnervold over en to års periode er

assosiert med en økning i eksternaliserende vansker hos barnet, spesielt i fravær av mors sensitive responser på barnets atferd (Manning et al., 2014).

Sammenhengen mellom fysisk aggresjon og barns mistilpasning kan også forstås i lys av andre teoretiske rammeverk. I tråd med prinsipper fra sosial læringsteori kan barn som eksponeres for foreldres fysisk aggressive handlinger i konfliktsituasjoner, blant annet lære seg at uoverensstemmelser kan løses ved å ta i bruk fysisk aggresjon (Bandura, 1977). Slik læring kan komme til uttrykk i observerbare tegn på eksternaliserende vansker og mistilpasset atferd, i barnets interaksjoner med jevnaldrende og voksne.

4.3 Foreldres bruk av fastlåsing og verbal aggresjon under konflikt viste ingen sammenheng med yngre barns mistilpasning

Tidligere forskning indikerer at barn helt ned i seks måneders alder viser differensierte responser til konstruktiv og destruktiv konfliktatferd, hvor destruktiv konfliktatferd blant annet er assosiert med økning i negative emosjonelle reaksjoner og høyere fysiologisk aktivering hos de minste barna (Cummings & Kouros, 2008; Du Rocher Schudlich et al. 2011). Motsatt av det vi forventet, fremkom det ikke spesifikke sammenhenger mellom konfliktstrategiene fastlåsing og verbal aggresjon, og barns mistilpasning.

Den manglende sammenhengen mellom fastlåsing og barns mistilpasning kan reflektere at konfliktstrategien ikke har en spesifikk betydning for yngre barns mistilpasning, da den muligens er mindre synlig for de yngste barna. Konfliktstrategien kjennetegnes av fiendtlig atferd som kan bidra til å opprettholde foreldrekonflikt (f.eks. trusler om å avslutte forholdet, tilbaketrekning av kjærlighet og småkrangling uten å komme videre), men som ikke nødvendigvis fremkommer som intense og eksplisitte tegn på konflikt. Det er mulig at eldre barn, som kanskje er mer sensitive for mer subtile uttrykk for konflikt, vil påvirkes mer negativt av denne konfliktstrategien. Fremtidig forskning bør derfor ta sikte på å undersøke om det fremkommer sammenhenger i et eldre utvalg, og om det kan foreligge alderseffekter i et utvalg med bredere aldersspenn.

Kanskje spesielt overraskende var den manglende sammenhengen mellom verbal aggresjon og yngre barns mistilpasning. Konfliktstrategien kjennetegnes av mer eksplisitte og intense uttrykk for sinne, gjennom blant annet anklager, utskjelling, banning og fornærmelser, og var antatt å henge sammen med observert mistilpasning hos de yngste barna. En alternativ forklaring på de manglende sammenhengene ligger i usikkerheten som er knyttet til hvorvidt barnet faktisk eksponeres for konfliktstrategiene foreldrene oppgir å benytte seg av. Selv om verbal aggresjon og fastlåsing var strategiene foreldrene i utvalget gjennomsnittlig oppga å

benytte mest, har vi ingen garanti for at barnet er til stede når de utøves. Sammenlignet med fysisk aggresjon, som vanskeligere lar seg skjule “bak lukkede dører”, kan det være at konfliktstrategiene fastlåsing og verbal aggresjon kommer mindre til syne i familiemiljøet barnet lever i. Det er også mulig at foreldre skåner sine yngre barn for slik destruktiv konfliktatferd, og at den aktuelle aldersgruppen dermed i større grad beskyttes mot den potensielt skadelige effekten av verbalt aggressive uttrykk og fastlåsende konfliktatferd.

At det ikke oppstår en sammenheng mellom fastlåsing og barns mistilpasning kan alternativt reflektere fastlåsingsskortskaens svake indre konsistens (mødre $\alpha = ,60$, fedre $\alpha = ,62$). Dette betyr at vi ikke kan være sikre på at de tre leddene som utgjør kortskaen faktisk henger sammen og måler samme underliggende fenomen (Cohen et al., 2017). Andre studier finner også svak indre konsistens for fastlåsingsskortskaen (Helland et al., 2021), og det kan være at det ville ha oppstått signifikante sammenhenger dersom et mer reliabelt mål på strategien ble benyttet. Fremtidig forskning bør ta sikte på å revidere kortskaen for fastlåsing eller eventuelt benytte originalskalaen for fastlåsing utarbeidet av Kerig (1996).

I forbindelse med diskusjon av manglende funn er det også verdt å nevne spennvidden i skårene på konfliktomfang og barns mistilpasning i det aktuelle utvalget. Til tross for at barna i utvalget er hentet fra familier i kontakt med familievernkontor, var det overraskende lite variasjon i skårene på barns mistilpasning, hvor det forelå en betydelig overvekt av lave skårer, i tillegg til at foreldrene gjennomsnittlig rapporterte moderat konfliktomfang. Et moderat konfliktomfang impliserer at barna ikke like ofte eksponeres for de spesifikke destruktive konfliktstrategiene, selv om foreldrene oppgir å benytte disse. Når det er lite variasjon i utfallsvariabelen, samt lave nivåer av prediktorvariablene, kan dette skjule eventuelle faktiske sammenhenger mellom prediktorvariabelen og utfallsvariabelen. Det er mulig at vi i et annet utvalg med barn med større vansker og foreldre med et større konfliktomfang, ville avdekket andre sammenhenger.

Det kan imidlertid være ulike årsaker til den begrensede variasjonen i barns mistilpasning og foreldres rapporterte konfliktomfang i utvalget vårt. En årsak til lav rapportering av mistilpasning kan være at det reelt ikke var til stede høy grad av mistilpasning blant barna i utvalget vårt, noe som blant annet kan henge sammen med et relativt lavt rapportert konfliktomfang av foreldrene. En annen årsak kan være bruken av uavhengige observatørmål, og eventuelle responsbias hos foreldre og barnehagepersonell som belyses i kapittel 4.6 Styrker og begrensninger. Det er også mulig at det endelige utvalget vårt ikke inkluderte de familiene, rekruttert fra familievernkontorene, som stod i de mest alvorlige konfliktene. For å bli inkludert krevdes det at minst én av foreldrene hadde svart på en

tilstrekkelig andel av spørreskjemaet. Det kan tenkes at familiene som ble utelatt fra det endelige utvalget, ikke svarte på en tilstrekkelig andel av spørreskjemaet nettopp fordi de ikke hadde ressurser til dette grunnet den pågående konflikten, eller fordi enkelte spørsmål opplevdes for ubehagelig å svare på grunnet konfliktsituasjonen, og at studien derfor stod igjen med et utvalg kun med moderate konfliktnivå. Familiene i utvalget viste seg imidlertid å være relativt sammenlignbare med familievernspopulasjonen for øvrig.

4.4 Barns bosituasjon viste seg ikke å moderere sammenhengen mellom de aktuelle konfliktstrategiene og yngre barns mistilpasning

Tidligere forskning har funnet at foreldre som bor fra hverandre i større grad benytter destruktive konfliktstrategier, hvor de spesifikt involverer barna mer i konfliktene og utøver mer verbal og fysisk aggresjon i konflikt (Helland et al., 2020). Våre preliminnære analyser indikerte et lignende mønster. Det oppstod signifikante, svakt positive korrelasjoner mellom barns bosituasjon og henholdsvis det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier, fastlåsing, verbal aggresjon og fysisk aggresjon, noe som tydet på at foreldrene i utvalget som ikke bor sammen i gjennomsnitt rapporterte om mer destruktiv konfliktatferd enn samboende foreldre. Studien finner imidlertid ikke støtte for at barns bosituasjon virket modererende verken for styrken på sammenhengen mellom det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier, eller de spesifikke destruktive konfliktstrategiene barneinvolvering og fysisk aggresjon, og barns mistilpasning. Det kan være ulike grunner til at vi ikke fant en modererende effekt av barns bosituasjon. Én årsak kan være de små effektstørrelsene på sammenhengene som ble avdekket mellom barns mistilpasning og de aktuelle prediktormålene. Det er vanskelig å finne støtte for moderator effekter på sammenhenger med små effektstørrelser, og det er derfor mulig at vi ville ha funnet støtte for modererende effekter på et større utvalg barn med større varians i prediktor- og utfallsvariablene.

En annen årsak kan være at vi valgte å konstruere bosituasjonsvariabelen som en dikotom variabel. Verdien 2, "Vi bor ikke sammen", inkluderte både familier som var på vei til å flytte fra hverandre, nylig hadde flyttet fra hverandre (< 6 mnd.), hadde bodd fra hverandre lenge (> 6 mnd.), samt foreldre som aldri hadde bodd sammen. En kan tenke seg at disse foreldrene, tross at de alle har valgt å leve fra hverandre, likevel er svært forskjellige når det kommer til konfliktatferd. På den ene siden er det rimelig å tenke at foreldre som nylig har brutt, eller står midt i bruddet, i større grad er affektivt involvert i konfliktene og opplever dem som mer overveldende og inngripende ettersom situasjonen er "ny". Det kan være at

disse vil benytte andre konfliktstrategier enn foreldre som eksempelvis aldri har bodd sammen, eller som har bodd fra hverandre over lenger tid.

Samtidig kan det tenkes at bruken av destruktive strategier tvert imot avtar hos foreldrepar som er i ferd med å flytte fra hverandre, ettersom avgjørelsen om separasjon er tatt, og en har nådd en type antiklimaks hvor samspillet bærer preg av distansering eller ønske om forsoning. Konflikten kan heller tenkes å igjen blusse opp på et senere tidspunkt, når foreldrene har hatt tid til å ta konflikten og konsekvensen av bruddet mer innover seg, eller dersom det oppstår mer komplekse familiekonstellasjoner med tilfang av nye partnere og barn. Foreldredyadene som aldri har bodd sammen, eller som har bodd fra hverandre over lenger tid kan fortsatt ha konflikter, men det kan tenkes at disse oppleves som mindre inngripende, da partene har fått bruddet mer på avstand, og kanskje heller preges av mindre eksplisitte destruktive konfliktstrategier, som likegyldighet og passiv atferd. Denne antagelsen står imidlertid i kontrast til forskningen nevnt over, som nettopp indikerer at bruken av destruktive konfliktstrategier, og spesielt de eksplisitte, øker når foreldrene bor fra hverandre (Helland et al., 2020). I lys av overnevnte diskusjon er det dermed mulig vi ville sett en modererende effekt av bosituasjon, dersom moderatorvariabelen var mer finmasket og skilte mellom mer spesifikke bosituasjoner. Det ville vært interessant om fremtidig forskning så på disse forskjellene, og undersøkte hvorvidt bruken av eventuelle destruktive konfliktstrategier endrer seg med tiden foreldrene har bodd fra hverandre, og på hvilken måte.

4.5 Barns alder viste seg ikke å moderere sammenhengen mellom de aktuelle konfliktstrategiene og yngre barns mistilpasning

Den aktuelle studien fant ikke en moderatoreffekt av alder på sammenhengen mellom de respektive konfliktstrategiene og barns mistilpasning i dette utvalget, og gir støtte til forskning som fremmer at foreldres destruktive konfliktatferd er assosiert med barns mistilpasning i alle aldre (f.eks. Buehler et al., 1997; Grych & Fincham, 1990; Harold & Sellers, 2018; van Eldik et al., 2020). Flere studier foreslår imidlertid at sammenhengen mellom yngre og eldre barns mistilpasning i respons til foreldrekonflikt er mediert av ulike mekanismer, avhengig av alder og utviklingsnivå, og finner enkelte alderseffekter knyttet til de ulike mekanismene (f.eks. Rhoades, 2008; van Eldik et al., 2020).

En forklaring på de manglende funnene kan derfor være det begrensede aldersspennet i utvalget vårt, med barn fra 2 – 6 år, 11 mnd. Som tidligere fremlagt, er det argumentert for at det skjer et hopp i barns kognitive utvikling fra barnehage- til skolealder, og at førskolebarns kognitive stil i større grad er preget av egosentrisme, men blir mer sofistikert og kompleks

etter barnet begynner på skolen (f.eks. Jouriles et al., 2000). Det kan være at barn i den aktuelle aldersgruppen er kognitivt likere hverandre enn de er like barn i skolealder, og at sammenhengen mellom destruktiv konfliktatferd og barns mistilpasning medieres av mange av de samme mekanismene for barn i førskolealder. I lys av dette ville man muligens sett tegn til alderseffekter på et utvalg med et bredere aldersspenn, med eksempelvis barn i barnehage- og skolealder.

Samtidig vil det naturligvis være forskjell i den kognitive og sosioemosjonelle utviklingen til en to- og seksåring, som impliserer at ulike mekanismer kan tenkes å ligge til grunn for sammenhengene som oppstår mellom foreldres destruktive konfliktatferd og barns mistilpasning i den aktuelle studien, til tross for at ingen alderseffekter kom til syne. Mens tendensen til selvbebreidelse og trusseloppfatning er foreslått som mekanismer for sammenhengen mellom mistilpasning og eksponering for destruktiv foreldrekonflikt hos førskolebarn fra 4-5 års alder (Ablow et al., 2009; Miller et al., 2012), er evne til emosjonsregulering foreslått som både en direkte og indirekte mekanisme for sammenhengen man finner hos de enda yngre barna (f.eks. Crockenberg et al., 2007; Frankel et al., 2015). Den aktuelle studien undersøkte imidlertid ikke spesifikke, potensielle kognitive og emosjonelle mekanismer, som kan ligge til grunn for den oppståtte sammenhengen på ulike alderstrinn. Fremtidig forskning bør derfor undersøke flere antatte mekanismer for sammenhengen mellom foreldrekonflikt og yngre barns mistilpasning, og hvorvidt disse endrer seg gjennom barnehageårene og kanskje i ulik grad virker inn på sammenhengen gjennom barns utvikling.

Det er imidlertid vanskelig å få tilgang på de ulike aspektene ved barns tilpasning kun ved bruk av observatørmål, som i den aktuelle studien, da en ikke får tilgang på barnets indre opplevelsesverden og hva det faktisk tenker og føler. Dette støttes av en nyere studie som fant at det kun var lave-moderate overensstemmelser mellom barns (11 år) selvrappporter og foreldrerappporter av barnas reaksjoner på foreldrekonflikt (Holt et al., 2021). Studien fant at barna selv rapporterte høyere nivå av mistilpasning, inkludert unngåelse, involvering og emosjonelle reaksjoner, i respons på konflikten. Dette indikerer at en observatør ikke i stor nok grad klarer å fange opp barns opplevde vansker, og at det muligens ville vært mer fordelaktig å ta i bruk selvrapport.

Samtidig er det vanskelig å skulle innhente selvrappporter av disse målene hos yngre barn i barnehagealder, grunnet begrensninger i barnets språk og forståelsesgrunnlag. Studier viser imidlertid at barnehagebarn ned i 4 års alder er i stand til å avgi meningsfulle selvrappporter, gitt at måleinstrumentet er alderstilpasset og gis i et passende format (Ablow et

al., 2009; Clements et al., 2014). Mange av de alderstilpassende måleinstrumentene som eksisterer for de yngste barna er dog svært ressurskrevende å benytte og skåre, og krever omfattende opplæring (Clements et al., 2014). Videre forskning bør med fordel ha fokus på å utvikle gode, alderstilpassede metoder og måleinstrument tilpasset barn i barnehagealder, slik at også de yngste barnas opplevelser og eventuelle fortolkningsprosesser i møte med foreldrekonflikt kan fanges opp og forskes på.

4.6 Styrker og begrensinger

Den aktuelle studien har en rekke metodiske styrker og svakheter som bør omtales. En overordnet styrke med den aktuelle studien er fokuset som rettes mot de minste barna i barnehagealder som lever i konfliktfylte familier, og dets siktemål om å bedre forstå hvordan foreldrekonflikt kan virke på barna i denne aldersgruppen. I internasjonal og nordisk sammenheng foreligger det svært lite forskning på foreldrekonflikt og barn under skolealder, og således bringer studien inn et unikt bidrag til forskningen på feltet, spesielt i Norge hvor FamilieForSK-studien ser ut til å være den første studien som benytter SDQ på et utvalg bestående av barn ned til to års alder. Samtidig medfører dette en viss ulempe, da det foreligger et begrenset grunnlag å sammenligne resultatene med.

Det aktuelle utvalget er rekruttert fra familieverntjenesten og resultatene kan derfor tenkes å ha begrenset overføringsverdi til normalpopulasjonen. Vi kan anta at utvalget representerer foreldre og barn i en særpreget livssituasjon, med antatt høyere gjennomsnittlige nivåer av utfordringer i foreldresamspillet og familielivet enn i den øvrige populasjonen (Helland et al., 2020). Utvalgt ser imidlertid ut til å være relativt representativt for brukere av familieverntjenesten når det gjelder alder og arbeid, og resultatene kan argumenteres for å ha overføringsverdi til denne gruppen. Dog ser utvalget ut til å omfatte noe færre samboende foreldre enn i familieverntjenesten for øvrig, men denne forskjellen kan tenkes å skyldes at gruppen i utvalget som betegnes som foreldre som bor fra hverandre også inkluderer gruppen foreldre som oppgir at de er i ferd med å flytte fra hverandre. Det er dermed mulig at forskjellen i andelen samboende foreldre mellom familievernspopulasjonen og utvalget derfor ikke er like stor som den ser ut til. Samtidig har vi ikke informasjon om spesifikke karakteristikk ved familiene som takket nei til deltakelse, eller som ikke ble inkludert i det endelige utvalget, og kan derfor ikke si med sikkerhet at studiens resultater er generaliserbare for hele populasjonen brukere av familieverntjenesten.

Det er også en svakhet at foreldre- og barnehageskjemaene kan ha blitt besvart på noe ulikt tidspunkt. Dette vil eksempelvis kunne medføre at barnehagepersonalet har rapportert

om barnets atferd på tidspunkt hvor barnet eksponeres for spesielt destruktiv konfliktatferd i hjemmet, mens foreldrene besvarte skjemaet på et annet tidspunkt hvor konfliktnivået var lavere og av en mer konstruktiv kvalitet, eller omvendt. En videre begrensning er at studien avdekker kryssseksjonelle sammenhenger, ettersom den kun baserer seg på data fra ett måletidspunkt. Dette gjør at det er heftet usikkerhet til hvorvidt sammenhengene vi finner er langvarige, samtidig som det ikke kan trekkes kausale slutninger om forholdene mellom dimensjoner ved foreldrekonflikt og barns vansker på ulike domener. Den aktuelle studien benytter imidlertid data fra en større longitudinell undersøkelse, som gjør det mulig å i fremtiden undersøke om de aktuelle sammenhengene også ser ut til å vedvare over tid.

En annen begrensning ved studien er at det foreligger usikkerhet knyttet til tilstedeværelse av multikolinnearitet mellom studievariablene. Ved nøye inspeksjon av den hierarkiske regresjonsanalysen for hypotese 1, ser vi at betakoeffisienten for kontrollvariabelen konfliktomfang endres i stor grad fra steg én til steg to, hvor det overordnete målet på destruktive konfliktstrategier ble innlemmet som prediktorvariabel. Til tross for at det innledningsvis ble undersøkt for multikolinnearitet, kan det likevel være at dette har virket inn på resultatene i den aktuelle studien. For å dermed kunne være tryggere på at funnene reflekterer reelle sammenhenger, og ikke kun tilfeldig ustabilitet i estimatene, bør funnene med fordel repliseres.

Beslutningen om å ta i bruk den høyeste av foreldrenes andrerapporter om destruktive konfliktstrategier i analysene, begrunnes med at andrerapporter regnes som mer valide mål på konfliktatferd (Sanford, 2010), og at maksskåren ville kunne gi et mer realistisk bilde på omfanget av strategien som barnet faktisk eksponeres for i familien. Til tross for fordelene med å ta i bruk slike maksskårer av andrerapporter, finnes det også potensielle ulemper det er verdt å nevne. Som følge av å være involvert i og farget av langvarig og fiendtlig konflikt, kan foreldrene være tilbøyelige til å overrapportere med-forelderens bruk av destruktive konfliktstrategier. I særlig fiendtlige konflikter kan det tenkes at foreldrene innehar ønsker om å angi den andre forelderens, noe som fører til overdrevne rapporter om den andre. Dersom dette er tilfellet hos mange foreldre, kan valget om å ta i bruk den høyeste skåren innad i foreldreparet ha medført urealistiske høye mål på de ulike konfliktstrategiene, og dermed bidratt til skjevheter i datamaterialet, som igjen kan ha virket inn på resultatene.

En styrke ved studien er at prediktor- og utfallsmålene er innhentet fra uavhengige observatører. Ved bruk av barnehagerapporter om barns mistilpasning, fremfor forelderapporter, kommer en rundt eventuelle responsbias knyttet til foreldres eventuelle sosiale ønskelighetsbias, som underrapportering av barns vansker, foreldrenes konfliktomfang

og/eller grad av destruktiv konfliktatferd (Fisher & Katz, 2000). Samtidig minsker man risikoen for overdrevne rapporteringer av barns eventuelle vansker som følge av at foreldrene er sterkt preget av den utfordrende livssituasjonen de står i. Barnehagepersonalet vil derimot være mindre tilbøyelige til sosialt ønskelighetsbias som følge av å ikke være personlig involvert i familiens situasjon. I kraft av sitt yrke vil de også ha en bredere referanseramme å vurdere barnets atferd ut fra, og vil dermed kunne ha bedre forutsetninger for å gi mer objektive mål på barnets atferd (Winsler & Wallace, 2002).

På den annen side kan bruk av barnehagerapporter fremfor foreldrerapporter være en ulempe. For det første er det forventet å finne svakere sammenhenger når man benytter multirapportering, med rapportering av prediktor- og utfallsmål fra ulike informanter (De Los Reyes, 2013; Winsler & Wallace, 2002). I tillegg finner studier som undersøker samsvar mellom foreldre og lærer-/barnehagerapporter om barns atferd jevnt over kun lave-moderate korrelasjoner, hvor foreldre ofte rapporterer høyere problematferd hos barnet enn det barnehagepersonalet gjør (Gagnon et al., 1992; Winsler & Wallace, 2002). Det kan argumenteres for at barnehageansatte er mindre sensitive for nyanser i enkeltbarns vansker og dermed kan rapportere et kunstig lavt mål på barnets mistilpasning - enten fordi de observerer barnet i en begrenset tidsperiode, ikke kjenner barnet godt nok, eller fordi de har et bredere normgrunnlag å sammenligne med, og dermed større toleranse for avvikende atferd (Winsler & Wallace, 2002).

Samtidig vil man forvente noe ulike mål på barns mistilpasning, avhengig av konteksten en observerer barnet (De Los Reyes et al., 2015; Winsler & Wallace, 2002), og det er mulig at barns atferd i barnehagen ikke reflekterer barnets oppførsel i hjemmet. I en barnehagekontekst kan man forvente høyere grad av struktur og støtte rundt barnet, og det vil være naturlig at barnets eventuelle vansker ikke kommer til syne i like stor grad i en slik strukturert setting, sammenlignet med i en hjemmesituasjon hvor strukturen ofte er friere. I en hjemmesituasjon preget av mye konflikt vil også foreldre observere barnets reaksjoner og eventuelle mistilpasning under og i etterkant av selve konfliktsituasjonen, i motsetning til barnehagepersonalet som kun observerer barnet i en setting fri for foreldrekonflikt. Fremtidige studier bør med fordel benytte rapporter fra både foreldre, barnehagepersonell og yngre barn, for å bedre kunne konkludere med et representativt mål på barns mistilpasning i ulike situasjoner.

En betydelig styrke med studien er imidlertid at det, selv med bruk av uavhengige observatører på prediktor- og utfallsmålene, lave foreldrerapporter om destruktive konfliktstrategier og -omfang, og lave barnehagerapporter om barns mistilpasning, likevel

oppstår signifikante sammenhenger. Dette tyder på at vi i større grad kan stole på at det foreligger signifikante sammenhenger mellom yngre barns mistilpasning og foreldres bruk av henholdsvis barneinvolvering, fysisk aggresjon og destruktive konfliktstrategier på et overordnet nivå, og at vi kan være mer trygge på at sammenhengene ikke skyldes tilfeldigheter.

4.7 Konklusjon og implikasjoner

Den aktuelle studien undersøkte sammenhenger mellom foreldres bruk av destruktive konfliktstrategier og yngre barns mistilpasning, på et overordnet og mer detaljert nivå. Studien finner støtte for at foreldres overordnede destruktive konfliktatferd kan predikere yngre barns mistilpasning, i form av sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Ved å undersøke mer spesifikke sammenhenger mellom ulike destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning, finner studien at foreldres direkte og indirekte involvering av barn i konflikt, og tilstedeværelsen av fysisk aggressive uttrykk i foreldrekonflikt, på hver sine måter er forbundet med barns mistilpasning. Studien finner imidlertid ingen støtte for at barns bosituasjon og alder moderer sammenhengene. Funnene er forsøkt forklart med det kognitive-kontekstuelle rammeverket og emosjonell trygghetsteori. Videre er funnene i tråd med tidligere forskning som fremhever at *måten* foreldre krangler på er av særlig betydning for barns mistilpasning, og understreker at dette også ser ut til å være gjeldene for yngre barn mellom 2-6 år.

Barnehagepersonell og lærere representerer en mer objektiv tredjepart, som står i en posisjon hvor de kan observere barns atferd over tid, med mulighet til å fange opp og melde om barns observerbare vansker. At en finner sammenhenger mellom yngre barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker, observert av uavhengige observatører utenfor hjemmet, og foreldres destruktive konfliktatferd, indikerer at også barnehagepersonell kan evne å se barnet, og fange opp tegn til mistilpasning. På den annen side fant vi små, og færre, sammenhenger enn forventet, noe som kan indikere at barnehagepersonell ikke innehar forutsetninger for å avdekke alle vansker. Dette kan for eksempel skyldes at barnets vansker er kontekstavhengige, eller grunnet karakteristika ved barnehagepersonalet selv. Det kan likevel argumenteres for at vansker som kommer til uttrykk på tvers av relasjoner og kontekster reflekterer mer alvorlig mistilpasning, og at slike vansker vil være særlig viktig å fange opp. Videre forskning som undersøker sammenheng mellom foreldrekonflikt og barns mistilpasning, rapportert av uavhengige observatører som i den aktuelle studien, vil kunne ha implikasjoner for hvordan vi forstår barnehagepersonalets og andre aktørers rolle i å fange

opp og møte utsatte og sårbare barn. Dersom det for eksempel fremkommer indikasjoner på at barnehagepersonalet ikke er sensitive nok for tegn til mistilpasning hos barn, selv om tegnene er til stede, vil dette kunne ha betydning for utdanningen av barnehageansatte, gjennom beslutninger om å eksempelvis implementere et større fokus på avdekking av spesifikke tegn til mistilpasning i opplæringen. Utover dette, vil longitudinelle studier som innhenter rapporter om barna fra foreldre og barnehagepersonell være av interesse, for å undersøke hva henholdsvis foreldre og barnehagepersonell fanger opp av vansker over tid, og hvordan vanskene har betydning for videre utvikling og psykisk helse hos barna.

Kunnskap om hva ved foreldres atferd under konflikt som ser ut til å være forbundet med yngre barns mistilpasning, har implikasjoner for foreldre i konfliktsituasjoner og deres barn, og hvordan hjelpeapparatet møter disse familiene. Det foreligger allerede konsensus om at eksponering for foreldrekonflikt har sammenheng med barns vansker, men økt kunnskap om mer eller mindre skadelige dimensjoner ved konflikten, kan bidra til at hjelpeapparatet retter større oppmerksomhet mot spesifikke risikofaktorer for barns psykiske helse. Dersom det eksempelvis etableres kunnskap om at barneinvolvering er spesielt forbundet med varige vansker hos yngre barn, kan det utvikles rutiner om å kartlegge for dette i samtale med foreldre på et tidlig tidspunkt. Dermed kan man sikre tidligere intervensjoner hos familier i ulike former for konflikt, og slik bidra til forebygging av potensielt langvarige vansker hos barna som involveres.

Ytterligere kunnskap om forhold som kan virke inn på sammenhengen mellom foreldrekonflikt og barns mistilpasning vil også kunne være av praktisk betydning. Viten om modererende faktorer kan bidra til å identifisere barn som er mer eller mindre sårbare for ulike dimensjoner ved foreldrekonflikt, selv blant barn i familier med tilsynelatende liknende konfliktproblematikk. Med slik nyansert kunnskap vil man ha større mulighet til å individuelt skreddersy og tilpasse intervensjoner, slik at de blir mest mulig effektive for den enkelte familie. Eksempelvis vil slik kunnskap kunne ha betydning for foreldreveiledningsprogrammer, som trolig vil tjene på å ha et differensiert fokus i møte med ulike foreldrepar, avhengig av hvilke konfliktstrategier som er fremtredende, ulike karakteristika ved barnet, samt andre faktorer i og rundt familien.

Da det imidlertid er sannsynlig at foreldre i destruktiv konflikt tar i bruk flere forskjellige konfliktstrategier samtidig, vil det være av interesse å undersøke betydningen av ulike kombinasjoner av konfliktstrategier, i ulike omfang, i fremtidig forskning. I tillegg kan det være at også andre karakteristika ved barnet og familien, som ikke undersøkes i studien,

eksempelvis barnets temperament, kan ha en betydelig innvirkning på sammenhenger man finner, og dette bør med fordel undersøkes videre.

Det finnes i Norge i dag lite forskning på foreldrekonflikt og konfliktenes implikasjoner, særlig for de minste barna (Nilsen et al., 2012). Studien, som undersøker sammenhengen mellom et mer finmasket mål på destruktiv foreldrekonflikt og yngre barns mistilpasning, vil derfor være et nyttig bidrag til forskningslitteraturen. Flere studier bør tilstrebe å ta i bruk en liknende finmasket tilnærming på andre norske utvalg med yngre barn, med bruk av ulike informanter, samt andre, og mer spesifikke, moderatorer og mediatorer, for å replisere og videre nyansere de aktuelle funnene. Det er viktig å ikke glemme de yngste barna, og forskningsfeltet vil være tjent med å utvikle en ytterligere forståelse av sammenhengene mellom konflikteksponering og mistilpasning som oppstår i denne aldersgruppen. Med slik kunnskap vil vi større grad kunne gi et bedre tilbud for yngre barn med foreldre i konflikt, og forhåpentligvis forebygge langvarig mistilpasning som kan oppstå i sammenheng med konflikten.

Referanser

- Ablow, J. C., Measelle, J. R., Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (2009). Linking marital conflict and children's adjustment: The role of young children's perceptions. *Journal of Family Psychology, 23*(4), 485–499. <https://doi.org/10.1037/a0015894>
- Afifi, T. D (2003). 'Feeling caught' in stepfamilies: Managing boundary turbulence through appropriate communication privacy rules. *Journal of Social and Personal Relationships, 20*(6): 729–755. <https://doi.org/10.1177/0265407503206002>
- Ainsworth, M. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A Psychological Study of the Strange Situation*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Amato, P. R. & Keith, B. (1991). Parental divorce and the well-being of children: A meta-analysis. *Psychological Bulletin, 110*(1), 26–46. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.110.1.26>
- Anderson, S. R, Anderson, S. A., Palmer, K. L., Mutchler, M. S & Baker, L. K. (2010). Defining High Conflict. *The American Journal of Family Therapy, 39*(1), 11–27. <https://doi.org/10.1080/01926187.2010.530194>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Bannon S. M., Barle, N., Mennella, S. & O'Leary, K. D. (2018). Parental Conflict and College Student Functioning: Impact of Child Involvement in Conflict. *Journal of divorce & remarriage, 59*(3), 157–174. <https://doi.org/10.1080/10502556.2017.1402654>
- Basten, M., Tiemeier, H., Althoff, R. R., van de Schoot, R., Jaddoe, V. W. V., Hofman, A., Hudziak, J. J., Verhulst, F. C. & van der Ende, J. (2016). The Stability of Problem Behavior Across the Preschool Years: An Empirical Approach in the General Population. *Journal of Abnormal Child Psychology, 44*, 393–404. <https://doi.org/10.1007/s10802-015-9993-y>

- Belsky, J., & Rovine, M. (1990). Patterns of Marital Change across the Transition to Parenthood: Pregnancy to Three Years Postpartum. *Journal of Marriage and the Family*, 52(1), 5–19. <http://dx.doi.org/10.2307/352833>
- Booth, A., Crouter, A.C., & Clements, M. (2001). *Couples in Conflict*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1.: Attachment*. Basic Books.
- Buchanan, C. M., Maccoby, E. E., & Dornbusch, S. M. (1991). Caught between Parents: Adolescents' Experience in Divorced Homes. *Child Development*, 62(5), 1008–1029. <https://doi.org/10.2307/1131149>
- Buehler, C., Anthony, C., Krishnakumar, A., Stone, G., Gerard, J. & Pemberton, S. (1997). Interparental Conflict and Youth Problem Behaviors: A Meta-Analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 6(2), 233–247. <https://doi.org/10.1023/A:1025006909538>
- Clements, M. L., Martin, S. E., Randall, D. W., & Kane, K. L. (2014). Child and parent perceptions of interparental relationship conflict predict preschool children's adjustment. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 3(2), 110–125. <https://doi.org/10.1037/cfp0000017>
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences* (2. utg). Lawrence Erlbaum Associates.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2017). *Research Methods in Education* (8. utg.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315456539>
- Crockenberg, S. C., Leerkes, E. M., & Lekka, S. K. (2007). Pathways from marital aggression to infant emotion regulation: the development of withdrawal in infancy. *Infant behavior & development*, 30(1), 97–113. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2006.11.009>

- Croft, S., Stride, C., Maughan, B., & Rowe, R. (2015). Validity of the strengths and difficulties questionnaire in preschool-aged children. *Pediatrics*, *135*(5), 1210–1219. <https://doi.org/10.1542/peds.2014-2920>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, *16*, 297–334. <https://doi.org/10.1007/BF02310555>
- Cummings, E. M., Ballard, M., El-Sheikh, M., & Lake, M. (1991). Resolution and children's responses to interadult anger. *Developmental Psychology*, *27*(3), 462–470. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.3.462>
- Cummings E. M. & Davies P. T. (2002). Effects of marital conflict on children: recent advances and emerging themes in process-oriented research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *43*(1), 31–63. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00003>
- Cummings, E. M., George, M. R. W., McCoy, K. P., & Davies, P. T. (2012). Interparental Conflict in Kindergarten and Adolescent Adjustment: Prospective Investigation of Emotional Security as an Explanatory Mechanism. *Child Development*, *83*(5), 1703–1715. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2012.01807.x>
- Cummings, E. M., Goeke-Morey, M. C., & Papp, L. M. (2003). Children's responses to everyday marital conflict tactics in the home. *Child Development*, *74*(6), 1918–1929. <https://doi.org/10.1046/j.1467-8624.2003.00646.x>
- Cummings, E. M. & Kouros, C. D. (2008). Stress and Coping. I M. M. Haith & J. B. Benson (Red.), *Encyclopedia of Infant and Early Childhood Development* (s. 267–281). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012370877-9.00156-0>
- Cummings, E. M., Schermerhorn, A. C., Davies, P. T., Goeke-Morey, M. C., & Cummings, J. S. (2006). Interparental discord and child adjustment: prospective investigations of emotional security as an explanatory mechanism. *Child Development*, *77*(1), 132–152. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2006.00861.x>

- Dadds, M. R., Atkinson, E., Turner, C., Blums, G. J., & Lendich, B. (1999). Family conflict and child adjustment: Evidence for a cognitive-contextual model of intergenerational transmission. *Journal of Family Psychology, 13*(2), 194–208.
<http://dx.doi.org/10.1037/0893-3200.13.2.194>
- Dahlberg, A., Ghaderi, A., Sarkadi, A. & Salari, R. (2019). SDQ in the Hands of Fathers and Preschool Teachers – Psychometric Properties in a Non-clinical Sample of 3–5-Year-Olds. *Child Psychiatry & Human Development 50*(1), 132–141.
<https://doi.org/10.1007/s10578-018-0826-4>
- Davies, P. T., Coe, J. L., Martin, M. J., Sturge-Apple, M. L., & Cummings, E. M. (2015). The developmental costs and benefits of children's involvement in interparental conflict. *Developmental Psychology, 51*(8), 1026–1047. <https://doi.org/10.1037/dev0000024>
- Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: an emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin, 116*(3), 387–411.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.116.3.387>
- Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1998). Exploring children's emotional security as a mediator of the link between marital relations and child adjustment. *Child development, 69*(1), 124–139. <https://doi.org/10.2307/1132075>
- Davies, P. T., Hentges, R. F., Coe, J. L., Martin, M. J., Sturge-Apple, M. L., & Cummings, E. M. (2016). The multiple faces of interparental conflict: Implications for cascades of children's insecurity and externalizing problems. *Journal of Abnormal Psychology, 125*(5), 664–678. <https://doi.org/10.1037/abn0000170>
- Davies, P. T., Myers, R. L., & Cummings, E. M. (1996). Responses of Children and Adolescents to Marital Conflict Scenarios as a Function of the Emotionality of Conflict Endings. *Merrill-Palmer Quarterly, 42*(1), 1–21.
<http://www.jstor.org/stable/23090518>

- Davies, P. T., Myers, R. L., Cummings, E. M., & Heindel, S. (1999). Adult conflict history and children's subsequent responses to conflict: An experimental test. *Journal of Family Psychology, 13*(4), 610–628. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.13.4.610>
- Davies, P. T., Parry, L. Q., Bascoe, S. M., Martin, M. J. and Cummings, E. M. (2019), Children's Vulnerability to Interparental Conflict: The Protective Role of Sibling Relationship Quality. *Child Development, 90*(6). 2118–2134. <https://doi.org/10.1111/cdev.13078>
- Davies, P. T., & Sturge-Apple, M. L. (2007). Advances in the formulation of emotional security theory: an ethologically based perspective. *Advances in Child Development and Behavior, 35*, 87–137. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-009735-7.50008-6>
- De Los Reyes, A., Augenstein, T. M., Wang, M., Thomas, S. A., Drabick, D., Burgers, D. E., & Rabinowitz, J. (2015). The validity of the multi-informant approach to assessing child and adolescent mental health. *Psychological bulletin, 141*(4), 858–900. <https://doi.org/10.1037/a0038498>
- De Los Reyes, A., Thomas, S. A., Goodman, K. L. & Kundey, S. M. A. (2013). Principles Underlying the Use of Multiple Informant's Reports. *Annual Review of Clinical Psychology, 9*(1), 123-149. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185617>
- Du Rocher Schudlich, T. D., White, C. R., Fleischhauer, E. A. and Fitzgerald, K. A. (2011). Observed Infant Reactions During Live Interparental Conflict. *Journal of Marriage and Family, 73*(1). 221–235. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00800.x>
- Easterbrooks, M. A., Katz, R. C., Kotake, C., Stelmach, N. P., & Chaudhuri, J. H. (2018). Intimate Partner Violence in the First 2 Years of Life: Implications for Toddlers' Behavior Regulation. *Journal of Interpersonal Violence, 33*(7), 1192–1214. <https://doi.org/10.1177/0886260515614562>

- Eisinga, R., Grotenhuis, M., & Pelzer, B. (2013). The reliability of a two-item scale: Pearson, Cronbach, or Spearman-Brown? *International Journal of Public Health, 58*(4), 637–642. <https://doi.org/10.1007/s00038-012-0416-3>
- Ekeland T. J. (2004). *Konflikt og konfliktforståelse: For helse- og sosialarbeidere*. Gyldendal akademisk.
- El-Sheikh, M., Cummings, E. M., Kouros, C. D., Elmore-Staton, L., & Buckhalt, J. (2008). Marital psychological and physical aggression and children's mental and physical health: direct, mediated, and moderated effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 76*(1), 138–148. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.76.1.138>
- Feldman, R., & Masalha, S. (2010). Parent–child and triadic antecedents of children’s social competence: Cultural specificity, shared process. *Developmental Psychology, 46*(2), 455–467. <https://doi.org/10.1037/a0017415>
- Field A. (2013). *Discovering statistics using SPSS: and sex and drugs and rock ‘n’ roll* (4. utg). SAGE.
- Fisher, R. A. (1925). *Statistical methods for research workers*. Oliver and Boyd.
- Fisher, R. J., & Katz, J. E. (2000). Social-Desirability Bias and the Validity of Self-Reported Values. *Psychology & Marketing, 17*(2), 105–120. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6793\(200002\)17:2<105::AID-MAR3>3.0.CO;2-9](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6793(200002)17:2<105::AID-MAR3>3.0.CO;2-9)
- Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2008). Emotional, cognitive, and family systems mediators of children's adjustment to interparental conflict. *Journal of Family Psychology, 22*(6), 843–854. <https://doi.org/10.1037/a0013809>
- Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2010). Adolescent triangulation into parental conflicts: Longitudinal implications for appraisals and adolescent-parent relations. *Journal of Marriage and Family, 72*(2), 254–266. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00697.x>

- Fosco, G. M., & Grych, J. H. (2013). Capturing the family context of emotion regulation: A family systems model comparison approach. *Journal of Family Issues*, 34(4), 557–578. <https://doi.org/10.1177/0192513X12445889>
- Frankel, L. A., Hughes, S. O., O'Connor, T. M., Power, T. G., Fisher, J. O. & Hazen, N. L. (2012). Parental Influences on Childrens's Self-Regulation of Energy Intake: Insights from Developmental Literature on Emotion Regulation. *Journal of Obesity*, 12, 1–12. <https://doi.org/10.1155/2012/327259>
- Frankel, L. A., Umemura, T., Jacobvitz, D., & Hazen, N. (2015). Marital conflict and parental responses to infant negative emotions: Relations with toddler emotional regulation. *Infant Behavior & Development*, 40, 73–83. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2015.03.004>
- Gagnon, C., Vitaro, F. & Tremblay, R. E. (1992). Parent-Teacher Agreement on Kindergarteners' Behavior Problems: A Research Note. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33(7), 1255–1261. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1992.tb00944.x>
- George, D., & Mallery, P. (2003). *Using SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference* (4. utg). Allyn & Bacon.
- Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M., Harold, G. T., & Shelton, K. H. (2003). Categories and continua of destructive and constructive marital conflict tactics from the perspective of U.S. and Welsh children. *Journal of Family Psychology*, 17(3), 327–338. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.17.3.327>
- Goodman R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581–586. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x>

- Gottman, J. M., & Katz, L. F. (1989). Effects of marital discord on young children's peer interaction and health. *Developmental Psychology*, 25(3), 373–381.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.25.3.373>
- Gottman, J. M., & Silver, N. (1999). *The seven principles for making marriage work*. Weidenfeld & Nicolson.
- Groh, A. M., Fearon, R. P., van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Roisman, G. I. (2017). Attachment in the early life course: Meta-analytic evidence for its role in socioemotional development. *Child Development Perspectives*, 11(1), 70–76. <https://doi.org/10.1111/cdep.12213>
- Grych, J. H. (1998). Children's Appraisals of Interparental Conflict: Situational and Contextual Influences. *Journal of Family Psychology*, 12(3), 437–453.
<https://doi.org/10.1037/0893-3200.12.3.437>
- Grych, J. H., & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108(2), 267–290.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.108.2.267>
- Grych, J. H., & Fincham, F. D. (1993). Children's Appraisals of Marital Conflict: Initial Investigations of the Cognitive-Contextual Framework. *Child Development*, 64(1), 215–230. <https://doi.org/10.2307/1131447>
- Grych, J. H., Fincham, F. D., Jouriles, E. N. & McDonald, R. (2000). Interparental Conflict and Child Adjustment: Testing the Mediational Role of Appraisals in the Cognitive-Contextual Framework. *Child Development*, 71(6), 1648–1661.
<https://doi.org/10.1111/1467-8624.00255>
- Grych, J. H., Harold, G. T., & Miles, C. J. (2003). A prospective investigation of appraisals as mediators of the link between interparental conflict and child adjustment. *Child Development*, 74(4), 1176–1193. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00600>

- Gulbrandsen, W. (2013). Foreldrekonflikter etter samlivsbrudd: En analyse av samspill og kilder til det fastlåsende. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 50(6), 538–551.
<https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2013/06/foreldrekonflikter-etter-samlivsbrudd-en-analyse-av-samspill-og-kilder-til-det>
- Gunnar, M. and Quevedo, K. (2007) The Neurobiology of Stress and Development. *Annual Review of Psychology*, 58, 145–173.
<http://dx.doi.org/10.1146/annurev.psych.58.110405.085605>
- Gustafsson, B. M., Proczkowska-Björklund, M., & Gustafsson, P. A. (2017). Emotional and behavioural problems in Swedish preschool children rated by preschool teachers with the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *BMC Pediatrics*, 17(1), 110.
<https://doi.org/10.1186/s12887-017-0864-2>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. Pearson College Division.
- Harold, G. T., Aitken, J. J., & Shelton, K. H. (2007). Inter-parental conflict and children's academic attainment: A longitudinal analysis. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(12), 1223–1232. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2007.01793.x>
- Harold, G. T., & Sellers, R. (2018). Annual Research Review: Interparental conflict and youth psychopathology: an evidence review and practice focused update. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 59(4), 374–402. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12893>
- Helland, M. S, Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L. & Røysamb, E. (2021). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*. Advance online publication.
<https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>
- Helland, M. S., Larsen, L., Lyngstad, T. H., Gähler, M. & Holt, T. (2020). Foreldrekonflikter: Mønstre innenfor og på tvers av familieform når familiesystemet utfordres. *Norwegian*

- Journal of Sociology*, 4(3), 131–150. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-03-02>
- Helseforskningsloven. (2008). *Lov om medisinsk og helsefaglig forskning* (LOV-2008-06-20-44). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-20-44>
- Heyerdahl, S. (2003). SDQ – Strength and Difficulties Questionnaire: En orientering om et nytt spørreskjema for kartlegging av mental helse hos barn og unge, brukt i UNGHUBRO, OPPHED og TROFINN. *Norsk Epidemiologi*, 13(1), 127–135. <https://doi.org/10.5324/nje.v13i1.320>
- Holt, T., Helland, M. S., Morbeck, M., Larsen, L., Gustavson, K., Ha, A., & Cummings, E. M. (2021). Agreement between child and parent reports of children's reactions to interparental conflict. *Journal of Family Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1037/fam0000861>
- Jacobson, D. S. (1978). The impact of marital separation/divorce on children: II. Interparent hostility and child adjustment. *Journal of Divorce*, 2(1), 3–19. https://doi.org/10.1300/J279v02n01_01
- Jouriles, E. N., Rosenfield, D., McDonald, R., & Mueller, V. (2014). Child involvement in interparental conflict and child adjustment problems: a longitudinal study of violent families. *Journal of abnormal child psychology*, 42(5), 693–704. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9821-1>
- Jouriles, E. N., Spiller, L. C., Stephens, N., McDonald, R., & Swank, P. (2000). Variability in adjustment of children of battered women: The role of child appraisals of interparent conflict. *Cognitive Therapy and Research*, 24(2), 233–249. <https://doi.org/10.1023/A:1005402310180>

- Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of Family Psychology*, 10(4), 454–473. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454>
- Kerig, P. K. (1998). Moderators and Mediators of the Effects of Interparental Conflict on Children's Adjustment. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26(3), 199–212. <https://doi.org/10.1023/a:1022672201957>
- Kim, C. Y., Fredman, S. J., & Teti, D. M. (2021). Quality of coparenting and infant–mother attachment: The mediating role of maternal emotional availability. *Journal of Family Psychology*, 35(7), 961–971. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000846>
- Kitzmann, K. M., Gaylord, N. K., Holt, A. R., & Kenny, E. D. (2003). Child witnesses to domestic violence: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2), 339–352. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.2.339>
- Kjelland-Mørdre, K., Rolland, A. L. H., Steen, K. S., Gammelgård, P. & Anker, C. (2008) *Konflikt, mekling og rettsmekling*. Universitetsforlaget.
- Kornør, H. & Heyerdahl, S. (2013). Måleegenskaper ved den norske versjonen av Strengths and Difficulties Questionnaire, selvrapport (SDQ-S). *PsykTestBarn*, 2(6). DOI: 10.21337/0029
- Kornør, H. & Heyerdahl, S. (2014). Måleegenskaper ved den norske versjonen av Strengths and Difficulties Questionnaire, lærerrapport (SDQ-T). *PsykTestBarn*, 2(5). DOI: 10.21337/0036
- Kornør, H. & Heyerdahl, S. (2017). Måleegenskaper ved den norske versjonen av Strengths and Difficulties Questionnaire, foreldrerapport (SDQ-P). *PsykTestBarn*, 1(1). DOI: 10.21337/0048

- Kurdek, L. A. (1986). Children's reasoning about parental divorce. In R. D. Ashmore & D. M. Brodzinsky. *Thinking about the family: Views of parents and children* (s. 233–276). Lawrence Erlbaum Associates.
- Lansford, J. E. (2009). Parental divorce and children's adjustment. *Perspectives on Psychological Science*, 4(2), 140–152. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2009.01114.x>
- Mahoney, A., Jouriles, E. N., & Scavone, J. (1997). Marital adjustment, marital discord over childrearing, and child behavior problems: moderating effects of child age. *Journal of clinical child psychology*, 26(4), 415–423. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2604_10
- Manning, L. G., Davies, P. T., & Cicchetti, D. (2014). Interparental Violence and Childhood Adjustment: How and Why Maternal Sensitivity Is a Protective Factor. *Child Development*, 85(6), 2263–2278. <https://doi.org/10.1111/cdev.12279>
- Marshall, A. D., Feinberg, M. E., & Daly, K. A. (2019). Children's emotional and behavioral reactions to interparental aggression: The role of exposure to within-incident, cross-dyad aggression spillover. *Journal of Family Psychology*, 33(5), 617–628. <http://dx.doi.org/10.1037/fam0000525>
- McCoy, K. P., Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2009). Constructive and destructive marital conflict, emotional security and children's prosocial behavior. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50(3), 270–279. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01945.x>
- McDonald, R., & Grych, J. H. (2006). Young children's appraisals of interparental conflict: Measurement and links with adjustment problems. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 88–99. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.1.88>

- Miller, L. E., Howell, K. H. & Graham-Bermann, S. A. (2012). Predictors of Preschoolers' Appraisals of Conflict in Families Experiencing Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 27(3), 568–586. <https://doi.org/10.1177/0886260511421675>
- Mortensen, J. A., & Barnett, M. A. (2019). Intrusive parenting, teacher sensitivity, and negative emotionality on the development of emotion regulation in early head start toddlers. *Infant Behavior & Development*, 55, 10–21. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2019.01.004>
- Mueller, V., Jouriles, E. N., McDonald, R., & Rosenfield, D. (2015). Children's Appraisals and Involvement in Interparental Conflict: Do They Contribute Independently to Child Adjustment?. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(6), 1041–1054. <https://doi.org/10.1007/s10802-014-9953-y>
- NESH (Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora). (2018 4. desember). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. De nasjonale forskningsetiske komiteene.* <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi/>
- Nilsen, W., Skipstein, A. & Gustavson, K. (2012). *Foreldrekonflikt, samlivsbrudd og mekling: Konsekvenser for barn og unge* (Rapport 2012:2). Nasjonalt folkehelseinstitutt. <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2012/rapport-2012-foreldrekonflikt-samlivsbrudd-og-mekling-konsekvenser-for-barn-og-unge-pdf.pdf>
- Osofsky J. D. (2003). Prevalence of children's exposure to domestic violence and child maltreatment: implications for prevention and intervention. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 6(3), 161–170. <https://doi.org/10.1023/a:1024958332093>

- Ottosen, M. E. H., Dahl, K. M., & Boserup, B. (2017). *Forældrekonflikter efter samlivsbruddet: Karakteristika og risikofaktorer i komplekse forældreansvarssager* (SFI-Rapport). VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. https://pure.vive.dk/ws/files/1000783/Ottosen_Dahl_Boserup_2017_For_ldrekonflikte_r_efter_samlivsbruddet_VIVE.pdf
- Petermann, U., Petermann, F., & Schreyer, I. (2010). The German Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ): Validity of the Teacher Version for Preschoolers. *European Journal of Psychological Assessment* 26(4), 256–262. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000034>
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child*. Kegan Paul, Trench, Trubner & co.
- Porter, C. L., Wouden-Miller, M., Silva, S. S. and Porter, A. E. (2003), Marital Harmony and Conflict: Links to Infants' Emotional Regulation and Cardiac Vagal Tone. *Infancy*, 4(2). 297–307. https://doi.org/10.1207/S15327078IN0402_09
- Rhoades K. A. (2008). Children's responses to interparental conflict: A meta-analysis of their associations with child adjustment. *Child Development*, 79(6), 1942–1956. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01235.x>
- Sameroff, A. (1975). Early Influences on Development: Fact or Fancy?. *Merrill-palmer Quarterly*, 21(4), 267–294. <http://www.jstor.org/stable/23083878>
- Sameroff, A. (2009). The transactional model. I A. Sameroff (Red.). *The transactional model of development: How children and contexts shape each other* (s. 3–21). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11877-001>
- Sanford, K. (2010). Assessing conflict communication in couples: Comparing the validity of self-report, partner-report, and observer ratings. *Journal of Family Psychology*, 24(2), 165–174. <https://doi.org/10.1037/a0017953>

- Sim, H., & Vuchinich, S. (1996). The declining effects of family stressors on antisocial behavior from childhood to adolescence and early adulthood. *Journal of Family Issues*, 17(3), 408–427. <https://doi.org/10.1177/019251396017003006>
- Sky, V. (2020, 25. september). *Flere og mer tidkrevende familievernsaker*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/flere-og-mer-tidkrevende-familievernsaker>
- Statistisk sentralbyrå. (2021a). 09293: *Indikatorer for kjønnslikestilling. Grunnlagstall (K) 2008-2019* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/09293/>
- Statistisk sentralbyrå. (2021b). 10600: *Saker i familievernet, etter hovedklientens kjønn, alder, samlivsstatus og arbeidstilknytning (F). 2013-2020* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/10600/>
- Stone, L. L., Otten, R., Engels, R. C., Vermulst, A. A., & Janssens, J. M. (2010). Psychometric properties of the parent and teacher versions of the strengths and difficulties questionnaire for 4- to 12-year-olds: A review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 13(3), 254–274. <https://doi.org/10.1007/s10567-010-0071-2>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5. utg). Pearson Education.
- van Eldik, W. M., de Haan, A. D., Parry, L. Q., Davies, P. T., Luijk, M., Arends, L. R., & Prinzie, P. (2020). The interparental relationship: Meta-analytic associations with children's maladjustment and responses to interparental conflict. *Psychological Bulletin*, 146(7), 553–594. <https://doi.org/10.1037/bul0000233>
- Wallerstein, J. S. & Kelly, J. B. (1980). *Surviving the breakup: How children and parents cope with divorce*. Grant McIntyre.

- Wang L., & Crane D., R. (2001) The Relationship Between Marital Satisfaction, Marital Stability, Nuclear Family Triangulation, and Childhood Depression. *American Journal of Family Therapy*, 29(4), 337–347. <https://doi.org/10.1080/01926180126502>
- Warmuth, K. A., Cummings, E. M., & Davies, P. T. (2018). Child Behavioral Dysregulation as a Mediator between Destructive Marital Conflict and Children’s Symptoms of Psychopathology. *Journal of Child and Family Studies*, 27(4), 2004–2013. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1038-z>
- Winsler, A., & Wallace, G. L. (2002). Behavior problems and social skills in preschool children: Parent-teacher agreement and relations with classroom observations. *Early Education & Development*, 13(1), 41–58. https://doi.org/10.1207/s15566935eed1301_3
- Yockey, R. D. (2018). *SPSS Demystified: A simple guide and reference* (3. utg.). Routledge.
- Youth in mind. (2012, 1. januar). *What is the SDQ?*. SDQ-info. <https://sdqinfo.org/a0.html>
- Youth in mind. (2016, 11. november). *Scoring the SDQ*. SDQ-info. <https://sdqinfo.org/py/sdqinfo/c0.py>
- Zemp, M., Bodenmann, G., & Cummings, E. M. (2016). The significance of interparental conflict for children: Rationale for couple-focused programs in family therapy. *European Psychologist*, 21(2), 99–108. <https://doi.org/10.1027/1016-9040/a000245>
- Zemp, M., Johnson, M. D. & Bodenmann, G. (2019). Out of Balance? Positivity–Negativity Ratios in Couples’ Interaction Impact Child Adjustment. *Developmental Psychology*, 55(1), 135–147. <http://dx.doi.org/10.1037/dev0000614>

Vedlegg

Vedlegg A: Anvendte skalaer og spørreskjemaer

Tabell A.1

Foreldreskjema: Kortversjonen av konfliktstrategiskalaene fra Conflicts and Problem Solving Scales (CPS)

Subskala	Hva gjør vanligvis du og barnemoren/barnefaren når dere har uenigheter med hverandre? Dersom du ikke kan huske at dere har hatt uenigheter, eller dere ikke har noen form for kontakt, kryss av for “Ikke aktuelt”.	Aldri	Sjelden	Noen ganger	Ofte	Ikke aktuelt
Fastlåsing	S: Jeg truer med å avslutte forholdet A: Den andre truer med å avslutte forholdet S: Jeg trekker tilbake kjærlighet eller hengivenhet A: Den andre trekker tilbake kjærlighet eller hengivenhet S: Jeg klager, småkrangler uten egentlig å komme videre A: Den andre klager, småkrangler uten egentlig å komme videre					
Barne- involvering	S: Jeg krangler foran barnet/barna A: Den andre krangler foran barnet/barna S: Jeg involverer barnet/barna i vår krangel A: Den andre involverer barnet/barna i vår krangel S: Jeg krangler når barnet/barna muligens kan overhøre A: Den andre krangler når barnet/barna muligens kan overhøre					
Verbal aggresjon	S: Jeg anklager A: Den andre anklager S: Jeg skjeller ut, banner, fornærmer A: Den andre skjeller ut, banner, fornærmer S: Jeg sier eller gjør noe for å såre den andres følelser A: Den andre sier eller gjør noe for å såre mine følelser					

	S: Jeg kaster noe på den andre
	A: Den andre kaster noe på meg
Fysisk	S: Jeg kaster gjenstander, smeller i dører, ødelegger ting
aggresjon	A: Den andre kaster gjenstander, smeller i dører, ødelegger ting
	S: Jeg dytter, slår, sparker eller holder fast den andre
	A: Den andre dytter, slår, sparker eller holder meg fast

Notat. Gjengitt med tillatelse. Helland, M. S, Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L. & Røysamb, E. (2021). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*. Advance online publication.

<https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>

Spørsmålene er gjengitt på norsk, slik de er formulert i spørreskjemaet til foreldrene.

S = Selvrappport, A = Andrerappport.

‘Den andre’ refererer til den andre med-forelderen, dvs. enten barnemoren eller barnefaren, avhengig av hvilken forelder som ble spurt.

Tabell A.2

Foreldreskjema: Skalaen for konfliktomfang (Intensitet/Frekvens) fra Conflicts and Problem Solving Scale (CPS)

Hvor ofte har du og barnemoren/barnefaren ...	En gang i året eller sjeldnere	Hver 4.-6. måned	Hver 2.-3. måned	En eller to ganger i måneden	En eller to ganger i uken	Nesten hver dag
Mindre uoverensstemmelser (for eksempel diskusjoner eller mindre krangler)?						
Større uoverensstemmelser (store krangler, utblåsninger)?						

Notat. Gjengitt med tillatelse. Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of Family Psychology*, 10(4), 454–473. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454>

Spørsmålene er gjengitt på norsk, slik de er formulert i spørreskjemaet til foreldrene.

Tabell A.3

Barnehageskjema: Spørsmålene fra Strengths and Difficulties Questionnaire, foreldreversjonen (SDQ-P), som utgjør målet på barnets 'Totale vansker' for barn fra 2-4 år

Subskala	Vennligst kryss av for hvert utsagn under. Prøv å svare på alt selv om du ikke er helt sikker eller synes utsagnet virker rart. Svar på grunnlag av barnets oppførsel de siste 6 månedene eller dette skoleåret.	Stemmer ikke	Stemmer delvis	Stemmer helt
Emosjonelle symptomer	Klager ofte over hodepine, vondt i magen eller kvalme Mange bekymringer, virker ofte bekymret Ofte lei seg, nedfor eller på gråten Nervøs eller klengete i nye situasjoner, lett utrygg Redd for mye, lett skremt			
Atferdsproblemer	Har ofte raserianfall eller dårlig humør Som regel lydige, gjør vanligvis det voksne ber om Slåss ofte med andre barn eller mobber dem Sier ofte imot voksne Kan være slem eller ondskapsfull mot andre			
Hyperaktivitet/ Oppmerksomhetsproblemer	Rastløs, overaktiv, kan ikke være lenge i ro Stadig urolig eller i bevegelse Lett avledet, mister lett konsentrasjonen Kan stoppe og tenke seg om før hun/han gjør noe Fullfører oppgaver, god konsentrasjonsevne			
Venneproblemer	Ganske ensom, leker ofte alene Har minst en god venn Vanligvis likt av andre barn Blir plaget eller mobbet av andre barn Kommer bedre overens med voksne enn med barn			

Notat. Gjengitt med tillatelse. Goodman R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581–586. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x>

Spørsmålene er gjengitt på norsk, slik de er formulert i spørreskjemaet til lærere og barnehagepersonell.

Tabell A.4

Lærer- og barnehageskjema: Spørsmålene fra Strengths and Difficulties Questionnaire, lærerversjonen (SDQ-T), som utgjør målet på barnets 'Totale vansker' for barn fra 4-6 år

Subskala	Vennligst kryss av for hvert utsagn under. Prøv å svare på alt selv om du ikke er helt sikker eller synes utsagnet virker rart. Svar på grunnlag av barnets oppførsel de siste 6 månedene eller dette skoleåret.	Stemmer ikke	Stemmer delvis	Stemmer helt
Emosjonelle symptomer	Klager ofte over hodepine, vondt i magen eller kvalme Mange bekymringer, virker ofte bekymret Ofte lei seg, nedfor eller på gråten Nervøs eller klengete i nye situasjoner, lett utrygg Redd for mye, lett skremt			
Atferdsproblemer	Har ofte raserianfall eller dårlig humør Som regel lydlig, gjør vanligvis det voksne ber om Slåss ofte med andre barn eller mobber dem Lyver eller jukser ofte Stjeler hjemme, på skolen eller andre steder			
Hyperaktivitet/ Oppmerksomhetsproblemer	Rastløs, overaktiv, kan ikke være lenge i ro Stadig urolig eller i bevegelse Lett avledet, mister lett konsentrasjonen Tenker seg om før hun/han handler (gjør noe) Fullfører oppgaver, god konsentrasjonsevne			

Venneproblemer Ganske ensom, leker ofte alene
Har minst en god venn
Vanligvis likt av andre barn
Blir plaget eller mobbet av andre barn
Kommer bedre overens med voksne enn med barn

Notat. Gjengitt med tillatelse. Goodman R. (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A Research Note. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 38(5), 581–586. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1997.tb01545.x>

Spørsmålene er gjengitt på norsk, slik de er formulert i spørreskjemaet til lærere og barnehagepersonell.

Vedlegg B: Indre konsistens

Tabell B.1

Indre konsistens for samtlige mål i den aktuelle studien

Skalaer	Rapportør	Cronbachs α
Totale vansker (SDQ)	Lærer/barnehagepersonell	,83
Destruktive konfliktstrategier	Mors rapport om far	,85
	Fars rapport om mor	,91
Fastlåsing	Mors rapport om far	,60
	Fars rapport om mor	,62
Barneinvolvering	Mors rapport om far	,82
	Fars rapport om mor	,83
Verbal aggresjon	Mors rapport om far	,78
	Fars rapport om mor	,81
Fysisk aggresjon	Mors rapport om far	,71
	Fars rapport om mor	,85

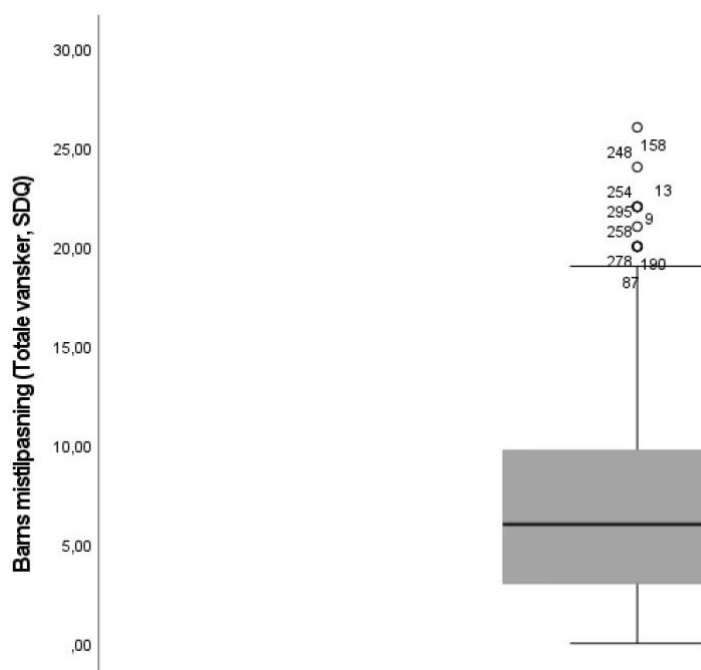
Notat. Totale vansker representerer målet på barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ).

Konfliktstrategiene er målt med kortskalaen for konfliktstrategier som er basert på Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Vedlegg C: Boxplots og uteliggere

Figur C.1

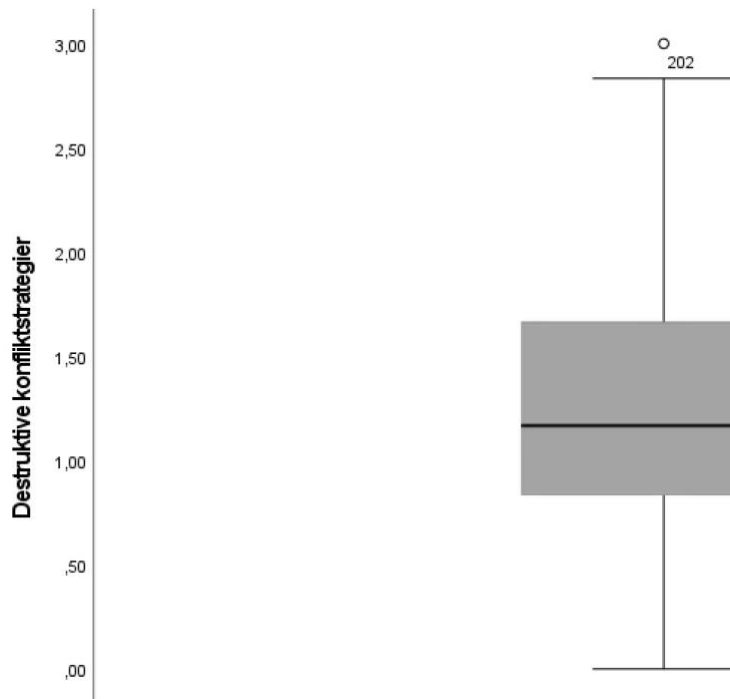
Boxplot for utfallsvariabelen barns mistilpasning, med uteliggere

Notat. Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Uteliggere er fremstilt som sirkler.

Figur C.2

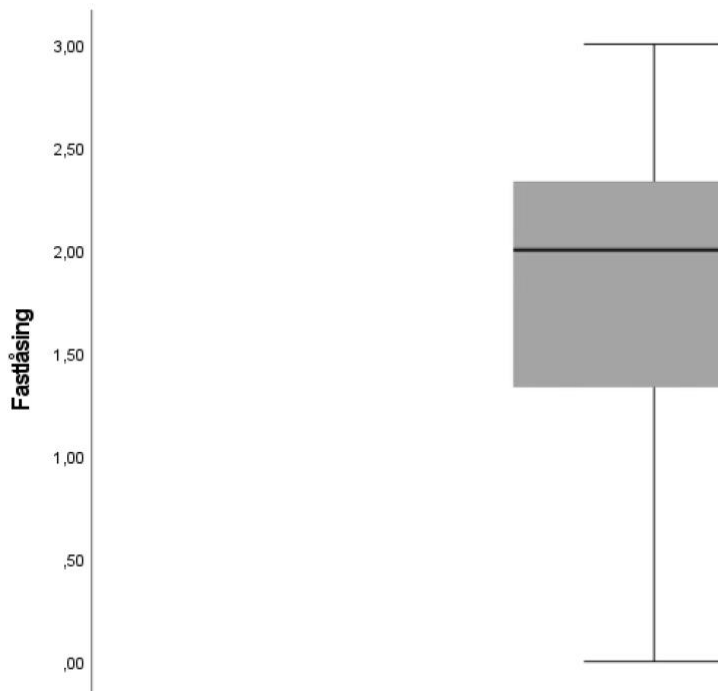
Boxplot for overordnet mål på destruktive konfliktstrategier, med én uteligger

Notat. Det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS). Uteliggere er fremstilt som sirkler.

Figur C.3

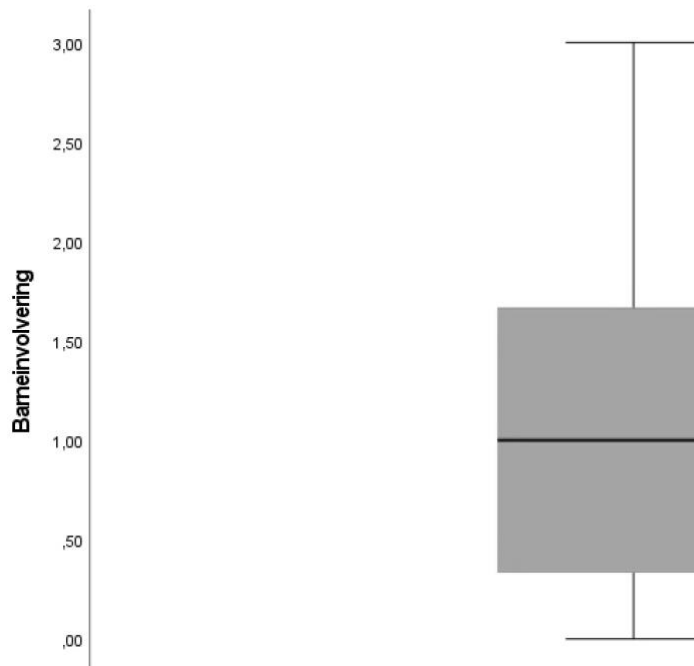
Boxplot for konfliktstrategien fastlåsing

Notat. Konfliktstrategien fastlåsing er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Figur C.4

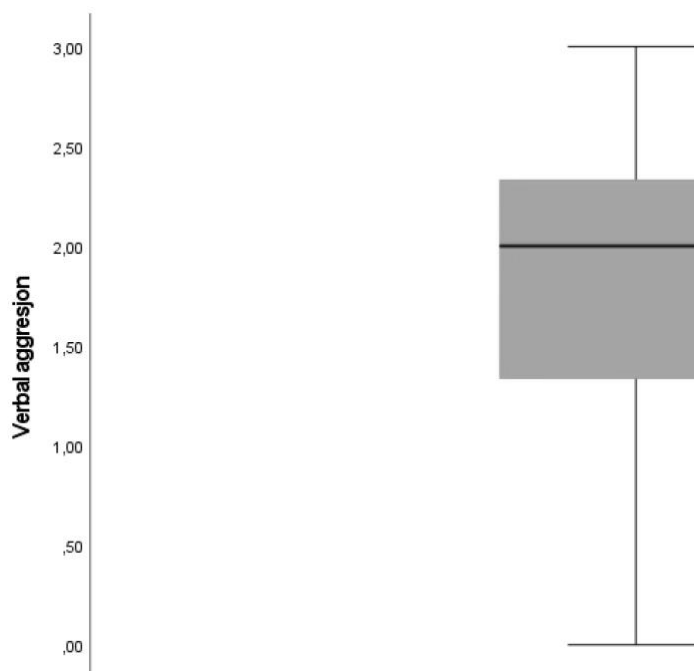
Boxplot for konfliktstrategien barneinvolvering

Notat. Konfliktstrategien barneinvolvering er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Figur C.5

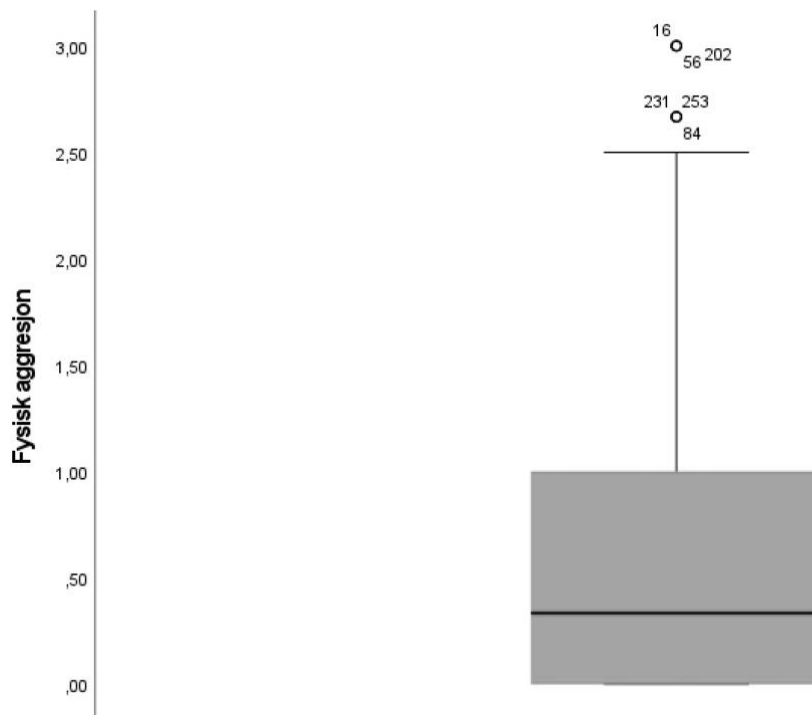
Boxplot for konfliktstrategien verbal aggresjon

Notat. Konfliktstrategien verbal aggresjon er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Figur C.6

Boxplot for konfliktstrategien fysisk aggresjon, med uteliggere

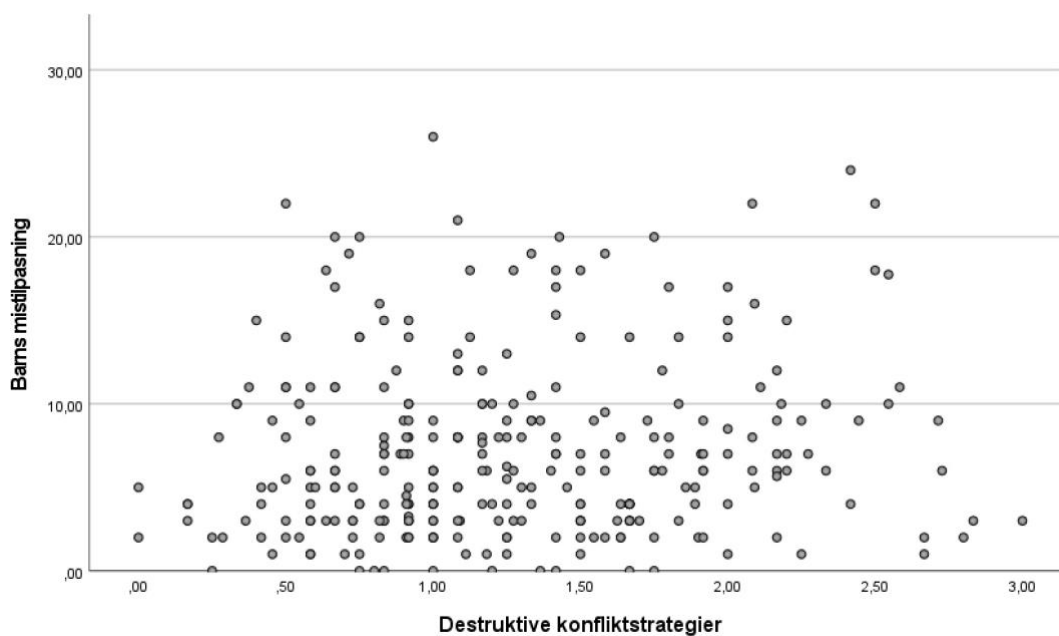

Notat. Konfliktstrategien fysisk aggresjon er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS). Uteliggere er fremstilt som sirkler.

Vedlegg D: Spredningsdiagrammer

Figur D.1

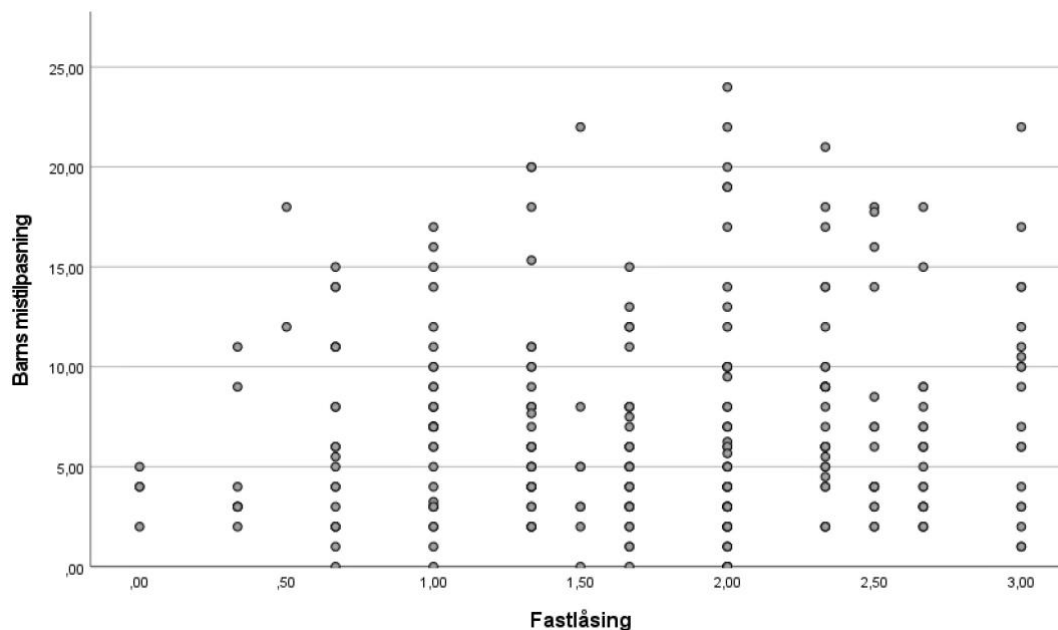
Spredningsdiagram for overordnet mål på destruktive konfliktstrategier relatert til barns mistilpasning

Notat. Barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Det overordnede målet på destruktive konfliktstrategier er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Figur D.2

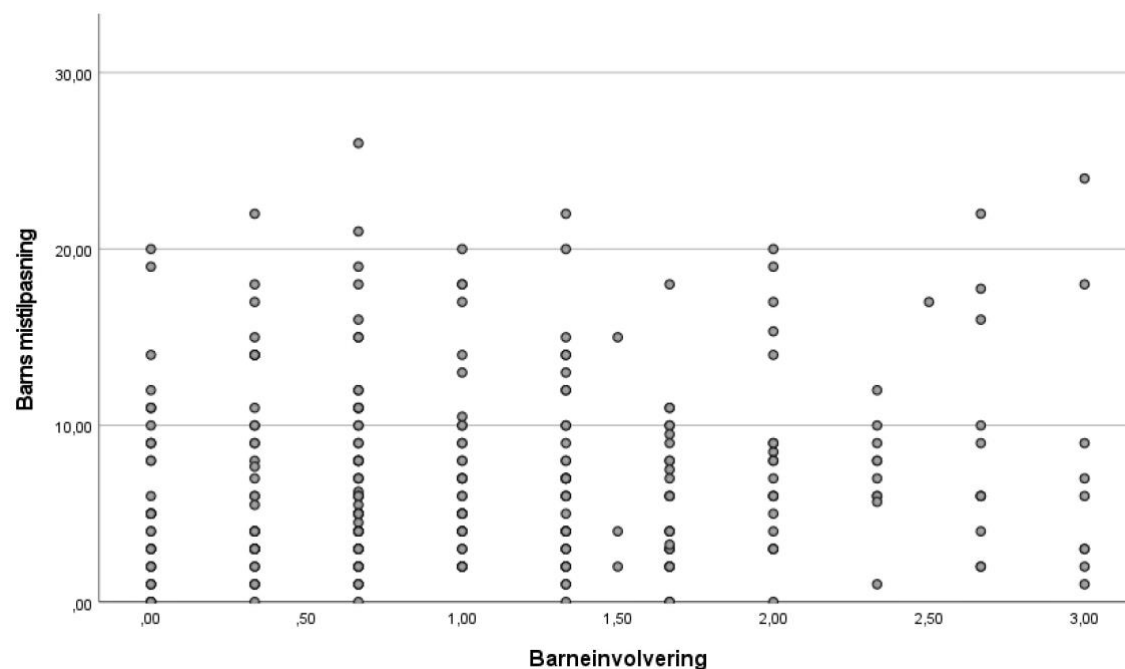
Spredningsdiagram for konfliktstrategien fastlåsing relatert til barns mistilpasning

Notat. Barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Konfliktstrategien fastlåsing er målt med kortversjonen av konfliktstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Figur D.3

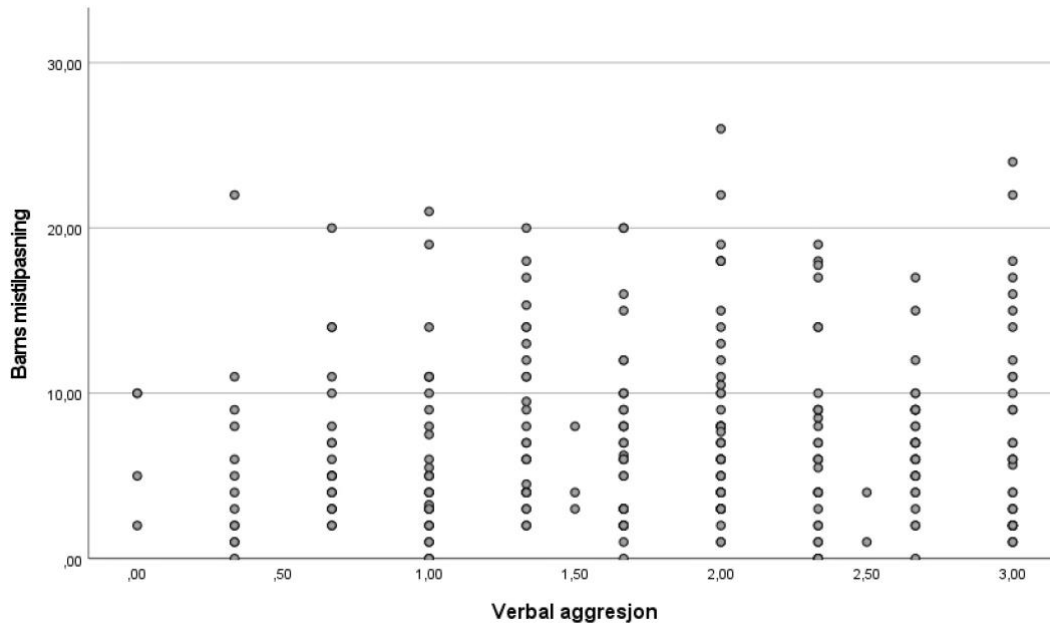
Spredningsdiagram for konfliktstrategien barneinvolvering relatert til barns mistilpasning

Notat. Barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Konfliktstrategien barneinvolvering er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Figur D.4

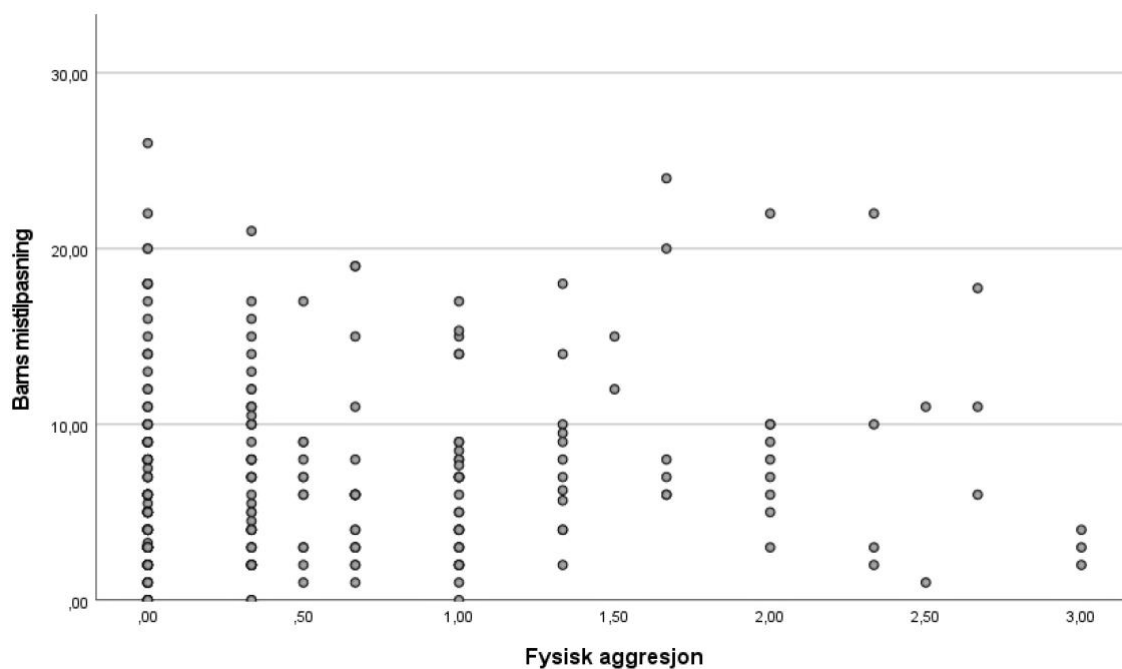
Spredningsdiagram for konfliktstrategien verbal aggresjon relatert til barns mistilpasning

Notat. Barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Konfliktstrategien verbal aggresjon er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Figur D.5

Spredningsdiagram for konfliktstrategien fysisk aggresjon relatert til barns mistilpasning

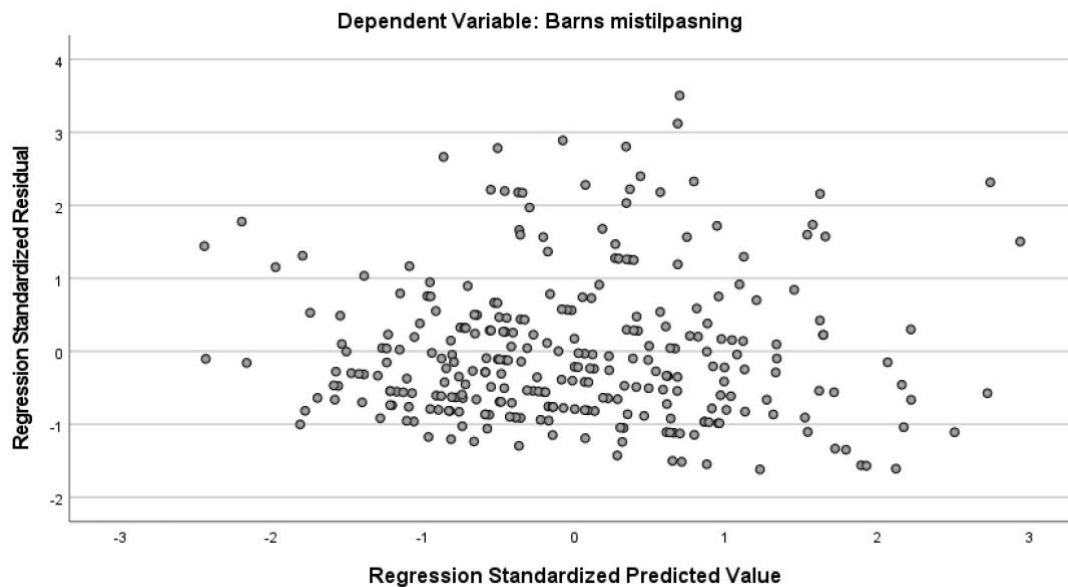

Notat. Barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Konfliktstrategien fysisk aggresjon er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

Vedlegg E: Undersøkelse av homoskedastisitet

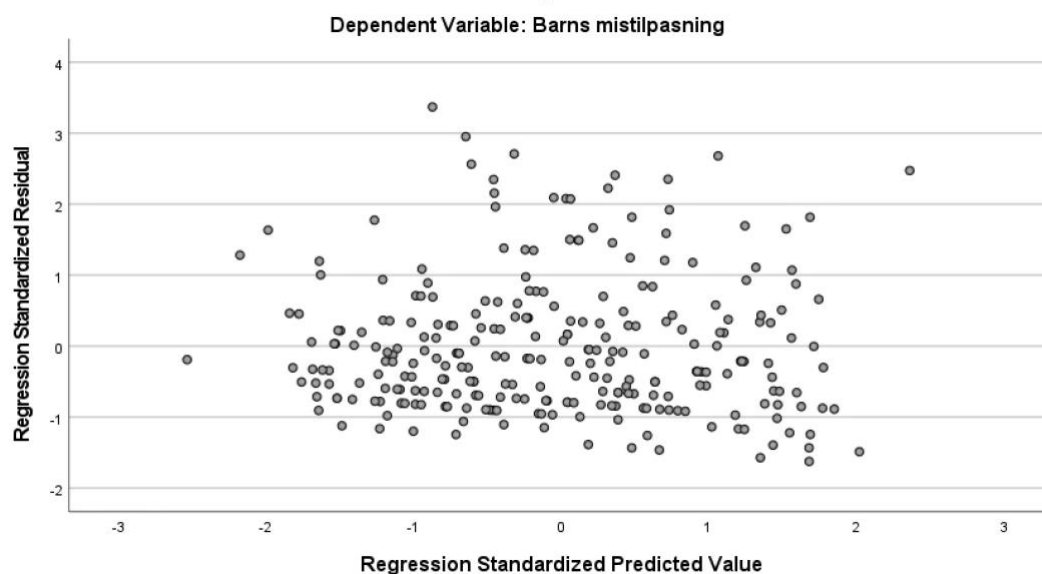
Figur E.1

Spredningsdiagram for de standardiserte residualene plottet mot de predikerte verdiene, for sammenhengen mellom overordnet mål på destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning

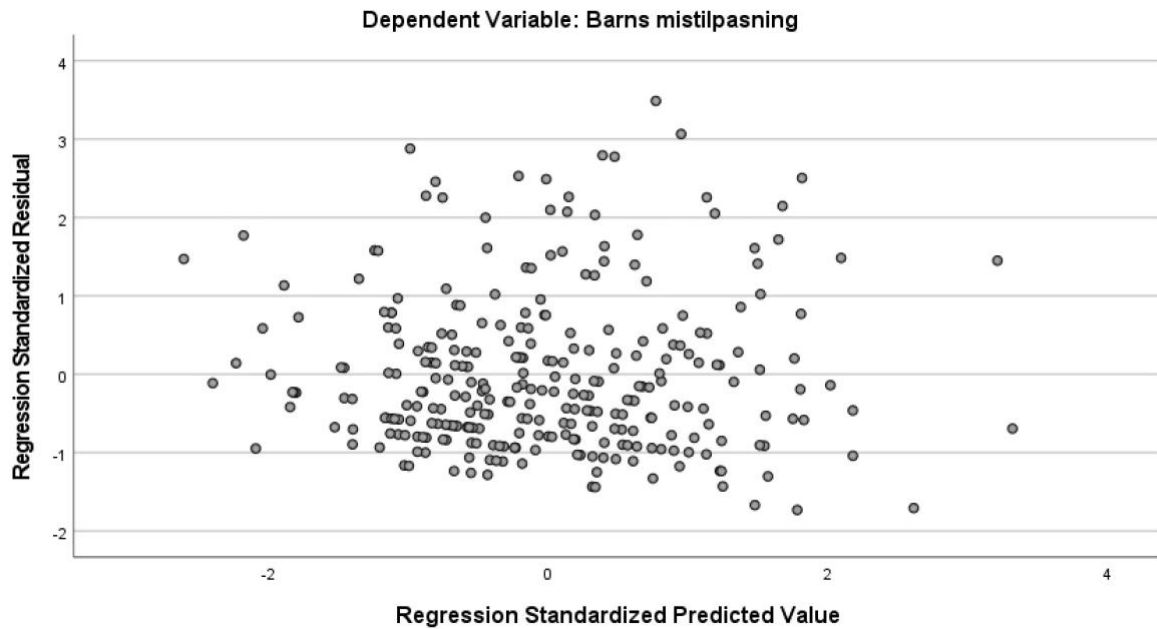
Figur E.2

Spredningsdiagram for de standardiserte residualene plottet mot de predikerte verdiene, for sammenhengen mellom konfliktstrategien fastlåsing og barns mistilpasning

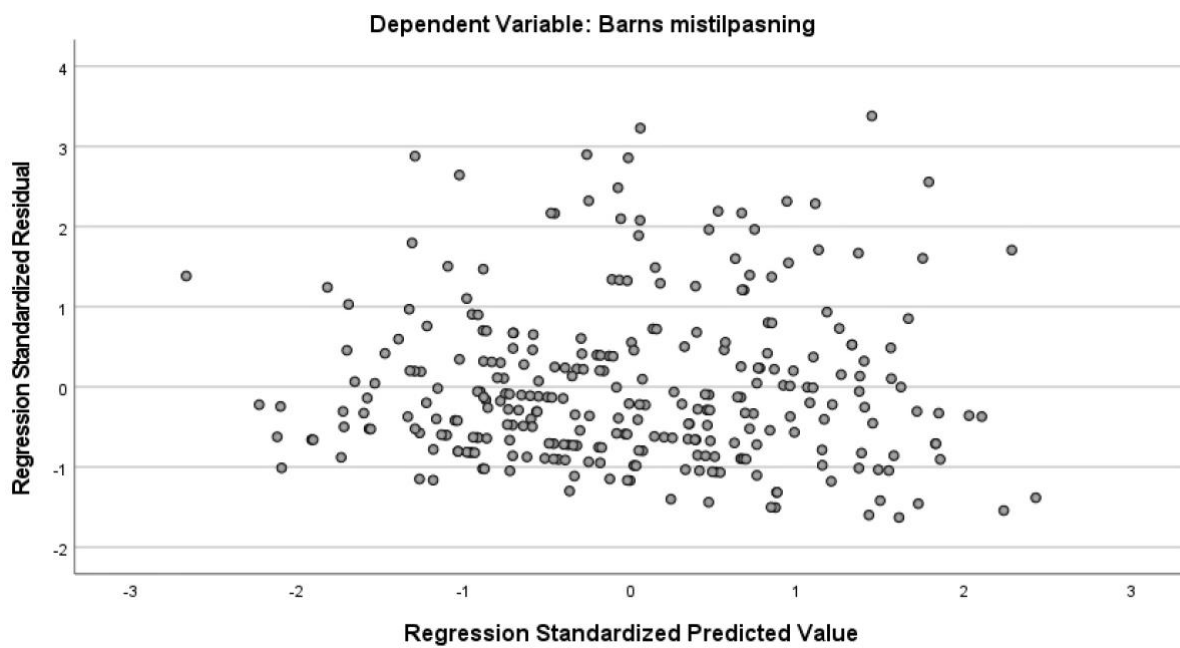
Figur E.3

Spredningsdiagram for de standardiserte residualene plottet mot de predikerte verdiene, for sammenhengen mellom konfliktstrategien barneinvolvering og barns mistilpasning

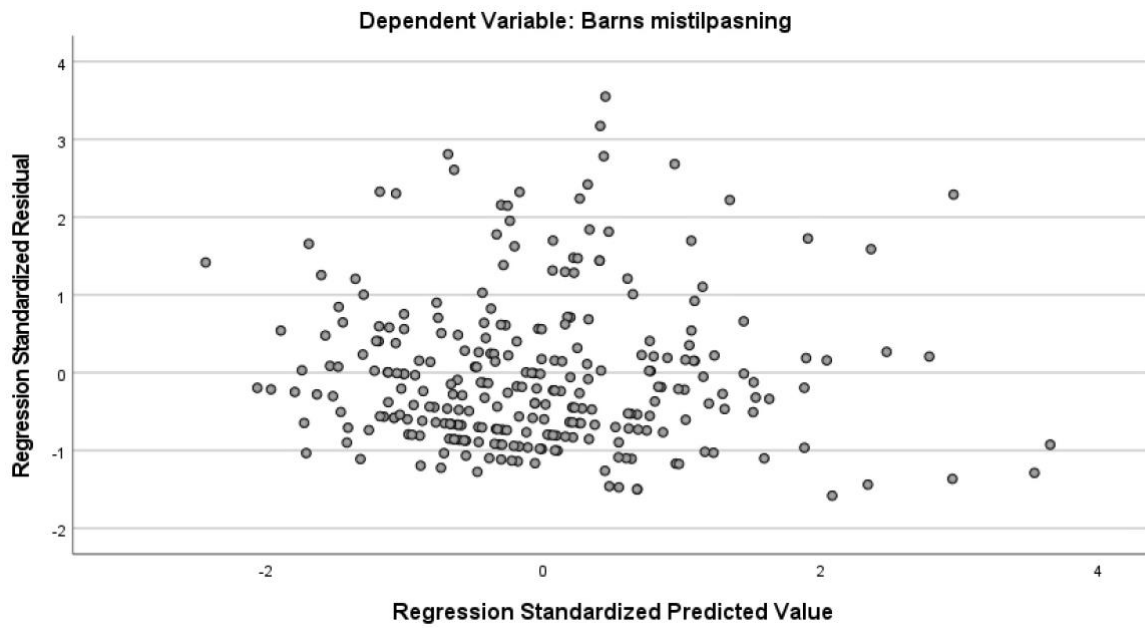
Figur E.4

Spredningsdiagram for de standardiserte residualene plottet mot de predikerte verdiene, for sammenhengen mellom konfliktstrategien verbal aggresjon og barns mistilpasning

Figur E.5

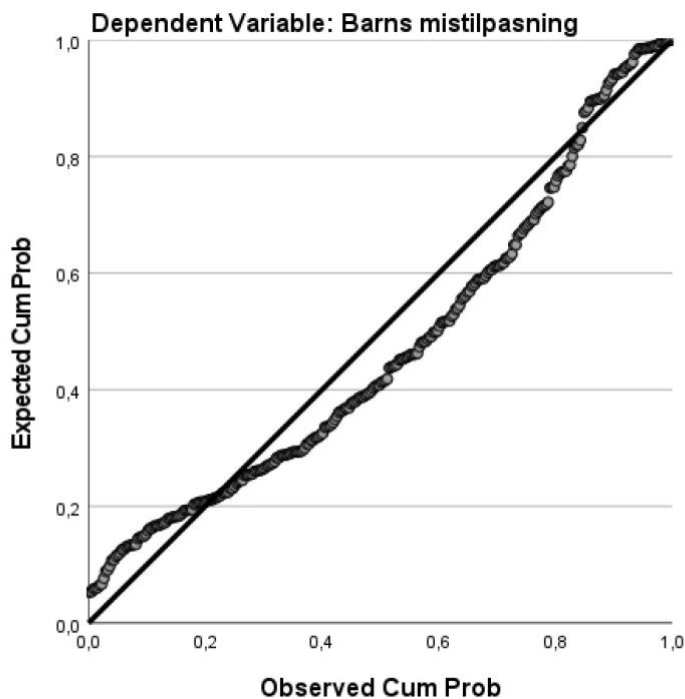
Spredningsdiagram for de standardiserte residualene plottet mot de predikerte verdiene, for sammenhengen mellom konfliktstrategien fysisk aggresjon og barns mistilpasning

Vedlegg F: Undersøkelse av normalfordelte residualer

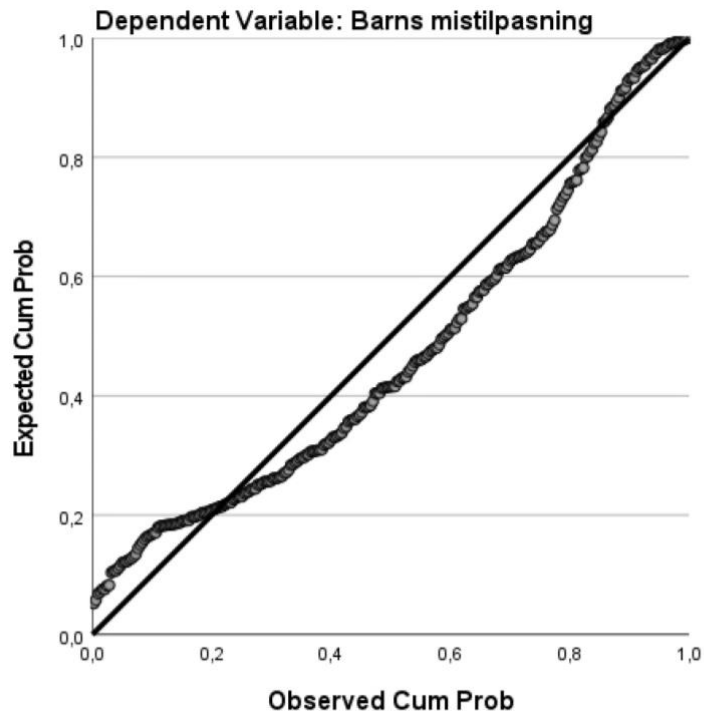
Figur F.1

PP-plot for overordnet mål på destruktive konfliktstrategier og barns mistilpasning

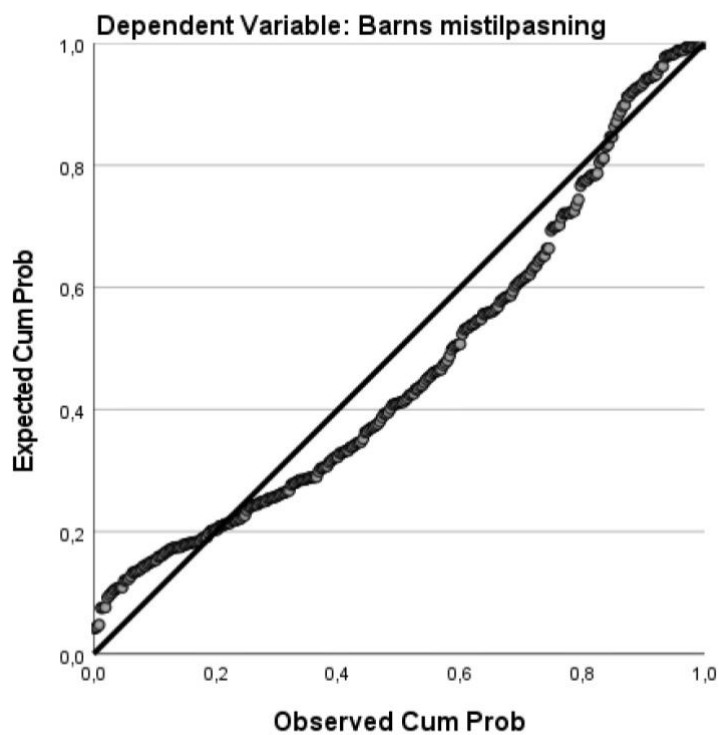
Figur F.2

PP-plot for konfliktstrategien fastlåsing og barns mistilpasning

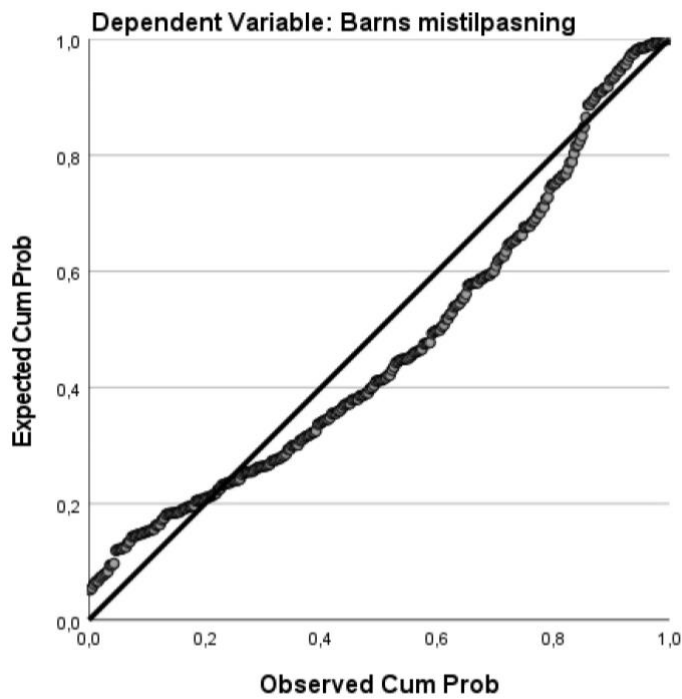
Figur F.3

PP-plot for konfliktstrategien barneinvolvering og barns mistilpasning

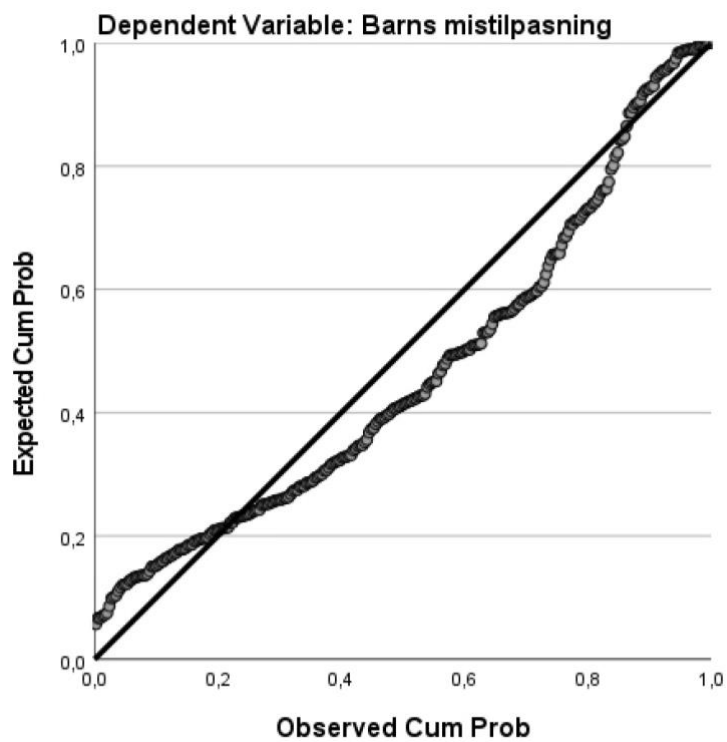
Figur F.4

PP-plot for konfliktstrategien verbal aggresjon og barns mistilpasning

Figur F.5 Fysisk aggresjon

PP-plot for konfliktstrategien fysisk aggresjon og barns mistilpasning

Vedlegg G: Fullstendige tabeller for de hierarkiske regresjonsanalysene

Tabell G.1

Resultatene fra hierarkisk regresjonsanalyse for sammenhengen mellom fastlåsing og barns mistilpasning

	<i>b</i> (<i>SE</i>)	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ² (<i>Adj. R</i> ²)	ΔR^2
Steg 1						
Konfliktomfang	-,067 (.088)	-,047	-,761	,448		
Barnets bosituasjon	1,142 (.665)	,108	1,717	,087		
Barnets kjønn	-,746 (.640)	-,071	-1,165	,245		
Barnets alder	-,067 (.241)	-,017	-,277	,782		
Steg 2						
Konfliktomfang	-,115 (.096)	-,081	-1,197	,232		
Barnets bosituasjon	,936 (.685)	,088	1,366	,173		
Barnets kjønn	-,633 (.646)	-,060	-,979	,328		
Barnets alder	-,106 (.243)	-,027	-,436	,663		
Fastlåsing	,600 (.483)	,085	1,244	,215	,025 (.007)	,006

Notat. Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Prediktorvariabelen fastlåsing er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS). *b*(*SE*) = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, *t* = t-test statistikk, *p* = signifikansverdi, *R*² (*Adj. R*²) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

**p* < ,05.

Tabell G.2

Resultatene fra hierarkisk regresjonsanalyse for sammenhengen mellom barneinvolvering og barns mistilpasning

	<i>b</i> (<i>SE</i>)	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ² (<i>Adj. R</i> ²)	ΔR^2
Steg 1						
Konfliktomfang	-,067 (.085)	-,047	-,789	,431		
Barnets bosituasjon	1,142 (.641)	,108	1,781	,076		
Barnets kjønn	-,746 (.617)	-,071	-1,209	,228		
Barnets alder	-,067 (.232)	-,017	-,287	,774		
Steg 2						
Konfliktomfang	-,189 (.098)	-,133	-1,939	,054		
Barnets bosituasjon	,929 (.641)	,088	1,448	,149		
Barnets kjønn	-,733 (.612)	-,070	-1,198	,232		
Barnets alder	-,111 (.231)	-,028	-,482	,630		
Barneinvolvering	1,107 (.448)	,167	2,472	,014	,040 (.023)	,021*

Notat. Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Prediktorvariabelen barneinvolvering er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS). *b*(*SE*) = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, *t* = t-test statistikk, *p* = signifikansverdi, *R*² (*Adj. R*²) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

**p* < ,05.

Tabell G.3

Resultatene fra hierarkisk regresjonsanalyse for sammenhengen mellom verbal aggresjon og barns mistilpasning

	<i>b(SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ² (<i>Adj. R</i> ²)	ΔR^2
Steg 1						
Konfliktomfang	-,067 (.085)	-,047	-,790	,430		
Barnets bosituasjon	1,142 (.640)	,108	1,784	,075		
Barnets kjønn	-,746 (.616)	-,071	-1,211	,227		
Barnets alder	-,067 (.232)	-,017	-,287	,774		
Steg 2						
Konfliktomfang	-,158 (.103)	-,111	-1,535	,126		
Barnets bosituasjon	,728 (.692)	,069	1,051	,294		
Barnets kjønn	-,774 (.615)	-,074	-1,259	,209		
Barnets alder	-,111 (.233)	-,028	-,477	,634		
Verbal aggresjon	,763 (.492)	,115	1,551	,122	,028 (.010)	,008

Notat. Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Prediktorvariabelen verbal aggresjon er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

b(SE) = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, *t* = t-test statistikk, *p* = signifikansverdi, *R*² (*Adj. R*²) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

**p* < ,05.

Tabell G.4

Resultatene fra hierarkisk regresjonsanalyse for sammenhengen mellom fysisk aggresjon og barns mistilpasning

	<i>b(SE)</i>	β	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>R</i> ² (<i>Adj. R</i> ²)	ΔR^2
Steg 1						
Konfliktomfang	-,067 (.087)	-,047	-,769	,442		
Barnets bosituasjon	1,142 (.668)	,108	1,737	,084		
Barnets kjønn	-,746 (.633)	-,071	-1,178	,240		
Barnets alder	-,067 (.238)	-,017	-,280	,780		
Steg 2						
Konfliktomfang	-,154 (.095)	-,108	-1,622	,106		
Barnets bosituasjon	,714 (.680)	,067	1,050	,295		
Barnets kjønn	-,678 (.629)	-,065	-1,078	,282		
Barnets alder	-,100 (.237)	-,026	-,422	,674		
Fysisk aggresjon	1,126 (.503)	,150	2,240	,026	,037 (.019)	,018*

Notat. Utfallsmålet barns mistilpasning er målt med Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) og reflekterer barns sosioemosjonelle og atferdsmessige vansker. Prediktorvariabelen fysisk aggresjon er målt med kortversjonen av konflikstrategiskalaen som er basert på The Conflicts and Problem-Solving Scales (CPS).

b(SE) = ustandardisert betakoeffisient (standardfeil), β = standardisert betakoeffisient, *t* = t-test statistikk, *p* = signifikansverdi, *R*² (*Adj. R*²) = R-Squared (Adjusted R-Squared), ΔR^2 = R-Squared changed.

**p* < ,05.

Den fullstendige tabellen for den hierarkiske regresjonsanalysen med overordnet mål på destruktive konfliktstrategier som prediktor er ikke gjengitt i vedlegget, ettersom denne allerede er gitt i tabell 4 i oppgavens brødtekst. Moderatoranalysene for overordnet mål på destruktive konfliktstrategier, barneinvolvering og fysisk aggresjon er ikke gjengitt i sin helhet i vedlegget, da steg 1 og 2 i analysene er gjengitt i tabellene over (G.1 – G.4), og steg 3 for samtlige moderatoranalyser er gitt i tabell 6, 7 og 8 i oppgavens brødtekst.